

132.

Врз основа на член 68 став 2 од Уставот на Република Македонија, Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 16 јануари 2015 година, донесе

**РЕЗОЛУЦИЈА
ЗА МИГРАЦИСКАТА ПОЛИТИКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
2015 - 2020**

ВОВЕД

Меѓународните миграции во глобални рамки во периодот по 2000 година забележаа континуиран и интензивен пораст, а се одликуваа и со различни правци на движење. Статистиките покажуваат дека во 2013 година бројот на меѓународните мигранти ширум светот достигна 232 милиони, што претставува голем пораст во споредба со состојбата во 2000 година (175 милиони) и 1990 година (154 милиони).¹ Имено, стокот на меѓународните мигранти во периодот 1990-2000 година просечно годишно се зголеми за 1,2%, а од 2000 до 2013 година за 3,6%. Порастот на меѓународните миграции се карактеризира и со значителни промени во видовите на овие движења. Притоа, посебно внимание заслужува зголемениот обем на илегалните миграции, криумчарењето на мигранти и трговијата со луѓе, како и на бегалците и лицата кои бараат заштита, особено од новите кризни подрачја.

Разликите во социо-економската развиеност и на нивото на животниот стандард меѓу одделни земји, како и политичката нестабилност во одделни региони во светот остануваат основни детерминанти за порастот на меѓународните миграциски движења.

Во областа на надворешните миграции на Република Македонија во последните пет години беа забележани релативно големи промени како во легалната, така и во илегалната миграција. Во однос на легалните миграциски движења и понатаму значително е поголем обемот на иселените од оној на доселените лица, кој остана релативно мал и со доминантна застапеност на привремениот престој на странците. Порастот на иселените/доселените лица е придружен со големи промени во нивните демографски и социо-економски карактеристики, како и земјите на дестинација/ потекло. Во овој период, особено во последните неколку години, пораст забележаа илегалната миграција, криумчарењето мигранти и азилот, како и трговијата со луѓе. Независно од нивниот пораст Република Македонија остана транзитна точка за илегална миграција.

Во врска со емиграциските движења значајно е да се укаже на потенцијална миграција - појава која во изминатите пет години во Република Македонија достигна загрижувачки димензии. Континуирано се зголемува бројот на младите, средношколци и студенти, како и високообразовани кадри (посебно од техничките и природните науки) кои размислуваат или планираат да заминат во странство.

Во вакви околности при конципирањето на Миграциската политика за периодот 2015-2020 година вниманието е насочено кон надминување на постојната состојба на обемни и трајни иселувања, посебно на младите и високообразованите кадри, и искористување на големите потенцијали на мигрантите за развојот на земјата од една, и ефикасно управување со имиграцијата, посебно на справувањето со предизвиците од растечката илегална имиграција, од друга страна.

¹ Извор: <http://esa.un.org/unmigration/wallchart2013.htm>

Донесувањето на конзистентна миграциска политика во Република Македонија за наредниот петгодишен период е условено како од интензивирањето на меѓународните миграциски движења во светот, кои не ја заобиколуваат ни Република Македонија, така и од трендовите и особеностите на емиграциските и имиграциските движења во земјата во периодот по 2009 година. Основни детерминанти за формулирање на оваа миграциска политика и понатака остануваат:

- Промените во интензитетот и особеностите на иселувањата и доселувањата во Република Македонија и нивното влијание врз демографскиот и социоекономскиот развој на земјата;

- Манифестираните промени во областа на илегалната миграција, криумчарењето мигранти и азилот, како и трговијата со луѓе;

- Геополитичката положба на Република Македонија како транзитно подрачје на кое традиционално се вкрстуваат миграциските текови во овој дел од европскиот континент и

- Потребата и желбата на Владата на Република Македонија за целосно и континуирано усогласување на законодавството во областа на миграциите и азилот со правото на Европската унија, кои произлегуваат од цврстата определба на земјата да биде дел од евроинтеграциските процеси.

Документот се состои од три дела. Во *првиот дел* се идентификувани начелата и принципите на миграциската политика на Република Македонија и опсежно се опсервирани промените и постојните состојби во однос на легалната миграција (емиграцијата и имиграцијата), потоа илегалната миграција, криумчарењето мигранти, трговијата со луѓе и азилот, како и инструментите на миграциската политика - визниот режим и македонското државјанство. Тие се набљудуваат во контекст на реализацијата на мерките и активностите усвоени со Резолуцијата на миграциската политика на Република Македонија 2009-2014 година, а за секоја од споменатите области идентификувани се идните предизвици. Освен тоа, со анализата се опфатени законските основи и процедурите со коишто се регулираат миграциските движења, билатералните и мултилатералните договори, потоа надлежните институции и нивната соработка, како и поврзаноста на миграциската политика со секторските политики и усвоените стратешки документи и политики.

Во *вториот дел* се утврдени насоките и целите на миграциската политика согласно определбата за конципирање на сеопфатна и конзистентна политика во однос на сите аспекти на миграциските процеси. Притоа, за секоја од опсервираните области идентификувани се стратешки и специфични цели, образложени се очекуваните резултати, определени се засегнати страни и партнери, како и надлежни институции од аспект на финансиските импликации.

Во *третиот дел*, кој претставува *Акциски план за спроведување на миграциската политика на Република Македонија за периодот 2015-2020 година*, врз база на секоја од утврдените стратешки и специфични цели определени се мерки и активности кои треба да овозможат ефикасна реализација на целите на миграциската политика. Тие се однесуваат на креирање на нови и/или подобрување на постојните извори на податоци, конципирање на политики во одредени области, измени, дополнувања и натамошната хармонизација на регулативата во областа на миграциите со европското законодавство, зајакнување на административните и техничките капацитети на институциите, продлабочување на соработката на надлежните институции и др.

Со оглед на релативно долгиот временски интервал на кој се однесува Акцискиот план не може прецизно да се утврдат фискалните импликации. Затоа во документот се наведени само надлежни институции од аспект на финансиските импликации, а истите би требало да се определуваат со годишни оперативни планови.

Акцискиот план за спроведување на миграциската политика на Република Македонија за периодот 2015-2020 година, е документ чија реализација континуирано ќе се следи и ќе се оценуваат ефектите од преземените мерки и активности. Освен тоа, тој останува отворен за дополнувања и промени на активностите со цел доследна реализација на целите на миграциската политика.

Овој документ го подготви Меѓуресорската група за креирање на миграционата политика на Република Македонија која ја сочинуваат претставници од дванаесет институции и четири меѓународни организации, секоја од нив со надлежности во својата област, но и споделени надлежности во некоја од другите области. Во миграциската политика е содржан ставот на Собранието на Република Македонија за уредување на прашањата од областа на надворешните миграции и нивното ефикасно управување во периодот 2015-2020 година. Со оглед на значењето на миграциските текови и нивното влијание врз демографскиот и социо-економскиот развој, како и културниот и политичкиот живот, Република Македонија со овој документ ги определува насоките за сеопфатно и ефикасно управување на овие миграциски движења.

Донесувањето на миграциска политика на Република Македонија претставува значајна активност која, меѓу другото, има за цел воспоставување на правна рамка во областа на миграциите, усогласена со правната рамка на Европската унија. Согласно Спогодбата за стабилизација и асоцијација меѓу Република Македонија и Европската унија, земјата презема обврска за соработка во областа на визите, граничната контрола, азилот и миграциите. Освен тоа, Република Македонија се обврза да соработува при спречувањето и контролата на илегалните миграции и реадмисијата.

ПРВ ДЕЛ - ОСНОВИ НА МИГРАЦИСКАТА ПОЛИТИКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

1. Преглед на клучните начела и принципи на миграциската политика

При конципирањето на миграциската политика за периодот 2015-2020 година Владата на Република Македонија останува посветена на почитувањето на **основните начела** и препораки на меѓународните организации, посебно на Меѓународната организација на миграциите², за управувањето со миграциите кои имаат универзално значење. Тоа се:

- **Почитување на меѓународните стандарди, човековите права и заштита.** Тоа се однесува на почитување, заштита и обезбедување на човековите права на мигрантите согласно меѓународното право, заштита на ранливите категории мигранти, како и на меѓународните стандарди поврзани со работниците мигранти. Ова начело исто така имплицира и сузбивање на ксенофобијата, расизмот и дискриминацијата, како и инкорпорирање на родова еднаквост во миграциската политика;
- **Сеопфатна политика базирана на докази, која е развиена во тесна соработка со релевантните партнери.** Имплементација на сеопфатна и кохерентна национална миграциска политика, конципирана врз база на релевантни сознанија, со учество на сите владини институции и во тесна соработка на сите заинтересирани страни, како и ангажирање на релевантни партнери на национално, регионално и интернационално ниво (владини агенции, научни институции, невладини организации, здруженија, мигрантски организации и др.).
- **Адресирање на социо-економските потреби.** Интегрирање на новите мигранти, реинтеграција на повратниците, како и обезбедување на пристап до здравствени и социјални услуги за сите мигранти. Поддршка на трудовата миграција (вклучително

² International Organization for Migration, "Framework for Migration Governance"

привремената и циркуларната миграција) и поттикнување на brain-gain („прилив на мозоци“). Интегрирање на миграциите во развојните процеси, преку намалување на трошоците за трансфер на девизните дознаки, нивно продуктивно користење и brain-gain („прилив на мозоци“).

– **Политика која е адаптивна т.е.** во состојба да одговори на предизвиците во време на криза, односно да ги ублажи ризиците поврзани со движењето на мигрантите.

– **Обезбедување пристап до легалната миграција.** Ова се постигнува преку транспарентна и ефикасна примена на миграциското законодавство. Обезбедување на регуларни канали за миграцијата во согласност со националната развојна политика. Прибирање на веродостојни и навремени информации за миграциските текови и дисеминирање на соодветни информации за миграциските политики и процедури за да може мигрантите да донесат одлуки базирани на релевантни информации. Обезбедување сигурен, флексибилен и економичен пристап до услуги за мигрантите. Ефикасно имплементирање на визниот режим и ефикасно управување со миграциите и развојот.

Со оглед на комплексноста на подрачјето на миграциите и определбата во општата цел, Миграциската политика на Република Македонија за периодот 2015-2020 година ги обединува сите релевантни аспекти на политиките во однос на: легалните миграциски текови (емиграцијата и имиграцијата на населението и работната сила); илегалните миграции и криумчарењето мигранти; трговијата со луѓе; азилот и заштитата на бегалците. Со оглед на значењето на инструментите за управувањето на споменатите миграциски текови, во наредниот петгодишен период во миграциската политика посебно внимание се посветува на: визната политика (визниот режим); државјанството; поддршката и заштитата на граѓаните на Република Македонија кои престојуваат и работат во странство; регулирањето на престојот на странците и нивната интеграција; релевантните правни аспекти; меѓудржавната (билатерална и мултилатерална) соработка. Сложеноста и динамичноста на миграциските текови имплицира вклученост и поддршка на сите релевантни институции, претставниците на меѓународните организации и на невладиниот сектор во Република Македонија, како и координација и интеракција на секторските политики и стратешките документи во однос на миграциите.

Политиките, акциските и оперативните планови во споменатите области треба да се однесуваат на повеќе специфични подрачја и/или одделни нивни аспекти, чие конципирање треба да се одвива на начин кој ќе овозможи нивните специфични цели да кореспондираат и да бидат конзистентни со општата цел на миграциската политика во поширока смисла и другите релевантни политики. Поради тоа **основните принципи** кои се користат и го определуваат дизајнирањето на миграциската политика на Република Македонија се:

– **Конзистентност** – меѓусебна усогласеност на специфичните политики (политиката во однос на граѓаните на Република Македонија во странство; политиката на доселување и интеграцијата на странците; политиката кон илегалната миграција, криумчарењето на мигранти и трговијата со луѓе; политиката на азилот и на заштита на бегалците) и усогласеност со миграциската политика во поширока смисла;

– **Компатибилност** - усогласеност на миграциската политика со економската, социјалната, демографската и културолошката политика на Република Македонија. Проверка на усогласеноста меѓу целите на споменатите политики, ефикасноста на донесените мерки, влијанието на миграциската политика и континуирано прилагодување на промените во миграциските процеси;

- **Транспарентност** – видливост/јасност при спроведувањето на одделните политики и севкупната миграциска политика во однос на административните процедури и трошењето на финансиските средства со цел да се осигури доверба и поддршка на јавноста;
- **Одржливост** – континуитет на дизајнирање, подготовка и следење на имплементацијата на мерките и активностите на миграциската политика, независно од промените во организациските структури.

Освен споменатите принципи, за успешна имплементација на миграциската политика на Република Македонија неопходно е исполнување на следните **основни претпоставки**:

- Одговорност на надлежните министерства и други институции за напредокот при исполнувањето на целите на политиката и нивната имплементација;
- Јавна едукативна и информативна кампања за развивање на широка поддршка на миграциската политика;
- Унапредување на националниот капацитет за анализирање, креирање и имплементирање на миграциската политика и
- Партнерство со земјите на потекло и на дестинација, потоа со регионалните и меѓународните организации, како и невладините и други организации на граѓанското општество, приватниот сектор и другите релевантни чинители.

2. Особености на миграциските процеси во периодот 2009-2014 година

Во однос на легалните миграциски движења во последните пет години Република Македонија беше и остана емиграциско подрачје, при што континуираниот пораст на иселувањето е придружен со значителни промени во особеностите на миграцискиот контингент. Обемот на имиграцијата остана релативно мал, со доминантна застапеност на привремениот престој на странците и значителни промени во нивните структурни карактеристики. Што се однесува на илегалната миграција, криумчарењето на мигрантите и азилот, во последните години беше забележан континуиран пораст на бројот на илегалните мигранти и на барателите на азил, како и промени во земјите на потекло. Иако за илегалните мигранти и барателите на азил Македонија е транзитно подрачје, сепак поради нивниот растечки број денес земјата е соочена со бројни предизвици. Сите истражувања и расположливи податоци покажуваат дека Република Македонија денес е и место на потекло и дестинација на трговијата со луѓе, како и транзитна точка за илегална миграција. Како земја на дестинација Република Македонија, во најголем број на случаи е присутна внатрешната трговија или домашни жртви на трговија со луѓе, но во изминатиот период идентификувани се и жртви од одделни соседни земји. Доминантната форма на трговија со луѓе останува сексуалната експлоатација.

Манифестираните промени и постојните состојби на споменатите аспекти на надворешните миграции во Република Македонија се следат во контекст на реализацијата на мерките и активностите усвоени со Резолуцијата на миграциската политика на Република Македонија 2009-2014 година. Анализата се однесува и на инструментите на миграциската политика, потоа на законските основи и процедурите со коишто се регулираат истите, билатералните и мултилатералните договори, како и надлежните институции и нивната соработка, поврзаноста на миграциската политика со секторските политики и усвоените стратешки документи и политики.

2.1. Легални миграциски трендови

2.1.1. Основни карактеристики на емиграцијата во странство

Територијата на Република Македонија е традиционално емиграциско подрачје од кое преселничките движења во странство датираат од почетокот, а современата економска емиграција од средината на шеесеттите години на минатиот век. Иако најпопуларните дестинации се добро познати, вкупниот број на македонски граѓани коишто денес живеат во странство останува непознат. Поради долгата историја на емиграцијата во странство (која во некои семејства се повторува во неколку генерации) денес не се располага со релевантни податоци за „старата“ емиграција и нивните потомци (втората и третата генерација), како и за оние коишто се вратиле во земјата. Освен тоа, во последните децении само мал дел од македонските граѓани официјално го пријавиле нивниот престој во странство, поради што расположливите статистички податоци од домашни извори за лицата кои привремено или трајно заминуваат од земјата се некомплетни. Опфатот на граѓаните коишто ја напуштаат земјата со редовното статистичко истражување на Државниот завод за статистика е мошне мал и го покажува само бројот на лицата коишто официјално го пријавиле нивниот престој во странство³. Според овие податоци, во периодот 1994-2013 година од Македонија заминале 11380 македонски граѓани, од кои 2637 лица (23,2%) од 2009-2013 година⁴.

Во вакви околности, обемот на емиграцијата може да се процени единствено преку странските извори на податоци од меѓународните организации/институции и земјите на прием. Последни посеопфатни податоци за бројот на емигрантите во одделни земји на прием ширум светот се оние на Светската банка. Тие покажуваат дека бројот на македонските граѓани (миграцискиот сток) коишто престојуваат во сите земји опфатени со овие податоци во 2010 година изнесувал 447138 лица, а стапката на емиграција околу 21,8%, (Прилог 1). Сепак, податоците на Светска банка за 2010 година претставуваат само груба апроксимација. Во случајот на Република Македонија тие се потценети во однос на бројот на мигрантите во прекуокеанските земји. Според расположливите податоци од пописите на населението и од официјалната статистика на САД, Канада, Австралија и Нов Зеланд, бројот на македонските граѓани во овие земји изнесува 183383 лица, што претставува 105707 лица повеќе од податоците на Светската банка за 2010 година. Доколку за прекуокеанските земји се вклучат овие податоци тогаш вкупниот број на македонски граѓани во странство достигнува околу 553000 лица, а стапката на емиграција изнесува 26,8%. Оваа стапка денес може да се прифати како груба, но сепак коректна проценка на постојниот обем на македонската емиграција во странство.

Во однос на географската разместеност на македонските граѓани во странство, врз основа на сите расположливи податоци, може да се констатира дека и во периодот 2009-2014 година, Австралија, Италија, Германија, САД и Швајцарија останаа петте земји на прием со најголем број на имигранти од Република Македонија. Што се однесува, пак, на европските земји на прием како најзначајни дестинации се издвојуваат: Германија, Италија, Швајцарија, Австрија, Словенија и Белгија (податоци на Еуростат), односно Шведска (Попис на население, 2011 год.). Во периодот по 2009 година Германија, Италија и Швајцарија останаа Европски земји на прием со најголем број на македонски граѓани,

³ Ова истражување се базира на пријавите за доселеното - отселеното лице кои се добиваат од подрачните единици на Министерството за внатрешни работи. Тоа се спроведува согласно Законот за државна статистика („Службен весник на Република Македонија“, бр. 54/1997 и 22/2007), како и Законот за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето на граѓаните и Законот за движење и престој на странците („Службен весник на Република Македонија“, бр. 36/1992, 12/1993, 43/2000 и 66/2007).

⁴ Државен завод за статистика на Република Македонија, www.stat.gov.mk

при што нивното заедничко учество во 2009 изнесувало 215305, а во 2013 година 214130 лица (Прилог 2). Во истиот временски интервал најголем пораст е карактеристичен за Германија, Белгија, Швајцарија и Словенија каде бројот на имигранти од Македонија се зголемил за 19175 лица (податоци на Еуростат).

Во поглед на влијанието на економската и на финансиската криза врз трендовите на емиграцијата и реемиграцијата податоците на Светската банка и Еуростат покажуваат дека од 2008-2010 година немаше позначителни промени во вкупниот број (миграцискиот сток) на македонските граѓани во странство. Од 2011 година емиграцијата од Македонија повторно забележа пораст. Овие трендови кореспондираат со промените во миграциските политики на земјите на прием.

Странските извори на податоци потврдуваат дека во последните години трајната емиграција остана релативно голема, а значителен пораст забележа и привремената емиграција поради вработување во странство, семејни причини, школување или по други основи. Што се однесува до повратните текови на македонските граѓани коишто престојуваат во странство расположливите податоци покажуваат дека тие беа и останаа релативно мали.⁵ Сепак, статистичките податоци (од домашни и странски извори) за повратниците од странство и реемиграцијата може да се оценат како мошне оскудни.

Освен во однос на обемот, преселнички движења од земјата во странство се одликуваат и со одредени промени во демографските и образовните карактеристики на мигрантите. Тоа го потврдуваат податоците на Еуростат и статистиките на земјите на прием, потоа показателите на меѓународните организации, како и резултатите од истражувањата во последните години.

Податоците на Еуростат за структурата на миграцискиот контингент според пол и возраст укажуваат на значителни, но различни промени во релативно краток временски интервал (2009-2013 година). Тоа го потврдуваат показателите за Германија, Италија и Швајцарија, трите земји на кои отпаѓаат 38,6% (214130 лица) од апроксимирааниот миграциски контингент (553000 лица) за 2013 година. Учеството на жените во вкупниот миграциски контингент во овие три земји остана релативно големо. Притоа, во Германија истото изнесува околу 47%, во Италија се зголеми од 32,3% (2009 година) на 46% (2013 година), а во Швајцарија изнесува 48,4% (2012 година).⁶

Што се однесува на структура на македонските граѓани во странство според возраст, набљудувани преку големите возрасни групи, во Германија учеството на децата (0-14 години) се намалило од 14,5% (2009 година) на 13,6% (2013 година), учеството на лицата на работоспособна возраст од 78,9% на 77,2%, а уделот на лицата постари од 65 години пораснал од 6,6% на 9,2%. Во Италија, пак, се зголемило учеството на децата (од 21,4% на 26,2%) и на лицата постари од 65 години (од 1,1% на 1,3%), а се намалило учеството на работоспособниот контингент (од 77,5% на 72,5%). Слични промени се карактеристична и за Швајцарија каде учеството на овие контингенти во 2012 година респективно изнесувало: 23,9%; 74,1% и 2,0%. Врз основа на овие показатели може да се констатира дека во овие три земји на прием во 2013 година живееле околу 45000 деца (0-14 години) или 12,9% од вкупниот број деца во земјата. Во истата година бројот на лицата постари од 65 години изнесува околу 10000 лица. Релативно големиот удел на

⁵ Редовното статистичко истражување на Државниот завод за статистика за доселените лица го потврдува малиот број на повратници (1797 лица во периодот 2009-2013 година), иако тој бележи тренд на пораст (од 259 во 2009 на 490 лица во 2013 година) (www.stat.gov.mk).

⁶ Овие и показателите за структурата според возраст се пресметани врз база на податоците на: Eurostat: Population by sex, age and citizenship (migr_pop1ctz); in: <http://ec.europa.eu/eurostat>; Council of Europe, Recent Demographic Developments in Europe; и Switzerland Migration Office: <http://www.bfm.admin.ch/content/bfm/en/tools/kontakte.html>

постарите лица е условен од стареењето на миграцискиот контингент и на порастот на бројот на лицата постари од 60 години кои заминуваат од земјата.⁷

Во однос на образовната структура на мигрантите истражувањата покажуваат дека во последните пет години продолжи емиграцијата на високообразованите кадри. Тоа го потврдува и brain drain („одлив на мозоци“) индикаторот на Светскиот економски форум, според кој во периодот 2009-2013 година Македонија се наоѓа во групата на десетте земји со најголем интензитет на brain drain⁸ („одлив на мозоци“). Големиот интензитет на интелектуалната емиграција од Македонија е идентификуван и во студијата на Европската комисија од 2012 година под наслов: „Социјалниот импакт од емиграцијата и рурално-урбаната миграција во земјите од централна и источна Европа“, со која беа опфатени 25 земји⁹.

Континуираната насоченост на мигрантите од одделни делови од земјата кон исти подрачја/земји на прием, го потврдува значењето на миграциските врски кои и во последните пет години имаа значително влијание на обемот на емиграцијата во странство. Освен тоа, врз основа на повеќе индиции може да се констатира дека освен традиционално емиграциските подрачја (Пелагонискиот, Полошкиот, Југозападниот регион) со емиграција се зафатени и другите региони во земјата.

Во периодот по 2009 година контингентот на македонски граѓани во странство забележа пораст по два основа - новата емиграција и приливот на втората и третата генерација. Притоа, продолжија трајните иселувања и трансформирањето на привремениот престој во траен, а повратните миграции останаа релативно мали. Особеностите на миграцискиот контингент потврдуваат дека Македонија преку емиграцијата директно и индиректно губи значителен дел од своето младо население и човечкиот капитал. Во услови на се уште голема потенцијална интелектуална емиграција прашањето на brain drain („одлив на мозоци“) останува загрижувачко.

Предизвици - Намалувањето на обемот на трајните иселувања на населението и на работната сила од земјата и поддршката на привремената - циркуларна миграција претставуваат најголеми предизвици на миграциската политика за наредниот петгодишен период. Не помалку значаен предизвик е искористувањето на развојните потенцијали и воспоставувањето на соработката со македонските граѓани во странство, како и поттикнувањето на повратните текови и реинтеграцијата. Недостигот на податоци од домашни извори за трајната и привремената емиграција од Република Македонија во странство беше и остана еден од проблемите при осознавањето на особеностите на овие преселнички движења. Статистиките од странски извори даваат одредени сознанија за промените во трендовите, но сепак треба да се има предвид нивната неконзистентност и различна методолошка основа. Оттаму, тие не може да се прифатат како алтернатива на статистиките од домашни извори.

⁷ Според податоците на редовното статистичко истражување на Државниот завод за статистика уделот на мигрантите стари 60+ години се зголемил од околу 12% (во 2009 и 2010 година) на 17,8% во 2011, односно 25,9% и 24,6% во 2012 и 2013 година (www.stat.gov.mk).

⁸ World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2008-2009, 2009-2010, 2010-2011, 2011-2012, 2012-2013, Geneva, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012.

⁹ European Commission, & GVG, Social Impact of Emigration and Rural-Urban Migration in Central and Eastern Europe (VT/2010/001) – Synthesis Report, June 2012, p. 58.

2.2.2. Основни карактеристики на имиграцијата (привремен и постојан престој) и интеграција на странци

Легалната имиграција во Република Македонија се однесува на привремениот и постојаниот престој на странците по различни основи, вклучително и вработувањето на странците. Освен тоа, со неа е опфатен и краткорочниот престој на странците до 90 дена по основ на приватни, деловни и туристички посети. Во контекст на градењето на миграциската политика со анализата се опфатени промените во обемот и во структурните карактеристики на странците со привремен и постојан престој, како и оние кои се вработени во земјата.

а) Привремен и постојан престој на странци

Странец кој поради различни причини има намера да престојува во Република Македонија подолго од три месеци (90 дена) мора да го регулира привремениот престој. Согласно Законот за странците¹⁰, Секторот за гранични работи и миграција може да издаде дозвола за привремен престој на странец по следните основи: вработување, работа или вршење на самостојна дејност, школување или студирање, учество во програми на меѓународна размена на ученици и студенти, специјализација, стручно усовршување или практично оспособување, научно истражување, лекување, семејно обединување или хуманитарни причини. Покрај тоа, дозвола за привремен престој може да се издаде и на странци кои се членови на потесното семејство на државјани на Република Македонија, на странци кои се по потекло од Република Македонија и на дете на странци, родено во Република Македонија. Со измените на Законот за странци во 2013 година дозвола за привремен престој се издава и по основ на поседување недвижен имот во Република Македонија¹¹.

Издавањето на доволата за привремен и постојан престој се врши доколку се исполнети условите согласно Законот и директивите на ЕУ во поглед на заштитните елементи и биометриските податоци. Дозвола за постојан престој се издава на странец кој најмалку пет години пред поднесувањето на барањето за постојан престој непрекинато престојувал на територијата на Република Македонија врз основа на дозвола за привремен престој.

Во периодот од 2009-2013 година вкупниот број на странци со одобрен привремен и постојан престој во Република Македонија изнесува 14515 лица. Од нив најголем дел (97,5% или 14148 лица) се странци со одобрен привремен престој, а само 367 странци се со одобрен постојан престој. Од вкупниот број странци со одобрен привремен и постојан престој во овој период околу 70% се државјани на седум земји, и тоа: 20,5% (Турција), 16,3% (Србија), 13,7% (Албанија), 8,2% (Косово), 4,3% (Бугарија), 3,7% (Грција) и 3,1% (САД).

Што се однесува на причините за привремениот престој на странците во Република Македонија повеќе од една четвртина (26,1% или 3694 лица) од вкупниот број

¹⁰ Законот за странците започна да се применува на 1 јануари 2008 година, а со неговите измени и дополнувања („Сл. весник на РМ“, бр.117/2008), беше утврдена прецизна правна рамка во делот кој се однесува на општите услови за влез на странец во Република Македонија, како и на прашањата технички условени од гаранцијата на одредени документи.

¹¹ Барањето за издавање на дозволи за привремен престој се поднесува во ДКП на Република Македонија во странство, а по исклучок барање за семејно обединување може да се поднесе и во организациските единици на Министерството за внатрешни работи на Република Македонија. При проверките за донесување на одлуката за одобрување на привремен престој на странец се контактираат и надлежните институции во зависност од причините за кои се бара престојот.

на легални мигранти (14515 лица) во периодот 2009-2013 година престојувале поради активности поврзани со вработување, повеќе од една петтина поради семејни посети (22,7% или 3218 лица), а 13,3% (1876 лица) по основ на образование. Притоа, во последните години се забележува тренд на пораст на одобрените престои на странци по основ на вработување, работа или вршење самостојна дејност, што се должи на континуираната политика на Владата на Република Македонија за привлекување на странски инвестиции. Во 2012 и 2013 година значително порасна и бројот на лицата со одобрен престој по основ на школување или студирање. Овој раст е условен од зголемениот интерес на турските државјани за студирање во Македонија, а кореспондира со прилагодувањето на студиските програми на неколку универзитети во Република Македонија на потребите за создавање на кадар за странските пазари на труд и изведување на настава на мајчин јазик на студентите. Бројот на странци кои привремено престојуваат поради семејни посети, пак, континуирано се намалува и од 847 (2009) достигна 545 (2013 година).

Врз основа на расположливите податоци за структурните белези на странците во периодот 2009-2013 година може да се констатира следното:¹² поголемо е учеството на мажите; доминантна е застапеноста на младите 20-34 години (52,4%); во 2012 и 2013 година значително се зголемува бројот на странци од турска националност.

б) Интеграција на странци

Интеграција на странците претставува процес кој треба да се одвива во три фази:

- Во *првата фаза*, која се однесува на периодот по пристигнување на странците, државата треба да го стави фокусот на вклучување на овие лица во постојниот систем на национална заштита, кој вклучува пристап до образовниот систем и пристап до услуги од здравствената заштита.
- *Втората фаза*, која треба да се третира како развојна, треба да има за цел поддршка за развивање на самостојноста кај странците во насока на задоволување на нивните потреби за домување, вработување, како и стручно дооспособување и усовршување.
- *Третата фаза* се однесува на процесот на натурализација, односно добивање постојан престој во државата или добивање државјанство со што им се овозможува целосна интеграција во новото општество.

Првата фаза од процесот на интеграција е делумно уредена со одредбите од Законот за социјална заштита¹³, Законот за здравствена заштита, Закон за доброволно здравствено осигурување¹⁴, Законот за основното образование¹⁵ и билатералните договори за социјално осигурување кои Република Македонија ги има склучено со некои држави.

Иако правата на социјална заштита на странците се загарантирани со закон, сепак постојат одредени потешкотии при нивното спроведување. Оттаму, евидентен е недостигот на информативните услуги за странците – мигранти кои би им овозможиле на

¹² Пресметано врз база на податоци на Државниот завод за статистика на Република Македонија (www.stat.gov.mk)

¹³ „Службен весник на Република Македонија“, Бр: 79/09, 36/11, 51/11, 166/12, 15/13, 79/13, 164/13, 187/13, 38/14, 44/14 и 116/14

¹⁴ „Службен весник на Република Македонија“, Бр: 25/2000, 34/2000, 96/2000, 50/2001, 11/2002, 31/2003, 84/2005, 37/2006, 18/2007, 36/2007, 82/2008, 98/2008, 6/2009, 67/2009, 50/10, 156/10, 53/11, 26/12, 16/13, 91/13, 187/13, 43/14, 44/14 97/14 и 113/14)

¹⁵ „Службен весник на Република Македонија“, Бр: 103/2008, 33/10, 116/110, 156/10, 18/11, 15/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14 и 116/14

странците да ги добијат потребните корисни информации по пристигнувањето во државата.

Прашањето за вработување на странците е уредено со одредбите од Законот за вработување и работа на странци¹⁶. Овој закон од своето донесување во септември 2007 година до денес претрпе 6 (шест) измени. Измените кои се правеа во изминатиот период беа во насока на олеснување на постапките за стекнување работна дозвола, како и во насока на зголемување на мобилноста на странците кои се вработени во компании во Македонија. Сепак, со овој закон покрај грижата за странците, односно одредби со кои се забранува секаков вид нивна дискриминација, се води грижа и за заштита на домашниот пазар на труд. Согласно овој закон Владата на Република Македонија утврдува годишна квота на работни дозволи преку која го ограничува бројот на странци на пазарот на трудот. Годишната квота на работни дозволи не може да надминува 5% од населението на Република Македонија, кое законски е вработено, согласно податоците на Државниот завод за статистика. Креирањето на државната политика за бројот на издадени работни дозволи на годишно ниво се темели на развојните потреби на државата, како и на статистиките на Агенцијата за вработување на Република Македонија.

Расположливите статистички податоци покажуваат дека во периодот 2009-2013 година Агенцијата за вработување издала 9295 работни дозволи по сите основи, при што во 2013 нивниот број е двојно поголем од оној во 2009 година. Од вкупниот број на издадени работни дозволи 4716 (50,7%) биле дозволи за вработување, 2850 (30,7%) биле лични работни дозволи и 1731 (18,6%) дозволи за работа.

Во поглед на особеностите на странците кои добиле работни дозволи може да се констатира следното. Во нивната структура според образовното ниво значително се зголеми бројот и учеството на странците со повисоко ниво на образование. Така, од вкупниот број вработени странци во периодот 2009-2013 година безмалку половина (48,5%) биле со високо образование (вишо и високо образование, магистри и доктори на науки), а 43,9% со средно ниво на образование (средно стручно образование, КВ и ВКВ работници). Според занимањето на странските државјани во овој период повеќе од една петтина од издадените работни дозволи се однесувале на управители на фирми (11,0%) и на директори на фирми, менаџери, професори, раководители и програмери (11,6%). Ваквата структура потврдува дека релативно голем дел од издадените дозволи се поврзани со странските инвестиции во земјата. Во однос на земјите на потекло на странски државјани со работни дозволи, може да се констатира дека во последните пет години речиси половина од нив потекнуваат од три земји: Турција (25,3%), Србија (12,9%) и Грција (11,5%).

Предизвици - Што се однесува на бројот на странците со привремен и постојан престој во Република Македонија може да се оцени дека не станува збор за голем обем на имигранти. Сепак, имајќи ги предвид нивните карактеристики и натаму останува потребата за ефикасно управување на економската и неекономската имиграција согласно демографскиот и социо-економскиот развој на земјата, како и понатамошно олеснување на процесот на интеграција на имигрантите. Во услови на сè уште голема невработеност, Република Македонија и во иднина би требало да води флексибилна и пазарно ориентирана политика на прием на странски работници според долгорочните цели на политиката на вработување. Согласно утврдените специфични потреби и натаму останува актуелна потребата да се конципираат соодветни политики и процедури за прием на високообразовани и имигранти со финансиски капитал, потоа сезонско вработување на странци за одредени сектори врз база на билатерални и мултилатерални договори, како и за различни видови на

¹⁶ Службен весник на Република Македонија", Бр: 70/2007, 5/2009, 35/10, 148/11, 84/12, 148/13 и 38/14

привремено флексибилно вработување (краткорочен престој на договорни работници, меѓукомпаниски трансфер, менаџери во мултинационалните компании, обучувачи и сл.).

Силните заложби на Владата на Република Македонија за промоцијата на државата како добро место за инвестирање, иницираат понатамошно подобрување и забрзување на постапките во однос на вработувањето на странците. Во однос на овие заложби на Владата на Република Македонија за привлекување на странски капитал, во иднина треба да се развие потранспарентна политика со македонската бизнис дијаспора. Иницијативите како Македонија 2025 во која членуваат светски познати бизнисмени со македонско етничко потекло претставува една добра основа за отпочнување на заеднички проекти со македонската дијаспора.

Имајќи ги предвид различните надлежности на институциите, пред се на Министерството за надворешни работи, Министерството за внатрешни работи и Агенцијата за вработување на Република Македонија, понатамошно поедноставување на постапките останува еден од значајните предизвици во оваа област.

2.1.3. Миграции и развој

Причинско-последичната поврзаност на иселувањата и доселувањата од странство со развојот во основа е условена од обемот и структурните белези на мигрантите. Имајќи предвид дека обемот на имиграцијата, односно бројот на странците кои престојуваат и работат во земјата во периодот 2009-2014 година остана релативно мал и не може да има позначително влијание врз развојот, во овој дел од анализата вниманието е фокусирано на емиграцијата во странство.

Во последните пет години емиграцијата од Република Македонија во основа се одвиваше под влијание на истите фактори како во периодот пред 2009 година, односно кореспондира со промените во социо-економскиот развој на земјата¹⁷. Притоа, според своето значење се издвојуваат неколку групи на чинители: Силно влијание врз интензитетот на емиграцијата и понатака има долгорочната мошне голема видлива невработеност, посебно на младите, како и поголемите плати и подобриот животен стандард во земјите на прием; Основни фактори за интензивирањето на интелектуалната емиграција се порастот на невработеноста на високообразованите кадри, непочитувањето на трудот, потценувањето на стручноста, ограничените можности за промоција во професијата; традицијата, формирањето на бројни заедници на граѓаните на Република Македонија во странство и воспоставените миграциски врски останаа значајна детерминанта на емиграција од изразито емиграциските подрачја; промените на пазарите на труд во земјите на прием и нивните имиграциски политики, исто така се мошне значаен фактор за интензивирањето на емиграцијата, особено во услови на се уште голем миграциски потенцијал во земјата.

Континуираниот пораст на емиграцијата во странство и значителните промени во нејзините структурни белези претпоставуваат многубројни последици и импликации, кои се манифестираат во повеќе домени. Од аспект на развојот, особено значаен е нивниот одраз врз демографскиот и социо-економскиот развој. Резултатите од истражувањата покажуваат дека и во последните пет години влијанието на современата емиграција врз развојот на Македонија, во основа се изразени преку краткорочни и недоволно изразени развојни ефекти, а бројни негативни последици и импликации се со долгорочно дејство.

Во последните две децении преселничките движења во странство станаа интегрален дел на **развојот на населението** во Република Македонија, како поради

¹⁷ Влада на Република Македонија, Резолуција на миграционата политика на Република Македонија 2009-2014 година, Скопје, декември 2008 година, стр. 13.

големата трајна емиграција на младите, така и поради растечкиот тренд на пораст на бројот на децата родени во странство. Така на пример, според податоците на Еуростат во 2013 година учеството на младите (15-29 години) во вкупниот број граѓани кои престојуваат во Германија изнесува 23,1%, а во Италија 27,6%, при што во двете земји заедно нивниот број изнесува 38313 лица¹⁸. Доколку на оваа бројка се додадат и децата (0-14 години), тогаш во 2013 година од вкупниот број македонски граѓани во Германија и Италија (151615 лица) повеќе од две петтини (45,0% или 68265 лица) биле на возраст 0-29 години. Оваа илустрација покажува дека се работи за голем обем на младо население во странство кој неспорно има директно и индиректно влијание врз демографските промени во земјата. Тоа го потврдуваат и податоците на Државниот завод за статистика за бројот на живородени во странство. Во периодот 2009-2013 година тој изнесува 19758 деца, што претставува 16,7% од вкупно родените во земјата (118475) во истиот период.¹⁹ Во овој контекст интересни се и податоците на Федералниот завод за миграции на Швајцарија, според кои во 2013 година 17953 лица или 28,7% од вкупниот број на македонски граѓани со постојан престој (62515 лица) се родени во Швајцарија²⁰.

Во вакви околности се зголемува непосредното и посредното влијание на преселничките движења во странство врз забрзувањето на процесот на демографско стареење во Република Македонија. Во периодот 2009-2013 година населението остана во стадиумот демографска старост, при што просечната возраст на населението се зголеми од 36 на 38 години. Во 2013 година според учеството на младите 0-20 години населението е во стадиум длабока демографска старост. Интензивното стареење на населението имплицира растечки проблеми во различни домени. Во таа смисла, посебно внимание заслужува коефициентот на старосна зависност на старите, кој го покажува балансот помеѓу постарото и работоспособното население. Според податоците од проценките на населението во Македонија овој коефициент се зголеми од 16,4% (2009) на 17,5% (2013 година). Повисокиот коефициент на старосна зависност на старите претпоставува поголема оптовареност на пензискиот систем базиран на уплатени придонеси, особено во услови на пониска старосна граница за пензионирање и зголемен притисок врз јавните финансии.

Порастот на емиграцијата на високостручни кадри, која според сите атрибути може да се третира како *brain drain*²¹ („одлив на мозоци“), во последните години услови натамошни промени во обемот и профилот на расположливата работната сила со повисоко ниво на образование, намалување на нивото на човечкиот капитал, кои имплицираат негативни ефекти во областа на **социо-економскиот развој на земјата и на научно-истражувачката дејност**. Со овие преселнички движења првенствено се опфатени инженерите, а во поново време и медицинскиот кадар (*care brain*). Независно од зголемениот интерес на младите за факултетите од техничките науки, а следствено на тоа и порастот на број на дипломирани инженери од различни области, на пазарот на трудот се чувствува континуиран недостиг на ваков кадар. Тоа го потврдуваат и промените кај индикаторот - *расположливост на научници и инженери* на Светскиот економски форум за периодот 2009-2014 година. Позицијата на Македонија во однос на

¹⁸ Пресметано врз база на податоци на Eurostat: Population by sex, age and citizenship (migr_pop1ctz). in: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>; Council of Europe, Recent Demographic Developments in Europe. Switzerland Migration Office: <http://www.bfm.admin.ch/content/bfm/en/tools/kontakte.html>

¹⁹ Бројот на живородени деца во странство по одделни години изнесува: 3728 (2008 година); 3510 (2009); 3642 (2010); 4012 (2011); 4221 (2012 година), 4373 (2013 година). Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија, Природно движење на населението, Статистички прегледи бр: 2.4.10.08 (661); 2.4.11.10 (693); 2.4.12.07 (722), 2.4.13.12 (755) и 2.4.14.09 (787).

²⁰ Извор: <https://www.bfm.admin.ch/dam/data/bfm/publiservice/statistik/auslaenderstatistik/2013/ts-2013e>

²¹ Иследување кое е подолготрајно или трајно, достигнува големи размери и не се компензира со позначајни повратни ефекти по основ на трансфер на технологија, инвестиции, девизни дознаки, трговија.

овој индикатор се движи од 81. место (2009-2010), 114. место (2011-2012) и 92. место (2013-2014 година)²²

Поголемиот ангажман на инженерскиот кадар има мултипликативно позитивно влијание врз развојот на реалниот сектор и креирањето на нови работни места, односно зголемувањето на конкурентноста и порастот на вработеноста - двата најгорливи проблеми со кои се соочува македонската економија во последните две децении. Во таа насока, треба да се следат и најзначајните brain drain („одлив на мозоци“) последици врз економијата и развојот на земјата, а кои се во тесна корелација со ефикасноста на користењето на талентите и иновациите. Директното влијание на емиграцијата на високообразовните кадри, меѓу другото, може да се идентификува преку показателите за: *потпирање на професионалниот менаџмент; капацитет за иновации и квалитет на научно-истражувачките институции*. Индикаторите на Светскиот економски форум покажуваат дека во периодот по 2009 до 2012 година се влошува позицијата на Македонија во однос на трите индикатора, а според последниот извештај (2013-2014) забележливо е одредено подобрување.

Последиците од емиграцијата на високообразованите кадри врз *развојот на научно-истражувачката дејност* се манифестираат директно и индиректно. Резултатите од истражувањето во рамките на проектот „Научната дијаспора од Република Македонија“ покажуваат дека денес Македонија има респектабилна научна дијаспора која во најголем дел се создава во рамките на интелектуалната емиграција²³. Анализата на биографските податоци на 85-те македонски научници во странство (68 доктори на науки и 17 магистри, кои работат на докторски дисертации), во однос на образовното ниво покажа дека во времето на заминувањето од земјата само 5 лица биле доктори на науки, 7 лица со завршени магистерски / специјалистички студии, а 32 лица (37,6%) со завршени додипломски студии. Оттаму, 41 лице или безмалку половина (48,2%) од 85-те македонски научници заминале како средношколци, односно високото образование (прв, втор и/или трет циклус на студии) го завршиле во странство. Врз основа на овие податоци може да се заклучи дека не станува збор за емиграција на научници, туку за интелектуална емиграција и миграција заради студирање во странство, односно на лица со потенцијал и афинитети за научно-истражувачка работа.

Во однос на развојните ефекти на емиграцијата според своето значење посебно се издвојуваат *девизните дознаки и девизниот прилив по основ на трансфери од македонските граѓани во странство*.²⁴ Резултатите од истражувањата во сите студии за девизните дознаки на мигрантите, изработени во последните години потврдуваат дека и понатака останува проблемот на недостаток на релевантни податоци и методолошки ограничувања за утврдување на нивниот обем. Тоа произлегува од различните дефиниции и методологии за прибирање и обработка на податоците за вкупниот обем на

²² World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2008-2009, 2009-2010, 2010-2011, 2011-2012, 2012-2013, Geneva, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012.

²³ Студијата дава сознанија за демографските и социо-економските белези на македонските научници во странство, местото на потекло, времето на заминување, земјите во кои престојуваат, процесот на образование, научното поле/област на делување, професионалната ангажираност, достигнувањата во научно-истражувачката работа. Поопширно види: *Научната дијаспора од Република Македонија* (Верица Јанеска - редактор, група автори), Универзитет „Св Кирил и Методиј“, Економски институт-Скопје, 2014 година, стр. 104-129.

²⁴ Тоа се два различни поими, односно девизните дознаки се само девизните средства кои се дозначени преку македонскиот банкарски систем, но не и ефективата која во земјата се внесува лично или преку неформални канали, како и онаа која е вложена на девизна книшка во банка.

девизните дознаки и девизниот прилив²⁵, како и неспорниот факт дека значителен дел од овие средства се трансферираат преку неформални канали.

Промените во обемот и структурата на девизните дознаки во Република Македонија може да се идентификуваат преку податоците на Народната банка за приватните трансфери. Тие се состојат од три компоненти - девизни дознаки, други приватни трансфери и приватни трансфери на менувачкиот пазар, при што првите две компоненти се по основ на емиграцијата (Слика 1). Што се однесува девизите на менувачкиот пазар вообичаено се проценува дека околу 40%-50% од овие средства потекнуваат од македонските граѓани во странство.

Слика 1

Податоците за периодот 2009-2013 година упатуваат на неколку констатации:

- ✓ Обемот на нето девизните дознаки осцилира и има тренд на намалување, односно не кореспондира со порастот на емиграцијата во периодот по 2009 година. Тоа е условено од промените во структурата на миграцискиот контингент (порастот на учеството на жените и на децата, односно на семејната емиграција);
- ✓ Другите приватни трансфери (кои во најголем дел доаѓаат по основ на пензии на македонски граѓани кои престојувале во странство) се зголемија од 166,0 (2009 година) на 204,0 милиони евра (2013 година) или за 22,9%. Од 2012 година нивниот обем за прв пат е поголем од оној на дознаките. Ваквите промени кореспондираат со стареењето на миграцискиот контингент;
- ✓ Вкупниот обем на нето дознаките и другите приватни трансфери се зголеми од 336,2 (2009 година) на 381,4 милиони евра (2013 година), што претставува пораст од 13,5%. Овој пораст е речиси три и пол пати помал од оној во периодот 2003-2008 година (45,9%);
- ✓ Значително се зголеми приливот на девизи којшто мигрантите го внесуваат во земјата како готовина или преку други неофицијални канали. Тој порасна од 378,0 (2009

²⁵ Народната банка на Република Македонија (НБРМ) и Светската банка (СБ), користат различни дефиниции за категоријата дознаки. Дефиницијата на СБ е поширока и претставува збир од три компоненти: дознаки од работници, надоместоци за вработените и трансфери на мигрантите. НБРМ во дефиницијата не ги вклучува трансферите на мигрантите, туку тие се вклучени во делот на девизните трансакции. Според податоците на ММФ, пак, категоријата дознаки подразбира збир од надоместоци на вработени, дознаки на работници и други тековни трансфери во други сектори.

година) на 553,4 милиони евра (2013 година), доколку тие претставуваат 50% од девизите на менувачкиот пазар.

- ✓ Вкупниот обем на девизниот прилив на мигрантите (по трите споменати основи) беше и остана мошне значајна големина. Според состојбата во 2013 година тој претставува 11,5% од БДП.

Според податоците на Светската банка за 2012 година најголем дел, односно околу три петтини од девизните дознаки на македонските граѓани во странство доаѓаат од европските земји на прием и тоа: Германија (23%), Италија (22%), Швајцарија (11%), Австрија (5%).²⁶ Тоа во основа кореспондира со обемот на емиграција од Македонија во овие земји на прием.

Развојните ефекти на девизните дознаки се детерминирани од начинот на нивното користење. Сите истражувања во последната деценија во однос на користењето на девизните дознаки и девизните приливи од македонските граѓани во странство покажуваат дека најголем дел од овие средства се користат за лична потрошувачка, изградба/купување и реновирање на куќи/станови и нивно опремување, организирање на семејни церемонии и сл.²⁷ Тоа го потврдува и едно од последните истражувања реализирано во 2013 година според кое 61% од овие средства се користат за потрошувачка, 16% за инвестиции во недвижен имот, 6% за образование, 5% за плаќање долгови и сл.²⁸ Во ретки случаи овие средства се користени за инвестиции во постојни или нови бизниси. Оттаму, дознаките имаат позитивно влијание врз потрошувачката и животниот стандард на домаќинствата на мигрантите, но тоа нема долгорочни развојни ефекти на макро ниво преку зголемување на потрошувачката, особено во услови кога е зголемена потрошувачката на стоки од увоз.

Повратните миграциски текови во основа се поврзани со зголемен прилив на девизи, пораст на инвестиции, трансфер на технологија и знаење. Современата емиграција од Македонија во најголем дел е подолготрајна или трајна, а бројот на повратниците остана релативно мал и во периодот по 2009 година. Оттаму, може да се констатира дека споменатите ефекти се мошне малку изразени. Имајќи го предвид големиот развоен потенцијал на граѓаните на Република Македонија во странство, доколку би дошло до пораст на бројот на повратниците, посебно на високообразованите кадри и дел од успешните македонски бизнисмени, тие би имале значително позитивно влијание врз развојот на земјата.

Во вакви околности, имајќи ги предвид, обемот и динамиката на емиграционите движења во периодот 2009-2013 година, потоа се уште големата потенцијална емиграција (посебно интелектуалната емиграција) и малиот обем на повратната миграција, како и нивните последици и импликации врз демографскиот и социо-економскиот и развој на земјата, неспорна е потребата при конципирањето на миграциската политика посебно внимание да се посвети на емиграција. Во овој дел насоките, целите и мерките/активностите треба да бидат систематизирани во три сегменти: предемиграциони активности; граѓани на Република Македонија кои

²⁶ International Monetary Fund: *Macedonia: Remittances and Economic Development*, Meeting of the Interministerial Group on Migration Policy, Skopje, May 2014

²⁷ Mughal, A. G., Cipusheva, H., Abazi, H. (2008): *Migration, Remittances, and the Standards of Living in the Republic of Macedonia. A report based on the 2008 quality of life survey*, South East European University, Tetovo. Global Development Network (GDN) (2009): *Development on the Move: Measuring and Optimising the Economic and Social Impacts of Migration in the Republic of Macedonia*. Country Report, Skopje.

²⁸ Petreski, M. and Jovanovic, B. eds. (2013) [Remittances and Development in the Western Balkans: The cases of Macedonia, Kosovo and Bosnia-Herzegovina](#). Scholars' Press.

привремено или трајно престојуваат во странство; повратна миграција и реинтеграција. Со нив би требало да бидат опфатени повеќе аспекти: обезбедување релевантни податоци и информации; продлабочување на врските со иселениците; искористување на развојните потенцијали и ублажување на последиците од интензивната емиграција (посебно на високообразованите кадри); олеснување на повратните текови во земјата; поддршка на привремената емиграција и циркулацијата на работната сила и др.

2.2. Илегална миграција и криумчарење на мигранти

Во однос на **илегалната миграција**, периодот 2009-2014 година се карактеризира со значителни промени во трендовите во оваа област. Имено, се до 2011 година најголем број од откриените илегални мигранти беа албански државјани кои незаконски престојуваа и/или работеа во градежниот и земјоделскиот сектор во Република Македонија (главно во западниот и северозападниот дел на државата), како и македонски и албански државјани кои се обидуваа илегално да заминат во Грција заради сезонска работа на плантажите или во туристичкиот сектор во оваа соседна држава (Табела 1). Остатокот го сочинуваа главно државјани на другите соседни држави. Учеството на државјаните на афро-азиските земји во вкупниот број на откриени илегални мигранти беше занемарлив, а начинот на нивно преминување на државната граница не беше организиран, ниту потпомогнат.

Табела 1

**Идентификувани лица со илегален престој во Република Македонија,
период 2009-2011 година**

Националност	2009.	2010.	2011.
Грција	1	1	1
Албанија	236	267	124
Авганистан	24	7	52
Бугарија	1	10	4
Србија	5	5	12
Косово	2	13	14
Палестина	-	10	3
Сомалија	-	7	6
Мароко	-	2	11
Пакистан	-	-	17
Друго	3	7	15
Вкупно	272	333	259

Извор: Министерство за внатрешни работи на Република Македонија

Следствено, најзагрозени делови на државната граница од аспект на незаконско минување беа делот на државната граница кон Република Албанија (на влез во РМ) и делот кон Република Грција (на излез од РМ). Овие мигранти се движеа во правец од запад/северозапад – кон југоисток, а незаконското минување на државната граница и престојот во Грција првенствено беше мотивирано од економски причини. При справувањето со илегалната миграција беа употребувани човечките и материјални ресурси на Министерството за внатрешни работи, првенствено на граничната полиција. Притоа, треба да се нагласи дека со оглед на тоа што најголем број од илегалните мигранти потекнуваа од соседните држави (со кои е развиено високо ниво на прекугранична полициска соработка и постојат соодветни договори за взаемно

прифаќање на лица со незаконски престој) немаше никакви проблеми во имплементацијата на постапките за нивна идентификација и враќање во земјата на потекло.

Трендовите на илегалната миграција значително се променија од 2011 година, првенствено како резултат на политичките кризи во Африка, Блискиот и Среден Исток во 2010 година (пред се т.н. „Арапска пролет“ во дел од државите во Северна Африка, случувањата во Авганистан, Ирак, Сирија). Тие се рефлектираа преку значителни промени не само во бројот, туку и во структурата на илегалните мигранти, половата и старосна структура, националната припадност, како и причините за мигрирање. Притоа, учеството на државјаните од афро-азиските земји во вкупниот број на откриени илегални мигранти започна континуирано да се зголемува за сметка на оние од соседните држави (Табела 2). Освен тоа, зголемен е бројот на откриени илегални минувања на границата на жени и малолетници, а причините за илегалната миграција повеќе немаат исклучиво економски карактер.

Табела 2

**Број на илегални преминувања на границата на
Република Македонија, состојба во 2013 година**

Државјанство (10 држави со најголем удел)	2013
Албанија	400
Авганистан	134
Сирија	116
Пакистан	73
Македонија	46
Брег на Слоновата Коска	36
Мали	36
Сомалија	34
Сенегал	31
Алжир	27
Друго	559
Вкупно	1132

Извор: Министерство за внатрешни работи на Република Македонија

Ваквите карактеристики на илегалните мигранти доведоа до промени во правците на нивното движење, како и во начинот на кој се обидуваат да ја преминат државната граница. Така, јужниот дел од државната граница, кон Република Грција, и натаму остана најзагрозен дел, но сега на влез во Република Македонија, а од 2013 година регистрирана е и појава на илегални мигранти на влез од Република Бугарија. На граничниот излез од Република Македонија под притисок се најде северниот дел од државната граница кон Република Србија. Во однос на начинот на минување на државната граница – мигрантите се повеќе се обидуваат на организиран начин и во поголеми групи илегално да ја преминат границата, а за таа цел главно ги користат услугите на криумчарите на мигранти.

Сето ова придонесе Република Македонија постепено да се карактеризира како земја – транзит за илегални мигранти од афро-азиските држави кои се обидуваат да стигнат до некоја од западноевропските земји, односно истата да стане дел од

таканаречената Западнобалканска рута во правец југ - север, низ која минува еден од нејзините канали (не и единствен канал, останатите се Грција – Бугарија – Србија и понатаму, Грција – Албанија – Црна Гора/Косово и понатаму, како и рутите Грција – Италија по воден пат, Грција – други ЕУ земји по воздушен пат).

Криумчарење на мигранти - Република Македонија во делот на илегална миграција останува земја на транзит на економски мигранти, како дел од меѓународна рута за криумчарење на мигранти чија крајна цел се земјите на Европската унија. Најчесто земји на потекло на мигрантите се: Авганистан, Пакистан, Ирак, Сирија и земјите од северна Африка. Илегалните мигранти во Република Македонија влегуваат од Грција по земјен пат, користејќи илегални премини, како и по железнички пат со криење во товарни возови. Република Македонија истите ја минуваат пешки или со патничко моторно возило, организирано од криминални групи, но и користејќи редовни автобуски линии и возови. Најчесто користени локации се подрачјата на општините Гевгелија, Дојран и помал дел Битола. Како излезна точка од Република Македонија кон Србија се користи подрачјето на општина Липково, поточно населените места Ваксинце и Лојане. Во овие населени места илегалните мигранти на организиран начин се сместуваат во домовите на месното население, како и штапи во околината на селата. Истите од страна на организирани криминални групи илегално се префрлат во Република Србија.

Во делот на криминалните групи кои го вршат криумчарењето, според начинот на извршување на овие активности тоа може да се подели на два периода:

- Периодот 2009-2011 во кој како организатори на криумчарењето се јавуваа организирани криминални групи составени од македонски државјани кои во соработка со криминални групи од Грција и Србија го вршеа криумчарењето на илегалните мигранти преку Република Македонија. Во наведениот период од страна на Министерството за внатрешни работи беа разбиени и осудени на високи затворски казни голем број на криминални групи кои вршеа криумчарење на мигранти.

- Од почетокот на 2012 година дојде до промена во начинот на вршењето на криумчарење, односно тоа го презедоа организирани криминални групи од Авганистан и Пакистан чие седиште е во Турција и Грција, од каде целосно го покриват криумчарењето од земјата на потекло до земјите на дестинација. Во секоја земја, дел од меѓународната рута за криумчарење на мигранти, истите поставија свои членови одговорни за таа земја. Тие претходно беа дојдени во Македонија како илегални мигранти и баратели на азил, и добро ги проучија приликите во земјата, воспоставувајќи контакти со македонски државјани. Овие лица се сместени во Скопје и кумановскиот регион (Ваксинце и Лојане). Истите регрутираат лица на подрачјето на Гевгелија за прифаќање на илегалните мигранти од Грција и нивно засолнување, потоа транспортирање до Ваксинце и Лојане, како и нивно сместување во наведените места и нивно префрлање во Србија.

Криумчарењето се врши во групи од 10-50 мигранти, при што во секоја група има водич-член на криминалната група кој ја води групата од Грција до Македонија. Цена на транспортот на илегалните мигранти преку Македонија изнесува од 1000-1500 евра од мигрант. Плаќањето од страна на мигрантите се врши во секоја земја посебно преку брз трансфер на пари.

Преземени активности - Со оглед на карактеристиките на илегалните миграциски трендови и неможноста да се влијае на нивните детерминанти, надлежните институции единствено можеа да планираат и имплементираат мерки за соодветно справување со нивните последици. Надлежните служби при Министерството за внатрешни работи во своите анализи го предвидоа можниот развој на настаните, пред се благодарение на континуираното следење на состојбите во регионот и пошироко, но и на навремената размена на информации воспоставена во рамки на развиената полициска соработка во делот на граничното работење. Беа идентификувани ризичните точки на државната граница, испланирани и преземени соодветни мерки и активности (на границата и во

внатрешноста на државата). Притоа, расположливите човечки и материјални ресурси беа прераспоредени и употребувани согласно изготвените анализи.

Преземените мерки и активности се однесуваа на непосредното откривање на случаите на илегално минување на границата, но и на останатите области кои директно или индиректно влијаеја на капацитетите за справување со илегалната миграција (како на пример: стимулирање на легалниот влез и излез преку модернизација на постоечките и отворање на нови гранични премини, подобрување на условите за престој на откриените лица во Прифатниот центар за странци, подобрување на меѓагенциската соработка во насока на подобра заштита на здравјето на мигрантите и на јавното здравје, јакнење на човечките и технички капацитети на граничната полиција, итн.). Во таа насока, извршена е модернизација на граничните премини, реконструирани се дел од полициските станици за граничен надзор, извршено е поврзување на дел од нив со централната база на податоци, постигната е скоро 95% популациска покриеност со Полицискиот дигитален радиосистем ТЕТРА. Освен тоа, се следеа и континуирано се имплементираа новитетите во ЕУ законодавството кои се однесуваат на граничното работење, постојано се вршеше техничко опремување, а во рамки на основната и дополнителна обука редовно се планираа и реализираа теми од областа на борбата против илегалната миграција.

Националниот систем на гранична безбедност години наназад се развива користејќи го регионалниот пристап и определбата за имплементацијата на ЕУ стандардите во граничното работење, почнувајќи од синхронизацијата на националното со законодавството на Европската унија, опремувањето, обуката, прекуграничната полициска соработка, па се до практичната имплементација на стандардните оперативни процедури во секојдневното гранично работење. Овој пристап се применува и при иницирањето, изготвувањето и имплементацијата мерки и механизми за директно или индиректно справување со илегалната миграција како дел од граничното работење.

Промената во структурата на илегалните мигранти значеше и појава на одредени предизвици кои во изминатите години не беа актуелни (недостаток на преведувачи на арапски јазик и наречја кои ги говорат илегалните мигранти, недостаток на важечки договори за реадмисија со азиските и африканските држави, зголемен број на лица и зголемено времетраење на престој во Прифатниот центар за странци, значително повисоки финансиски средства за нивно евентуално враќање во земјите на потекло, недостиг на програми за асистирање доброволно враќање, постоење на ризици во однос на јавното здравје итн.). Бидејќи ова се предизвици и за другите земји во регионот, покрај во делот на непосредното откривање на илегален влез/излез соработката со нив се одвиваше и во областа на натамошните постапки со задржаните лица (идентификација на лицата, иницирање на подготовки на заеднички летови за враќање на државјани на трети земји, подобрување на условите за сместување и престој на задржаните лица, размена на искуства, итн.).

Во таа насока, покрај реализацијата на мерки и активности и зајакнувањето на внатре-агенциската и меѓагенциската соработка на национално ниво, беа преземени и следните активности во рамки на прекуграничната полициска соработка:

- Редовно одржување на средби на локално, регионално и централно ниво со надлежните гранични полициски служби на соседните држави (со Република Грција повремено);
- Редовна реализација на мешани патроли со надлежните органи на соседните гранични служби т.е. со Република Србија, Република Бугарија, Република Косово и Република Албанија.
- Отворени се четири Заеднички контакт - центри за полициска соработка со надлежните гранични полициски служби на соседните држави (со Република Србија, Република Бугарија, Република Косово и Република Албанија);

- Редовно учество во заеднички оперативни активности во организација на Фронтекс (Frontex), на територијата на Република Македонија и во странство (од 2011 година);
- Редовно учество во заеднички и координирани операции со поддршка на DCAF, на територијата на Република Македонија и во регионот (од 2012 година);
- Редовна размена на информации од областа на граничното работење со Фронтекс (Frontex);
- Учество во проектните активности на Меѓународната организација за миграции кои имаат за цел јакнење на капацитетите и соработката помеѓу земјите во регионот со цел справување со илегалната миграција и трговијата со луѓе;
- Редовно учество во други оперативни активности чии носители се земјите - членки на Европската унија и нејзините институции, а кои имаат за цел борба против илегалната миграција и прекуграничниот криминал
- Развивање и одржување на билатералната полициска соработка со надлежните служби на земјите-членки на Европската унија и со земјите од регионот;
- Одржување и натамошно продлабочување на соработката со Фронтекс (Frontex) (вклучувајќи ги основната и специјализирана обука, анализата на ризик и учеството во оперативни активности);
- Отворени се заеднички гранични премини за локален сообраќај со Република Србија (Г. Црцорија – Голеш) и со Република Албанија (Џеписhte – Требиште), а отпочнати се и подготовки за отворање на заеднички граничен премин за меѓународен сообраќај со Република Косово (Белановце – Станчиќ);
- Размена на искуства, планирање и реализација на заеднички вежби и обуки со надлежните гранични полициски служби на соседните држави (со Република Србија, Република Бугарија, Република Косово и Република Албанија);
- Учество во иницијативата “UNHCR/IOM за заштита на бегалци и меѓународна миграција во Западниот Балкан” која има за цел да придонесе во однос на воспоставањето и спроведувањето на системи за раководење со миграциите и азилот кои ќе бидат осетливи за потребата од заштитата, кои ја задоволуваат легитимната потреба на државите за заштита на нивните граници и територии и кои ќе можат да ги постигнат целите во однос на управувањето со миграциите и да ги исполнат нивите обврски според меѓународното право за човечките права и за правото за бегалци;
- Иницирање и учество во проекти кои имаат за цел овозможување на услови за размена на преведувачи и реализација на заеднички летови за враќање на државјани на трети земји, воспоставување на регионални механизми за размена на информации и пораки за рано предупредување;
- Иницирање и учество во проекти и иницијативи кои имаат за цел подобрување на условите за сместување на лицата во Прифатниот центар за странци;
- Учество во други проекти и иницијативи кои се однесуваат на натамошно јакнење на националните капацитети за гранична безбедност и на граничната безбедност во регионот и
- Соработка со IOM, UNHCR, MARRI, DCAF, ICMPD и други меѓународни организации и форуми и невладини организации кои ја третираат проблематиката на илегалната миграција.

Горенаведените мерки и активности овозможија Република Македонија успешно да се справува со новите трендови во областа на илегалната миграција, особено ако се има предвид фактот што паралелно со големите промени во релативно краток период се појавија и предизвици кои претходно не беа карактеристични за ова поднебје. Дел од наведените мерки, активности, проекти и иницијативи се целосно реализирани, а дел ќе продолжат и во иднина.

Предизвици - Во периодот по 2011 година во однос на илегалната миграција во Република Македонија надлежните служби се соочија со бројни предизвици. Последиците од нив беа предвидливи и очекувани, особено што беше потребен извесен период масата на илегални мигранти, главно преку Република Турција да се придвижи кон Република Грција и дополнително да се приближи кон јужната граница на Република Македонија. Во меѓувреме се појавија и дополнителни предизвици, како на пример појавата на ебола во одредени земји, или нагло то придвижување на поголем број илегални мигранти од внатрешноста на Република Грција кон север, како резултат на влошената економска состојба во оваа земја и намалената побарувачка на работна сила. Анализите на надлежните служби при МВР покажуваат дека ваквиот тренд ќе продолжи и во иднина, поради што ќе се продолжи со реализација на тековните и ќе се иницираат нови национални и регионални проекти со цел натамошно зајакнување на капацитетите за справување со илегалната миграција.

Од особена важност во оваа насока е зајакнувањето на меѓуагенцијската, билатералната и регионалната соработка меѓу Република Македонија и соседните земји (подеднакво и со земјите членки на Европската унија) со цел да се олесни легалниот и истовремено да се спречи нелегалниот проток на лица и стоки.

Зајакнувањето на капацитетите е особено потребно во насока на обезбедување на толкувачи на/од јазиците кои ги зборуваат мигрантите кои доаѓаат надвор од регионот со цел да се воспостави соодветна комуникација со истите, да се разберат нивните специфики и потреби. Овие информации се нужни за соодветно понатамошно упатување и/или постапување.

Понатаму, со оглед на зголементиот број на недокументирани мигранти потребна е зајакната соработка со земјите на потекло со цел утврдување на нивниот идентитет и на причините за миграцијата, како и спецификите и потребите на лицето (повторно со цел за соодветно постапување со истото). Јакнењето на капацитетите на сите агенции вклучени во граничното управување во насока на соодветен одговор на зголемени миграциски текови кои се предизвикани од хуманитарни кризи (човечки и природни) е се повеќе актуелно со цел соодветно постапување и заштита на ранливите групи на мигранти.

Предизвиците кои се наметнаа со зголемениот број на илегални мигранти надвор од регионот, вклучуваат и подобрување на постоечките сместувачки капацитети. Соодветната идентификација покрај утврдувањето на идентитетот на лицето подразбира и утврдување на која категорија припаѓа лицето односно дали се работи за барател на азил, жртва на трговија со луѓе, непридружувано малолетно лице, илегален мигрант, како и нивното соодветно институционално упатување. Зајакнувањето на материјално - техничките и човечките ресурси за справување со зголемените миграциските текови е од исклучително значење подеднакво во насока на сузбивање на криумчарењето на мигранти, како и во насока на заштитата на мигрантите (особено жените и децата). Понатаму, од особено значење е потребата од постоење на програми за асистирано доброволно враќање на оние мигранти кои немаат потреба од меѓународна заштита во нивните земји на потекло.

2.3. Трговија со луѓе

Сите истражувања и расположливи податоци покажуваат дека Република Македонија денес е и место на потекло и дестинација на трговијата со луѓе, како и транзитна точка за илегална миграција.²⁹ Владините институции известуваат за

²⁹ Извор: Проценка на потребите за трговија со луѓе во Западен Балкан
http://publications.iom.int/bookstore/free/CT_NeedsAssessment_Western_Balkans_MAK.pdf

зголемување на обемот на недокументирани имигранти во земјата, група која најчесто е подложна на трговијата со луѓе. Меѓу нив се особено забележителни случаи на малолетници без придружба, група која владините институции и невладините организации ја сметаат за исклучително ранлива и со висок ризик за трговија со луѓе. Законите и политиките на Република Македонија сè повеќе ги сметаат детското питачење и договорените детски бракови како предмет за загриженост, но не секогаш и како трговија со луѓе.

Како земја на дестинација, во Република Македонија, во најголем број на случаи е присутна внатрешната трговија или домашни жртви на трговија со луѓе, но во изминатиот период идентификувани се жртви од Србија, Косово, Албанија и Бугарија кои се тргувани најчесто во угостителски објекти во западна Македонија (подрачјето на Тетово и Гостивар) со цел сексуална и трудова експлоатација. Како земја на транзит Македонија е рута за транспорт на илегални мигранти, кои патуваат од Северна Африка преку Грција до другите земји членки на ЕУ, како и од голем број на земји во Азија, најчесто Авганистан и Пакистан. Иако не сите илегални мигранти се жртви на трговија со луѓе, голем дел од нив се ранливи поради нивната економска ситуација и социјален статус со што се исклучително подложни на ризик да бидат тргувани.

Главната форма на трговија со луѓе за која постојано пристигнуваат извештаи, како на национално, така и на меѓународно ниво, останува сексуалната експлоатација. Погалемиот дел од откриените случаи во Република Македонија тргувани заради сексуална експлоатација се млади жени и девојчиња (обично помлади, а често и малолетни лица). Просториите во кои се врши експлоатација вообичаено вклучуваат хотели, мотели и изнајмени куќи. Што се однесува на трудова експлоатација постојат различни форми, како што се детско питачење и принудна работа во областа на земјоделство и градежништво.

Повеќето откриени случаи потекнуваат од сиромашните урбани и рурални подрачја, а нивните карактеристики најчесто вклучуваат историја на семејно насилство и физичка, психичка и емоционална злоупотреба, родителска негрижа и екстремна сиромаштија. Во Република Македонија повеќето од лицата опфатени со трговијата со луѓе немаат завршено ниту основно образование.

Трговците првенствено се поединци, често лица блиски до семејството на жртвите (често луѓе ги познаваат и им веруваат) или членови на мали групи. Некои случаи на трговија со луѓе се многу организирани, а некои се одвиваат во мали групи. Иако трговците често се дел од криминалните структури, тие не секогаш се дел од мрежите на организиран криминал. Присутни се повеќе форми и методи на регрутирање на лица кои стануваат предмет на експлоатација во трговијата со луѓе. Најчесто, регрутирањето се случува лично, но и рекламите, интернетот и приватните агенции за вработување, исто така, служат како канали за регрутирање луѓе кои стануваат жртви на трговијата со луѓе и експлоатацијата. Како сторители на кривичното дело трговија со луѓе најчесто се идентификуваат сопственици на угостителски објекти кои имаат изградено систем на регрутирање, транспорт, прифаќање на жртвите, како и нивна експлоатација.

Методите кои се користат од страна на регрутерите вклучуваат ветување на добра работа, ветување на брак (особено помеѓу ромското население), понуда за спасување од тешки или кризни домашни ситуации (на пример, развод, семејно насилство, растурени домови или ранлива економска состојба). Овие видови на бескрупулозни методи на регрутирање, вклучуваат многу пониско ниво на насилство отколку што претходно беше забележано, а во некои случаи „дури и постои договор помеѓу трговецот и жртвата“. Има и случаи на миграција заради сексуална работа каде жената се согласила на 50/50 поделба на приходот со регрутерот (за одреден период), но потоа, кога истата ќе се

обида да го напушти, тоа не е дозволено. Исто така, трговците го менуваат начинот на кој ги контролираат жртвите на трговија со луѓе и експлоатација. Наместо строга контрола на движењето и физичко насилство, тие сè почесто користат закани и уцени, честопати вклучувајќи ги најблиските членови на семејството. Бидејќи судските случаи бараат обвинителството да утврди дека се случила принуда за да се потврди дека во конкретниот случај се работи за трговија со луѓе, овие нефизички форми на принуда ја комплицираат постапката на обвинителството.

Моделите и трендовите на трговија со луѓе во Македонија и регионот продолжуваат да се развиваат, во поглед на рутите, формите на експлоатација, како и лицата кои се вклучени. Ваквите промени претставуваат постојани предизвици за надлежните институции во борбата против трговијата со луѓе и ја нагласуваат потребата од постојано развивање на одговорот на проблемот на трговија со луѓе, особено во поглед на разбирање на рутите, регрутирањето, експлоатацијата и жртвите.

Стратешките цели и мерки кои националните институции и актери ги преземаат за справување со трговијата со луѓе се утврдени во националните стратегии и акциските планови за борба против трговија со луѓе. Во 2013 година Република Македонија усвои *Национална стратегија за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција 2013-2016 година*, заедно со Акциски план. Документот е составен од четири стратешки области со повеќе стратешки цели и тоа:³⁰

1. Рамка за поддршка

- Стратешка цел 1: Структури за координација
- Стратешка цел 2: Законодавна и регулаторна рамка
- Стратешка цел 3: Меѓународна соработка
- Стратешка цел 4: Управување со информациите, мониторинг и евалуација

2. Превенција

- Стратешка цел 1: Идентификување на причините за појавата на ТЛ/деца и илегална миграција
- Стратешка цел 2: Јакнење на капацитетите за спроведување на превентивните активности
- Стратешка цел 3: Подигање на јавната свест и едукација
- Стратешка цел 4: Намалување на ранливоста

3. Поддршка и заштита на жртвите и мигрантите

- Стратешка цел 1: Идентификација и упатување на жртвите
- Стратешка цел 2: Директна помош и заштита на жртвите и мигрантите

4. Предистражна и кривична постапка за трговија со луѓе и криумчарење мигранти

- Стратешка цел 1: Предистражна постапка (проактивни и реактивни истраги)
- Стратешка цел 2: Кривична постапка

Во Стратегијата се утврдени повеќе мерки и активности кои надлежните институции ги превземаат за детектирање и гонење на сторителите, како и во насока на

³⁰ *Национална стратегија за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција во Република Македонија, Национален акциски план на Национален акциски план за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција во Република Македонија, 2013-2016 година*, Влада на Република Македонија, Национална комисија за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција.

комплексен пристап за подобрување на статусот на жртвите на трговија со луѓе и илегална миграција во Република Македонија.

2.4. Азил

Во областа на азилот во периодот 2009-2013 година во Република Македонија се забележани големи промени, кои се манифестираат со тренд на значителен пораст на бројот на поднесени барања за азил. Така на пример, во текот на 2009 година во Одделението за азил биле поднесени вкупно 88 барања за азил, во 2010 година – 147, во 2011 година – 668, во 2012 година – 545 барања, а во 2013 година нивниот број достигна 1323 барања. Оттаму, во делот на новите баратели на азил во последните години, Република Македонија не остана на страна од светските збиднувања, посебно оние поврзани со немирите на Блискиот Исток и Африканскиот континент, и напливот на лицата кои бараа меѓународна заштита поради воените конфликти и политички кризи во нивните земји на потекло. Тренд на пораст на бројот на баратели на азил во Република Македонија е карактеристичен и за 2014 година. Имено, заклучно со 31.10.2014 година, барања за признавање право на азил поднесоа 888 лица. Од нив само на 10 лица од Сирија им е признаено правото на азил.

Како резултат на ваквите промени бројот на лица кои поминуваа низ Прифатниот центар за баратели на азил, од еден константен број на околу 90 баратели на азил во 2008 и 2009 година, забележа голем пораст и во последните две години се движеше помеѓу 1000 до 1300 лица на годишно ниво. Одделението за азил при Министерството за внатрешни работи од 2010 година започна со собирање на податоци за земјите на потекло на барателите за азил. Со оваа активност беа идентификувани баратели на азил од 38 земји, меѓу кои од: Авганистан, Алжир, Еритреја, Иран, Ирак, Косово, Пакистан, Палестина, Шри Ланка, Сомалија, Сирија итн.

Големите промени се забележани и во Извештајот на Европската комисија за 2013 година, каде се укажува дека во Македонија евидентно е зголемен бројот на лица баратели на право на азил во однос на состојбата во 2012 година. Сепак, значајно е да се истакне дека во 96% од случаите постапката по поднесеното барање за азил била запрена поради тоа што се сметало дека барањето за азил е повлечно поради фактот што барателот го напуштил Прифатниот центар за баратели на азил. Оттаму, може да се констатира дека за најголем дел од барателите на азил, Република Македонија е само една од попатните станици кон нивната посакувана дестинација, односно некоја од европските земји³¹.

Што се однесува на лицата кои побараа меѓународна заштита како последица од настаните во Косово во 1999 година, на 929 лица во 2009 година им бил признаен статус на супсидијарна заштита во Република Македонија, а потоа од година во година нивниот број се намалува. Во 2013 година на вкупно 573 лица им бил продолжен престојот по основ на признаено право на азил заради супсидијарна заштита во Република Македонија. Ваквите промени се должат на фактот што лицата коишто престојуваат во земјата по основ на признаено право на азил заради супсидијарна заштита во најголем број се дојдени со косовската криза во 1999 година и истите доброволно се враќаат во својата земја на потекло. Исто така, намалувањето на бројот на лица кои во Македонија престојувале по основ на признато право на азил заради супсидијарна заштита, се должи

³¹ Бројот на издадени идентификациони документи на барателите на азил од година во година е различен. Така, во 2009 година се издадени се 48, а во 2010 година 50 идентификациони документи. Во 2011 и 2012 година тој се намалува на 34, односно 30 документи за идентификација, а во 2013 година е забележан повторен пораст и биле издадени 54 документи за идентификација.

и на фактот дека голем дел од нив го регулирале својот престој во согласност со Законот за странци, а дел се здобиле со македонско државјанство.

Мнозинството од бегалците кои денес престојуваат во земјава, побараа меѓународна заштита уште во 1999 година како резултат на конфликтот во Косово. Станува збор за припадници на ромска, ашкалиска и египетска етничка припадност, при што заклучно со 1 септември 2014 година нивниот број изнесува 24 признати бегалци и 698 лица со статус на лице под супсидијарна заштита. По 15 години во егзил, ова население има потреба од поддршка за да изнајде долгорочно решение за својата ситуација. Министерство за труд и социјална политика во изминатиот период, преку имплементација на своите политики настојуваше на овие лица да им овозможи избор: да донесат одлука за доброволна репатријација во земјата на потекло или да ја искористат можноста за локална интеграција во земјата на престој, како нивно посакувано решение.

Посветената грижа на државата во однос на остварувањето на фундаменталните човекови права на бегалската популација, во изминатите години резултираше со преземање на повеќе мерки и активности во насока на подобрување на нивниот стаус во Република Македонија. Тоа овозможи овие лица, кои не по своја вина се најдоа во ваква состојба, да се чувствуваат еднакво безбедни како и граѓаните на Република Македонија во поглед на нивните социјални права.

Процесот на интеграција на бегалците во Република Македонија се реализира согласно *Стратегијата за интеграција на бегалци и странци 2008-2015* (од 28 декември 2008 година) и *Националниот акциски план - НАП* (од 3 ноември 2009 година), документи во кои беа утврдени можностите за интеграција и мерките за нејзина имплементација во периодот од 2008 до 2015 година. Процесот на локална интеграција имаше за цел вклучување на лицата со признаено право на азил во постојниот систем на национална заштита. Тој вклучува услуги на здравствена и на социјална заштита, како и развојна димензија на интеграцијата, преку специјално приспособени проекти што имаат за цел да дадат поддршка за развивање на самостојноста кај бегалците во насока на задоволување на нивните потреби за домување, вработување, образование и стручно оспособување. Процесот на имплементација на Стратегијата за интеграција на бегалци и странци се одвиваше преку посебна проектната единица „Центарот за интеграција на бегалци и странци“ во рамки на Министерството за труд и социјална политика, кој започна со работа во текот на 2010 година. Подоцна истиот е трансформиран во Национален центар за интеграција на бегалци и странци и реинтеграција на повратници.

Оправданоста на една ваква политика може да биде презентирана и преку податоците за досега реализираните активности. Така, од 2010 година за локална интеграција се пријавиле вкупно 199 семејства или 788 лица. Следствено, Центарот за интеграција разви 199 планови за интеграција на семејства. Формалното пријавување започна во октомври 2010 година, по спроведената кампања за интеграција преку која сите бегалци добија детални информации за правата и обврските кои произлегуваат од активностите поврзани за одржливоста на нивна интеграција во земјата. Во просек, околу 90% од бегалските семејства се корисници на права од Законот за социјална заштита. Законот за здравствено осигурување (донесен во февруари 2012 година) на сите бегалци им обезбедува пристап до здравствени услуги, и тоа изедначено со македонските државјани. Центарот за интеграција обработи 670 индивидуални апликации со што вкупно 342 носители или 588 лица се здобија со целосен пристап до државниот систем на здравствена заштита. Во текот на 2014 година заврши изградбата на 20 станбени единици со што за 120 лица од бегалската популација се изнајде трајно решение по однос на прашањето на домувањето. Активностите во оваа насока продолжуваат со имплементација на проектот за изградба на 100 станбени единици со што целосно би требало да се затвори прашањето околу домувањето на бегалската популација која како свое трајно решение ја има прифатено интеграцијата во Република Македонија. До

периодот на трајно решавање на прашањето на интеграција на бегалската популација, согласно Законот за азил и привремена заштита, од 2012 година отпочна со усвојување на годишна Програма за интеграција на лицата на кои им е признаено правото на азил во Република Македонија, при што средствата за реализација на истата се предвидени и обезбедени во Буџетот на Министерството за труд и социјална политика.

Методологијата којашто се применува и инструментите коишто се користат при давањето на практична поддршка на бегалците, со цел обезбедување целосен пристап до правата, што воедно претставува поддршка на локалната интеграција, можно е да се искористи како рамка за идните активности на Центарот за интеграција на бегалци и странци. Осмислен како едношалтерски систем каде бегалците добиваат информации и им се пружа поддршка и помош во текот на целиот процес на пристапување кон правата, начинот на работење на Центарот за интеграција на бегалци и странци може да се применува и за други групи на корисници, како на пример за македонските државјани-повратници по основ на договор за реадмисија (одбиени баратели на азил), за внатрешнораселените лица или дури и за македонски државјани од дијаспората што сакаат да се вратат и да си обезбедат вработување овде.

Во областа на азилот како клучни предизвици може да се издвојат:

✓ **Потреба од преведувачи** - Порастот на бројот на баратели на азил кои потекнуваат надвор од регионот создаде ситуација во која земјите од Западен Балкан во моментов немаат пристап до преведувачи за сите јазици кои ги зборуваат овие лица, особено кога барателите зборуваат пашту, дари, урду, фарси и други јазици. Соодветната комуникација со барателите на азил е од суштинско значење за институциите при утврдување на идентитетот на лицата и е особено нужна за да се осигура дека постапката за азил се спроведува соодветно, дека барателите се запознаени со своите права, обврски и дека се информирани соодветно за сите детали кои се однесуваат на постапката и нејзиниот развој. Пристапот до преведувачи на јазиците кои ги зборуваат барателите на азил, исто така, е важен и за спроведување на јазична анализа. Таа се врши во случаи во кои постојат сомневања во врска со утврдувањето на земјата на потекло на барателот на азил. Двоумења во однос на националноста може да се појават на пример кога барателот не може да зборува на јазикот за кој тврди дека му е мајчин јазик или пак кога дава контрадикторни изјави или други несигурни, докази за неговата / нејзината земја / регион на потекло.

✓ **Идентификација** - Соодветната идентификација покрај утврдувањето на идентитетот на лицето подразбира и утврдување на која категорија лицето и припаѓа: барател на азил, жртва на трговија со луѓе, непридружувано малолетно лице, илегален мигрант. Мешаните миграциски текови подразбираат дека едно лице може да припаѓа на повеќе од една од овие категории, но службените лица кои се во првичен контакт со мигрантите треба да бидат обучени да ги препознаат елементите на секоја од овие категории со цел да можат да пружат соодветна помош и/или упатување.

✓ **Сместувачки капацитети и стандарди** - Зголемувањето на бројот на баратели на азил ја нагласува потребата и значењето на заокружувањето на реформите кои ќе доведат до подобро управување со процесот на сместување на барателите на азил. Целосно оперативен систем на прифаќање не само што ќе ја подобри ефикасноста, туку истовремено ќе обезбеди почитување на човековите права на лицата кои се сместени, со посебно внимание на ранливите категории, како што се малолетните деца без придружба и семејство. Во овој контекст, постои потреба да се подобрат и прошират сместувачките капацитетите, како преку подобрување на постоечките, така и преку создавање на нови (на пример, посебни установи за ранливи категории на мигранти или мобилни/привремени

објекти/решенија) со кои би се надолжиле постоечките центри/објекти. Ова може да придонесе за значајно намалување на трошоците вклучени во преместувањето на мигрантите од граничното подрачје до прифатните центри. Како додаток на иницијативите кои се фокусираат на инфраструктурата, од голема корист е да се вклучат во веќе развиените стандардни оперативни постапки за прифатните центри, стандарди за почитување на човековите права на мигрантите, особено на ранливите групи, првенствено малолетниците без придружба, жените и семејствата. Почитувањето на човековите права низ оперативните постапки во согласност со меѓународните, но и со стандардите и добрата практика на Европската унија исто така ќе помогне во усогласувањето со законодавството на ЕУ во контекст на процесот на пристапување кон Унијата.

✓ **Паричен надомест за баратели за азил** - Поради зголемувањето на бројот на баратели на азил во рамки на Прифатниот центар за баратели на азил, како и имајќи ги предвид најразличните региони од каде доаѓаат овие лица и нивните културолошки навики, во иднина би требало да се размислува за измени во Законот за социјална заштита со кои ќе се дозволи паричен надоместок за барателите на азил кои нема да бидат сместувани во Прифатниот центар за баратели на азил, согласно воспоставени законски процедури кои веќе функционираат во некои од земјите на Европската унија

3. Инструменти на миграциската политика

3.1. Визен режим

На 19 декември 2009, година Европската унија ги укина визите за краткорочен престој (90 денови во 180 денови, сметано од денот на првиот влез) на македонските државјани во земјите од Шенгенската зона. Визната либерализација добиена од страна на Европската унија преставува една од најзначајните достигнувања и позначајните системски зафати во периодот 2009-2014 година во областа на визниот режим и политиката на Република Македонија, а нејзиното успешно реализирање не само што е директна придобивка за граѓаните на Република Македонија, туку е и конкретен придонес на патот на Република Македонија кон целосна интеграција во европското семејство, што претставува врвен национален приоритет за Република Македонија.

Што се однесува на останатите активности на Република Македонија во периодот 2009-2014 година, како земја кандидат за членство во Европската унија, најголем дел од нив беа насочени кон натамошно хармонизирање со визниот режим на Европската унија утврден со Регулативата на Европскиот совет бр. 539/2001, при што е постигнат висок степен на усогласеност со оваа регулатива.

Освен тоа, во функција на зголемување на бројот на странски туристи, јакнење на економската соработка со одредени земји, како и привлекување на странски инвестиции беа преземени и активности за одредени визни олеснувања со повеќе земји. При реализацијата на овие активности се следеше практиката на другите земји кандидати за членство на Европската унија. Во таа насока во периодот 2009-2013 година беа донесени одлуки за еднострано укинување на визите за влез и престој до 90 дена на државјаните на 24 земји, како и одлуки за еднострано времено укинување на визите за краткорочен престој за државјаните на пет земји. Беа потпишани Спогодби меѓу Владата на Република Македонија и три земји од Регионот (Србија, Албанија и Црна Гора) за условите за патувања на граѓаните, односно за влез и краткорочен престој, освен со важечка патна исправа и со важечка биометриска лична карта. Со одредени држави беа потпишани меѓудржавни договори и спогодби за укинување на визниот режим за носителите на дипломатски и службени пасоши.

Со измената на Правилникот за начинот на издавање на визи за странци, продолжување и скратување на нивната важност, отповикување и поништување на визи, како и на образецот за визи и за водење на евиденција (која стапи на сила на 23 јули 2013 година), се овозможи странец кој живее или престојува во држава во која Република Македонија нема свое акредитирано дипломатско или конзуларно претставништво да може барањето за виза да го поднесе во било кое дипломатско или конзуларно претставништво на Република Македонија.

Освен тоа, во 2009 година седум гранични премини дополнително беа опремени со работна станица поврзана директно со *Националниот виза информатички систем (NVIS)*³², а на шест најфреквентни гранични премини се инсталираа видеоспектрални компаратори (VSC) наменети за секундарна контрола со цел откривање на фалсификувани документи.

Намалување на бројот на неосновани баратели на азил од Република Македонија во земјите членки на ЕУ/Шенген - Со влегувањето во сила на визната либерализација, најголемиот дел од македонските граѓани почнаа да ја практикуваат можноста слободно, без визи, да патуваат во земјите на Шенген зоната. Мнозинството граѓани се целосно запознаени со правата и обврските од визната либерализација и доследно ги почитуваат истите, но сепак е констатирано дека мал дел од граѓаните на Република Македонија вршеа злоупотреба на овие придобивки од различни причини, што се манифестираше преку појава на неосновани баратели на азил од Република Македонија во земјите - членки на ЕУ/Шенген.

Во функција на сузбивање на ваквата појава од самите почетоци па се до денес македонските власти преземаат соодветни мерки и активности. Веднаш беше формиран Висок комитет на министри со цел следење на имплементацијата на визната либерализација со ЕУ, вклучувајќи го и следењето на овој феномен. Комитетот кој работи под координација на Министерството за надворешни работи, а негови членови се: Заменикот на претседателот на Владата за Охридскиот рамковен договор, како и од Заменикот на претседателот на Владата за европски прашања, министерот за надворешни работи, министерот за внатрешни работи и министерот за правда. Во работата на Комитетот вклучени се и министерот за декадата на Ромите и министерот за труд и социјална политика, на годишно ниво донесуваше Акциски план за „Мерки за намалување на барателите на азил од Република Македонија во државите членки на ЕУ/Шенген зоната“.

Во годишните акциски планови фокусот беше ставен на долгорочните, социо-економски мерки претежно наменети на ранливите групи на население, како што се подобрување на вработувањето, образованието, проекти за домување и инфраструктура, здравствени медијатори, обезбедување бесплатна правна помош, мерки за лица без документи за идентификација, финасиска поддршка и привилегии за невработените и за семејствата.

Покрај овие, се преземаа и следните мерки:

Општи мерки кои беа насочени кон идентификување на ризичните подрачја од кои доаѓаат барателите на азил, водејќи притоа сметка за трендот и статистиката на барателите на азил од нашата земја во ЕУ/Шенген државите, како и соработката со Делегацијата на ЕУ во РМ, Амбасадите на ЕУ/Шенген земјите во Скопје, активностите на ДКП-ата на РМ во ЕУ/Шенген зоната со цел следење на состојбата со азилантите од РМ.

³² Тоа овозможи директна контрола на всѝ издадените визи во нашите ДКП во странство, како и електронско издавање на виза на самиот граничен премин.

Оперативни мерки во надлежност на Министерството за внатрешни работи, со цел идентификација на туристичките агенции, агенции за превоз на патници и лица за кои постои сомневање дека вршат злоупотреби со потенцијалните баратели на азил. Во таа смисла од страна на граничната полиција континуирано се преземаат следните мерки:

1. Засилени контроли насочени кон македонските граѓани при напуштање на територијата на РМ;
2. Врз основа на спроведена детална анализа, разработен е профил на потенцијалните баратели на азил во земјите - членки на ЕУ³³;

Спроведување на кампања за подигнување на јавната свест која опфаќаше мерки за медиумска покриеност на темата визна либерализација/баратели на азил и информативни кампањи во рамки на проектот „Стоп за злоупотреба на визната либерализација“. За превентивните мерки, беа вклучени претставници од надлежните институции за спроведување на визната либерализација, како и ромски невладини организации и ромските информативни центри во земјата, особено на локално ниво, кои во соработка со Министерството за внатрешни работи и понатаму преземаат активни мерки насочени кон сузбивањето на злоупотребата на визната либерализација.

Предизвици - Во наредниот петгодишен период активностите на Република Македонија како земја кандидат за членство во Европската унија ќе се одвиваат во неколку насоки. Натамошно хармонизирање со визниот режим на Европската унија, натамошни едностранни времени одлуки за укинување на визниот режим за краткорочен престој кон одредени држави во функција на зголемување на бројот на странските туристи и јакнење на економската соработка со одредени земји, како и иницирање на потпишувања на билатерални спогодби за укинување на визниот режим за носителите на дипломатски и службени пасоши. Континуирано ќе се унапредува Националниот визен информациски систем (Н-ВИС), согласно измените на законската регулатива, како и негово поврзување со Интегрираната база на податоци за странци - азил, миграции и визи (ИБАС).

Освен тоа, континуирано ќе се врши поврзување на ново отворените дипломатско-конзуларни претставништва на Република Македонија со Националниот визен информациски систем, спроведување на обуки на дипломатско-конзуларниот персонал пред упатување на работа во дипломатските и конзуларните претставништва во однос на постапката и процедурите за издавање на визи, како и за откривање на фалсификувани документи.

3.2. Поддршка / заштита на граѓаните на Република Македонија кои престојуваат и работат во странство

Заштитата на македонските државјани кои по разни основи патуваат или привремено, односно постојано престојуваат во странски држави или, пак, на граѓаните од Република Македонија кои имаат потреба да остварат одредена конзуларна услуга во странство е во надлежност на Министерството за надворешни работи и неговата дипломатско - конзуларна мрежа (дипломатските и конзуларните претставништва). Спроведувањето на заштитата на интересите на граѓаните се спроведува согласно меѓународни конвенции (Виенските конвенции за дипломатски и конзуларни односи од 1961 и 1963 година), и националното законодавство, Законот за надворешни работи (членовите 8, 26 и 28).

³³ Во профилот се нотираат податоци за потенцијалните баратели на азил: Земјата - дестинација; Граничниот премин од кој е вратен; Етничката припадност; Пол и возраст; Користено превозно средство; Место на остварен излез од РМ; Место-општина на живеење.

Македонските амбасади и конзулати во делот на конзуларно – административните услуги се овластени да вршат: нотарски работи; легализација на документи; спроведуваат дел од постапката за прием или отпуст од македонско државјанство; изработка и заверка на полномошна, изјави и други документи, правно советништво; посредуваат при упис во матичните книги за родени, венчани и умрени; издаваат спроводници; спроведуваат процес на издавање или замена на пасоши; издаваат патни листови во случаите на губење или кражба на пасош; вршат активности од областа на семејството, алиментација, старателството над малолетни лица; заштита на деловно неспособни лица; работно - правна заштита; издавање на потврди за живот, за важење на домашни прописи или автентичност на национални документи и други услуги од управна природа неопходни за регулирање на одредени права пред органите на земјата во која престојуваат македонските државјани.

Дипломатско - конзуларните претставништва даваат конзуларна помош и во следните посебни случаи: лишување од слобода, притвор или казна затвор; несреќа или болест. На барање на македонскиот граѓанин, конзуларните претставници стапуваат во контакт со членовите на неговото семејство и го информираат; стапуваат во контакт со надлежните органи на странската држава и се информираат за поединостите на обвинението со цел да дадат соодветна правна помош; укажат на евентуално кршење на човековите права и хуман третман; барање на правен застапник или преведувач. При несреќа или болест, конзуларната заштита е насочена кон известување на семејството и надлежните институции за преземање неопходни мерки за болничко лекување, транспортирање или извлекување од загрозеното подрачје.

Освен тоа, Министерството за надворешни работи постапува по барање на македонски државјани кои имаат потреба од одредена конзуларна услуга во странство или е потребно да извршат легализација на јавни исправи кои треба да се користат во земји во странство кои не се потписнички на Хашката конвенција за легализација.

Предизвици - Подобрувањето на квалитетот на конзуларните услуги кои се пружаат од страна на Министерството за надворешни работи и дипломатските и конзуларните претставништва на Република Македонија во странство е еден од значајните приоритети во македонската надворешна политика. Во таа смисла, и во наредниот период ќе се преземаат соодветни активности во функција на подобра информираност на македонските граѓани за одредени конзуларни услуги, како и скратување на временската постапка потребна за реализација на дел од конзуларните активности, со акцент на оние кои се поврзани со издавање на изводи од матичните книги, пасоши, како и имотни листови. Покрај заштитата преку конзуларните претставништва, од особено значење е и континуираното обезбедување на информации за легалните процедури за миграција, заштитата преку меѓудржавните договори за соработка во областа на трудовата миграција, како и регулирањето на приватните агенции за вработување во странство. Посебно треба да се посвети внимание на заштитата на ранливите категории на мигранти, нискоквалификуваните мигранти, како и жените мигранти.

3.3. Престој и вработување на странци

Во 2009 година привремениот и постојаниот престој на странците во Република Македонија беше уреден со регулатива, како и со кохерентни и транспарентни процедури кои беа целосно усогласени со оние на Европската унија. Во наредните години активностите во врска со привремениот и постојаниот престој на странците во Македонија беа континуирано надополнувани и унапредувани, а со измените во Законот за вработување на странци беше оплеснета постапката за добивање на работни дозволи за самовработени странци.

Значителен напредок беше забележан и во однос на воспоставувањето и развојот на новата централна база на податоци за странци. Станува збор за **Интегрирана база за странци** која опфаќа азил, виза и миграции и претставува модерен систем кој овозможува креирање на статистика за миграциите согласно европските стандарди. Базата ќе овозможи ефикасно пребарување и увид во историјатот на движењето на странецот во Република Македонија, ќе заштеди време и ресурси во однос на комуникацијата меѓу институциите.

Проектот „Интегрирана база на податоци за странци“, кој започна во мај 2009 година и вклучува податоци од областа на азил, миграции и виза е во финална фаза на имплементација. Во месец ноември 2009 година беше потпишан Договорот за реализација на Проектот со Кралството Норвешка. Истиот месец, од страна на Управниот комитет на Проектот усвоена е Студија за изводливост на Проектот. За таа цел од Владата на Норвешка и од Владата на РМ беа алоцирани по 700.000 евра, односно вкупно 1.400.000 евра. Имплементација на проектот се одвива во две фази: *Прва фаза* - имплементација на проектот преку поврзување на Министерството за внатрешни работи како носител на интегрираната база; *Втора фаза* - поврзување на Министерството за надворешни работи и Министерството за труд и социјална политика.

Согласно предвидената програма за имплементација, во изминатиот период финализирани се активностите од првата фаза, односно инсталирана е соодветната опрема за целосна операционализација на базата, направена е миграција на податоците од старата во новата база, а завршена е и обуката за крајните корисници и за администраторите за базата на податоци. Со донесување на трите уредби³⁴ се заокружи правната рамка за функционирањето на интегрираната база за странци. Со реализацијата на горенаведените активности се овозможи ИБАС базата на податоци да стане оперативна во рамките на Министерството за внатрешни работи, а се предвидува истата да отпочне со работа до крајот на 2014 година. Со тоа ќе завршат активностите предвидени за имплементација во првата фаза, и ќе се пристапи кон реализација на втората фаза, односно поврзување на базата и со другите надлежни институции.

Министерството за внатрешни работи најголем дел од активностите во оваа област ги извршува во соработка со други министерства и институции,³⁵ која континуирано се проширува и продлабочува, особено по усвојувањето на измените во Законот за странците. Согласно ваквиот напредок, Оценската комисија на ЕУ во Извештај за напредокот на Република Македонија во 2013 година констатира дека во областа на миграцијата е воспоставена добра законодавна и институционална рамка. Во извештајот на Европската комисија е констатирано дека со измената на Законот за странци се поедностави постапката за добивање на дозвола на привремен престој на странци, вработени од страна на претпријатијата од клучно значење за инвестиции во земјата.

³⁴ Уредба за доделување на пристап до податоците во Интегрираната база на податоци за странци, вклучувајќи податоци за азил, миграции и виза („Службен весник на РМ“, бр. 119/12);

Уредба за начинот на одржување на Интегрираната база на податоци за странци, вклучувајќи податоци за азил, миграции и виза („Службен весник на РМ“, бр. 119/12);

Уредба за обезбедување на тајност, заштита и безбедност на податоците содржани во Интегрираната база на податоци за странци, вклучувајќи податоци за азил, миграции и виза („Службен весник на РМ“, бр. 119/12).

³⁵ Министерство за труд и социјална политика, Министерство за надворешни работи, Агенција за вработување, Државен завод за статистика, Министерство за образование, Министерство за економија, судовите, Казнено - поправните установи и др.

3.4. Македонско државјанство

Република Македонија балансот меѓу начелата на меѓународното право, интересите на поединците и интересите на државата во областа на државјанството го втемели во домашната легислатива преку одредбите на Законот за државјанството на Република Македонија од 1992 година и измените и дополнувањата на истиот од 2004, 2008 и 2011 година.

Законот за државјанство е донесен во ноември 1992 година, во услови на конституирање на Република Македонија како самостојна и суверена држава, врз основа на Уставот на Република Македонија од 1991 година и оформувањето на правниот систем како основа за функционирање на новата држава. Овој закон претставуваше солидна основа за решавање на прашањата на државјанството како во контекст на сукцесијата на поранешната СФРЈ, така и во решавањето на голем број индивидуални случаи во областа на државјанството.

Досегашната анализа на состојбите во оваа област покажува дека освен во првите неколку години од практичната примена на Законот, кога бројот на лица кои стекнаа државјанство на Република Македонија беше драстично поголем во споредба со подоцнежниот период (период во кој лицата кои потекнуваа од поранешната СФРЈ и долги години, како и во времето на сукцесијата живееле и продолжиле да живеат во Македонија го регулираа државјанскиот статус во Република Македонија), бројот на лица кои по пат на натурализација стекнале државјанство на Република Македонија од година во година нема големи осцилации кои влијаат на целокупната слика за миграциите во државата. Анализата во однос на отпустот од државјанството на Република Македонија покажува дека и во бројот на барања за отпуст од државјанство нема големи отстапувања, односно разлики на годишно ниво.

Што се однесува до земјите на претходно државјанство на лицата кои бараат прием во државјанство на Република Македонија, исто така, е задржана конзистентноста. Имено, и во периодот од 2009 година заклучно со октомври 2014 година кога со државјанство на Република Македонија по пат на натурализација се стекнале 6 530 лица, 46,7% се лица од некоја од земјите сукцесори на поранешната СФРЈ (и тоа 21,1% од Република Србија, 17,3% од Косово). Во овој период, со значително учество (21,2%) во вкупниот број апликанти се издвојуваат оние од Република Албанија и Турција (со 7,2%).

За одбележување е дека во овој период, од вкупниот број на лица кои стекнале државјанство на Република Македонија 48,9% претходно имале регулирано престој како странци, што значи дека процесот на нивна интеграција во земјата завршил со највисокото ниво, односно со стекнување на државјанство. Од другите 27,4% од лицата кои во овој период стекнале државјанство на Република Македонија со натурализација, како основ за стекнување на државјанство го имале потеклото, односно поврзаноста со Македонија по основ на потекло. Станува збор за лица кои потекнуваат од Република Македонија или се потомци на лица од Македонија, како и поранешни државјани кои се иселиле од земјата со цел да стекнат државјанство на друга држава.

Во однос на отпустот, податоците покажуваат дека од вкупно 6597 лица кои во периодот од 2009 година заклучно со октомври 2014 година добиле отпуст од државјанство на Република Македонија, 67,8% се лица кои побарале отпуст за да стекнат државјанство на Германија, 16,1% за Австрија и 6,6% за Словенија.

Во врска со реализираните активности во областа на државјанството значајно е да се укаже на реализацијата на пилот - проектот за издавање на биометриски патни исправи преку мобилните станици во ДКП на Република Македонија во странство кој започна во 2009 година. Имено, иако со започнување на проектот „Нови лични документи“ во 2007 година немаше практична можност да се издаваат патни исправи во ДКП на РМ во странство, со цел да се постапи согласно законските обврски, како и заради

олеснување на пристапот до документи на државјаните на Република Македонија кои живеат во странство, во 2009 година во заедничка соработка на МВР и МНР започна реализацијата на овој проект. Притоа беше донесен Акциски план за прием на барања и издавање на пасоши преку ДКП на Република Македонија во Мелбурн, Канбера, Чикаго, Њујорк, Детроит, Торонто, Берлин, Бон, Минхен, Стокхолм, Копенхаген, Хаг, Брисел, Лондон, Париз, Венеција, Виена и Љубљана. Во периодот од 2009 до септември 2014 година преку овој проект се издадени вкупно 9191 пасош на државјани на Република Македонија кои живеат во странство.

Предизвици: Во областа на државјанството предизвиците на надлежните институции во Република Македонија за наредниот петгодишен период може да се идентификуваат неколку области:

- Доследно постапување и грижа за лицата без државјанство во согласност со Конвенцијата за статусот на лицата без државјанство од 1954 година, која Република Македонија како земја сукцесор ја има потпишано и ратификувано. Во однос на првиот предизвик, иако генерално нема посебен проблем со лица без државјанство, сепак како резултат на сукцесијата не е целосно исклучено прашањето лица кои живеат во Република Македонија сè уште да немаат регулирано државјански статус.³⁶
- Идентификување и решавање на проблемите во областа на државјанството на лицата кои од различни причини немаат лични документи и кои не се запишани во матичните книги на родените, иако се родени во Република Македонија (т.н. лица „фантоми“). Бидејќи овие лица немаат документи и идентитет, не може да добијат државјанство, а со тоа немаат пристап до сите други права во државата. Законот за државјанството на Република Македонија во себе вклучува повеќе начела меѓу кои значајно место зазема и начелото на превенција од бездржавјанство. Истото е вклучено во сите одредби, а постои и посебна одредба која овозможува подолеснителни околности државјанство на Република Македонија да стекнат лица за кои е утврдено дека се лица без државјанство.

Во насока на наведеното, а и за доследно почитување на Конвенцијата, во постапките за издавање на дозволи за престој и постапките за стекнување на државјанство на Република Македонија, претходно прашање кое треба да се реши е дали станува збор за лице кое ниту една држава не го препознава за свој државјанин, односно дали е лице без државјанство. Во Република Македонија ваквото прашање станува евидентно како резултат пред се на фактот дека втората, односно третата генерација на лица родени во Република Македонија, а кои потекнуваат од некоја од поранешните републики на СФРЈ, се веќе полнолетни и од различни објективни или субјективни причини во изминатиот период не го регулирале државјанскиот статус ни во Република Македонија ни во републиките од каде што потекнуваат нивните предци. Од друга страна во изминатите дваесет години од сукцесијата законодавствата во сите

³⁶ Имено согласно законските прописи со кои се регулирало државјанството, а кои важеле во времето на постоењето на поранешната СФРЈ, постоело двојство во државјанството, односно покрај сојузното, секој граѓанин на поранешната СФРЈ задолжително поседувал и само едно републичко државјанство и обратно секој државјанин на една од републиките задолжително поседувал и сојузно државјанство. Поседувањето на републичкото државјанство не било поврзано со живсалиштето на граѓаните, што конкретно значи дека лице државјанин на било која од републиките на поранешната СФРЈ можел да има пријавено живсалиште, односно да поседува лична карта во друга република. По сукцесијата на државата и донесување на Законот за државјанството на Република Македонија во 1992 година воспоставено е само едно и единствено државјанство за граѓаните на Република Македонија, а принципот на правен континуитет втемелен во овој закон овозможи сите дотогашни државјани на републиката и по осамостојувањето автоматски да се сметаат за државјани на Република Македонија без посебно докажување на овој факт.

држави сукцесори на поранешната СФРЈ беа менувани и надополнувани и одредени лица од наведената категорија се принудени да водат посебни постапки за стекнување на државјанство на тие држави или воопшто не можат да го остварат тоа право во истите.

Иако Република Македонија досега успешно се справуваше со решавањето на статусот на овие лица, неопходно е да се дефинира начинот и постапката за ефикасно утврдување дали едно лице е лице без државјанство. Во насока на правилно и ефикасно постапување потребно е претходно да се направи компаративна анализа во оваа област која би помогнала при разрешувањето на одредени прашања. А тоа се:

- Надлежниот орган за водење на постапката за утврдување на статусот на бездржавјанство;

- Начинот на водење на постапката во смисла кои држави треба да бидат консултирани дали одредено лице е нивни државјанин и чија е обврската за докажување на овој факт - на барателот или по службен пат;

- Каков е статусот на лицето додека тече постапката и

- Дали во однос на одговорите од другите држави дека лицето не е нивни државјанин, при одлучувањето пресуден е моментот кога се води постапката или треба да се земе предвид и можноста за стекнување на државјанство во некоја идна постапка и слично.

Во однос на вториот предизвик Република Македонија во изминатиот период презема голем број активности и нивната реализација и унапредување ќе продолжи и во наредниот период. Досега повеќе институции, Министерството за внатрешни работи, Министерството за труд и социјална работа, Министерството за правда-Управата за водење на матичните книги, УНХЦР, невладини организации, активно беа вклучени во акцијата за евиденција на лицата незапишани во матичната книга на родените и активности што се преземаат во врска со лицата незапишани во матичните книги на родените (проект - од врата до врата), која започна во текот на октомври 2011 година. Идентификувањето и решавањето на проблемот за добивање на документи се однесуваше на лица чиешто раѓање или лично име не беше запишано во матичните книги на родените или истите имаа проблем со прибавување на потребни документи за запишување во матичните книги.

Во насока на наведеното е и учеството на претставници од институциите во меѓуресорски работни групи преку кои се реализираат проекти поврзани со ова прашање, меѓу кои и остварување на информативни средби со граѓаните, се со цел да се приближат законските можности до граѓаните за начинот на правилно и целосно решавање на проблемот за стекнување на документи. Институциите партнери соработници на Канцеларијата на Високиот комесаријат за бегалци во Република Македонија, во рамките на своите надлежности беа активно вклучени и во регионалниот проект на Европската комисија, започнат во февруари 2008 година и завршен во октомври 2011 година, „Социјално вклучување и пристап до човековите права на Роми, Ашкалии и Египќани во западен Балкан“ чија прва фаза во Република Македонија успешно заврши, како и во втората фаза од овој проект „Социјално вклучување, регионална поддршка за маргинализираните заедници“

Во Акцијата активно се вклучи и Министерството за надворешни работи кое во рамките на своите надлежности ќе овозможи да се прибават документи од други држави, неопходни како доказ во постапките кои за овие лица се водат за запишување во матичните книги на родените, определување на личното име или стекнување на државјанство.

4. Релевантни правни аспекти на миграциската политика

При конципирањето на Резолуцијата на миграциската политика за периодот 2009-2014 година беше констатирано дека Република Македонија има релативно солидна правна рамка за регулирање на легалните и илегалните миграциони движења, како и во однос на релевантните инструменти на миграциската политика. Поради тоа, во претходните пет години беа реализирани бројни активности за надоградување на постојната легислатива и нејзино усогласување со директивите на Европската унија. Без претензии на сеопфатност значајно е да се укаже на некои од нив.

Азил - Измените во Законот за азил и привремена заштита кои беа донесени во текот на 2009 година (Сл. весник на РМ, бр. 142/09) овозможија доближување на Република Македонија до стандардите на Европската унија, при што во текот на 2010 година беше завршен преминот од хуманитарна во супсидијарна заштита. Согласно овој закон на сите лица кои ги исполнуваат условите, а претходно биле под хуманитарна заштита, им е одобрена супсидијарна заштита и им се издадени лични документи со важност од најмалку една година.

Во 2010 година со Законот за изменување и дополнување на Законот за управни спорови (Сл. весник на РМ, бр.150/2010) се предвиде по предмети во областа на азилот во прв степен да одлучува Управниот суд, во втор степен Вишиот управен суд, додека по вонредни правни средства да одлучува Врховниот суд на Република Македонија. Исто така, донесен беше и Законот за здравствено осигурување (Сл.весник на РМ, бр.50/2010). Во текот на 2011 година беа донесени измените на Законот за бесплатна правна помош врз основа на кои се утврдува правната основа за обезбедување бесплатна правна помош за барателите на азил.

Во 2012 година усвоен е Закон за изменување и дополнување на Законот за здравствено осигурување со кој признаените бегалци и лицата под супсидијарна заштита се вклучени во системот за задолжително здравствено осигурување. Со тоа лицата под меѓународна заштита беа изедначени со државјаните на Република Македонија во поглед на остварувањето на правото на здравствено осигурување. Освен тоа, беше донесен Закон за изменување и дополнување на Законот за азил и привремена заштита, со кој е направено усогласување со Директивата 9/2003 од 27 јануари (со која се пропишуваат минималните стандарди за прифаќање на барателите на азил), потоа Директивата на Советот 2004/83/ЕС од 29.4.2004 година, како и Директивата на Советот за минимум стандарди за постапки на државите членки за доделување и одземање на статус на бегалец, усвоена на 1 декември 2005 (2005/85/ЕЦ).

Нов Закон за заштита на децата („Службен весник на Република Македонија“, број 23/2013) е усвоен во текот на 2013 година, заради обезбедување на поголеми права на лицата со статус на признаен бегалец и лицата со признаено право на азил поради супсидијарна заштита. Освен тоа, за спроведување на Законот за азил и привремена заштита во 2013 година донесени се Прирачник за постапките за спроведување на Законот за азил и привремена заштита на Република Македонија и Методологија за утврдување на концептот „безбедна трета земја“.

Визен режим - Од 1 октомври 2009 година стапи во сила измената на Законот за странци со која се овозможи влез на странец во Република Македонија кој е носител на валидна патна исправа на трета земја, а има регулирано постојан престој во земја - членка на Европската унија или потписничка на Шенгенскиот договор. На 14 декември 2010 година, пак, стапи во сила измената на Законот за странци, со која се овозможи Владата на Република Македонија да може да одлучи во Македонија да влезат и државјани на трети земји кои поседуваат единствена повеќекратна виза Ц важечка за

сите земји потписнички на Шенгенскиот договор (одлуката на Владата беше донесена на 24 март 2011 година).³⁷

Државјанство - Со цел потполно усогласување на постојниот Закон за државјанство со Европската конвенција за државјанството (Република Македонија во 1997 година ја потпиша, а во 2003 година ја ратификуваше Конвенцијата) и меѓународните правни стандарди од оваа област, Законот за државјанство на Република Македонија беше изменет и дополнет во 2004 година. Одредени мали измени во овој закон беа направени во 2008 и во 2011 година. Промените во Законот за изменување и дополнување на Законот за државјанството на Република Македонија главно се однесуваа на дефинирање на одредени поими (како на пример, државјанство и иселеник), намалување на годините на престој во Република Македонија како еден од условите за натурализација од 15 на 8 години, допрецизирање на одредени услови од Законот, зајакнување на принципот на превенција од бездржавјанство, вклучување на посебна одредба поврзана со сукцесијата на државата. Измените на Законот во 2011 година се однесуваа само на усогласување на овој Закон со Законот за општата управна постапка во однос на правните лекови.

Иако постојниот Закон за државјанство е добра правна основа за решавање на поединечните барања на различни категории лица како за стекнување, така и за губење на државјанството на Република Македонија, земјата и понатаму ќе ги следи трендовите и насоките на Европското законодавство во оваа област со цел навремено усогласување со истите.

Сите анализи покажуваат дека предизвиците на Миграциската политика за периодот 2015-2020 година се значително помали во однос на претходниот период. Најголем дел од измените и дополнувањата на постојната регулатива кои треба да се направат по основ на усогласување со директивите на Европската унија се однесуваат на Законот за странци. Тоа ќе резултира со усвојување на нов Закон за странци.

5. Меѓудржавна (билатерална и мултилатерална) соработка за миграцијата

Значаен инструмент на миграциската политика се и договорите/спогодбите за меѓудржавна (билатерална и мултилатерална) соработка. За таа цел во периодот 2009-2014 година беа потпишани повеќе договори и спогодби, беа донесени и одлуки во насока на унапредување на соработката во областа на легалната и илегалната миграција и визниот режим.

Легална имиграција - На полето на билатерални договори за сезонско ангажирање на работната сила државата има потпишано и ратификувано билатерални договори за упатување работници за проектни договори само со Словенија, Германија и со Катар. Најстар е договорот со Германија, од 1995 година, а секоја година се определува квота на сезонски работници. За секоја деташманска година, која почнува на 1 октомври во тековната година, а завршува на 30 септември наредната година, владата на Сојузна Република Германија утврдува квота на работници што може да се деташираат од Македонија во Германија. За оваа деташманска година за земјава има утврдено квота од 570 работници во областа на градежништвото, монтажа и изолација. За разлика од договорот со Германија, билатералните договори за сезонскоо вработување на работна сила со Словенија и Катар немаат скоро никаква имплементација. И покрај ваквата состојба со овие договори МТСП во август 2013 година

³⁷ Престојот во Република Македонија при секој влез е лимитиран најмногу до 15 дена, а вкупното траење на последователните престои во Македонија не смее да биде подолго од три месеци во текот на секој шестмесечен период, сметајќи од денот на првото влегување.

поднесе иницијативи за склучување договори за вработување на сезонски работници од Република Македонија, до владите на: Шпанија, Азербејџан, Шведска, Норвешка, Данска, Финска, Украина, Турција, Белгија и Италија. По однос на поднесените иницијативи од страна на МТСП ниедна од горе наведените држави се нема произнесено што е и очекувана состојба имајќи ја предвид глобалната рецесија и намалувањето на бројот на работни места во земјите ширум светот.

Легална имиграција - престој на странци - Во однос на социјалната сигурност на странците во Република Македонија денес постојат 19 билатерални договори³⁸ за координација на системите за социјална заштита, од кои 11 се со земји членки на ЕУ. Во моментот државата има парафирано договори за социјално осигурување со Република Унгарија, Република Италија и Кралството Данска, при што се чека нивно потпишување односно ратификација. Треба да се напомене дека до склучување нови договори за социјално осигурување Република Македонија ги применува договорите преземени од поранешна Социјалистичка Федеративна Република Југославија (СФРЈ) и тоа со: поранешна Чехословачка; Англија и Северна Ирска; Франција; Италија; Норвешка и Шведска. МТСП согласно своите надлежности има иницирано ваков тип на преговори со уште 6 земји,³⁹ но засега од нивна страна не е пројавен интерес за склучување на вакви договори.

За истакнување се и напорите кои во изминатиот период беа правени во насока на потпишување на билатерални договори за користење на Европската здравствена картичка. Придобивката од реализирање на една ваква политика е користење на здравствени услуги во странство во случај на стручно усовршување, школување, службено или приватно патување. Државата до овој момент таков вид на билатерални договори има потпишано со Австрија, Белгија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Германија, Луксембург, Романија, Словенија, Србија, Турција, Унгарија, Франција, Холандија, Хрватска, Црна Гора, Чешка.

Илегална миграција и реадмисијата - Илегалната миграција е глобален проблем и затоа Република Македонија посебно внимание посветува на меѓународната соработка во областа на овие миграциски движења и реадмисијата. За таа цел воспоставена е широка меѓународна соработка и размена на податоци од областа на илегалната миграција. Во таа смисла, во периодот 2009-2014 година во врска со илегалната миграција беа потпишани повеќе спогодби, билатерални и мултилатерални договори, со земјите од опкружувањето и пошироко.

Имплементацијата на *Спогодбата меѓу Република Македонија и Европската заедница за преземање на лица со незаконски престој* се одвива непречено, а статистичките податоци покажуваат дека постои тренд на зголемување на бројот на

³⁸ Договор со Република Хрватска, влезен во сила на 1.11.1997 година; Конвенција со Австрија, влезена во сила на 1.4.1998 година; Договор со Турција, влезен во сила на 1.7.2000 година; Договор со Република Словенија, влезен во сила на 1.4. 2001 година; Конвенција со Швајцарската конфедерација, влезена во сила на 1.1.2002 година; Договор со СР Југославија, влезен во сила на 1.4.2002 година; Договор со Република Бугарија, влезен во сила на 1.8.2003 година; Договор со СР Германија, влезен во сила на 1.1.2005 година; Договор со Босна и Херцеговина, влезен во сила на 1.4.2006 година; Договор со Република Чешка, влезен во сила на 1.1.2007 година; Договор со Кралството Холандија, влегува во сила на 1.4.2007 година; Договор со Република Полска, влезен во сила на 1.7.2007 година; Договор со Република Романија, влезен во сила на 1.3.2008 година; Договорот со Големото Војводство Луксембург стапи на сила на 1.4.2009 година; Договорот со Кралството Белгија стапи на сила на 1.6.2009 година; Договор со Австралија, влезен во сила на 1.4.2011 година; Договор со Република Црна Гора, влезен во сила на 1.8.2011 година; Договор со Канада, влезен во сила на 1.11.2011 година.

³⁹ Квебек (заклучок на Комисија на Влада од 27.7.1998 година); Словачка (заклучок на Влада од 29.8.2000 година); Република Франција (заклучок на Влада од 23.4.2002 година); Кралството Шведска (заклучок на Влада од 23.4.2002 година); Русија; Узбекистан.

вратени лица. Најголем број на вратени државјани на Република Македонија има од Германија, при што нивниот број од година во година постепено се зголемува и во 2013 бележи значителен пораст во однос на 2009 година. Освен тоа, релативно голем е и бројот на вратени државјани и од другите земји на ЕУ, посебно Шведска, Норвешка, Белгија, како и од Швајцарија.

Во периодот од 2009 година до октомври 2014 година склучени се 4 Договори за реадмисија и тоа со Република Молдавија, Босна и Херцеговина, Република Србија и со Црна Гора. Во истиот период, склучени се протоколи за спроведување на Договорот за реадмисија со 7 земји членки на ЕУ (Естонија, Бугарија, Австрија, земјите од БЕНЕЛУКС и Германија). Во тек се преговори за склучување на Договори за реадмисија со Косово, Русија, Исланд, Украина и Турција. Истовремено, во тек се и преговори за склучување на протоколи за спроведување на Договорот за реадмисија со шест земји на ЕУ (Словачка, Италија, Унгарија, Франција, Латвија, Литванија). Постои иницијатива од наша страна за склучување на протокол и со Република Грција, но досега не се изјасниле во однос на предлогот.

Визен режим - Во периодот 2009-2014 година во областа на визниот режим беа донесени голем број на одлуки за еднострано укинување на визите за влез и престој до 90 дена и за времено укинување на визите за краткорочен престој на странски државјани, потоа спогодби за условите за патување, како и меѓудржавни договори / спогодби за укинување на визниот режим за носителите на дипломатски и службени пасоши. Овие активности имаа за цел унапредување на економската соработка со што поголем број ширум светот.

Владата на Република Македонија донесе одлуки (на 19 октомври 2009 година) за еднострано укинување на визите за влез и престој до 90 дена (во текот на секој шестмесечен период, сметано од денот на првото влегување), за државјаните на земјите кои беа ставени во Анексот 2 на Регулативата на Европскиот совет бр. 539/2001, а за кои претходно беше потребна виза за влез во Република Македонија. Тоа се: Андора, Бразил, Брунеи, Чиле, Костарика, Гватемала, Хондурас, Мексико, Никарагва, Панама, Парагвај, Ел Салвадор, Сингапур, Јужна Кореја, Уругвај, Хонгконг, Макао, Антигва и Барбуда, Бахамите, Република Маурициус, Св. Китс и Невис и Република Сејшели. Одлуките почнаа да се применуваат од 20 октомври 2009 година. Во Минхен на 6 февруари 2010 година беше потпишана Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Кабинетот на министри на Украина, за условите за заемни патувања на граѓаните.⁴⁰

Со цел јакнење на деловните врски и зголемување на бројот на странски туристи од Руската Федерација и Украина, Владата на Република Македонија во периодот 2010–2014 година донесе одлуки за еднострано времено укинување на визите за краткорочен престој за државјаните на овие земји⁴¹. Имајќи ги предвид позитивните ефекти од овие одлуки едностраното времено укинување на визите за државјаните на Руската Федерација во 2012, 2013 и 2014 година се однесуваше за период од една година, а за Украина во 2012 година за период од една година. Во 2013 година донесена е една страна

⁴⁰ Со Спогодбата беше овозможен безвизен влез, излез и краткорочен престој на државјаните на двете земји, носители на дипломатски и службени пасоши, безвизен транзит за сите државјани во траење од 5 дена, влез не подолг од 30 дена со туристички ваучер и потврда за прифаќање на странскиот турист издаден од надлежна институција на двете земји, како и влез не подолг од 90 дена во текот на 180 дена со оригинална заверена, односно оформена покана согласно националното законодавство на државите (во случај на деловни контакти, научно-техничка, образовна, културна и спортска размена, новинарска дејност, краткорочен студиски престој и лекување и посета на роднини, пријатели или познати).

⁴¹ Одлуките во 2010 и 2011 година се однесуваа за краток временски период (01.07 - 15.10.2010 и 01.03 - 31.10.2011 година за државјаните на Руската Федерација, односно 15.04 - 21.10.2011 година за државјаните на Украина).

одлука за петгодишен временски период (16.3.2013 – 15.3.2018). Од страна на Украина за македонските државјани еднострано времено е укинат визниот режим за краткорочен престој (односно за период од 2 години, поточно од 15.3.2013 до 15.3.2015), со очекување оваа мерка да биде продолжена за уште три години.

Во функција на зголемување на бројот на странските туристи и јакнење на соработката меѓу стопанствениците Владата на Република Македонија во 2012, 2013 и 2014 година еднострано времено (за период од една година) ги укина визите за краткорочен престој во Македонија и за државјаните на Република Азербејџан и Република Казахстан.

Со ставањето на Тајван на Анексот 2 на Регулативата на Европскиот совет бр. 539/2001, Владата на Република Македонија на 27 март 2013 година (во сила од 11 април 2014 година) еднострано за период од пет години (01.4.2013 – 31.3.2018 година) ги укина визите за влез и престој до 90 дена (во текот на шестмесечен период, сметано од денот на првото влегување) за државјаните на Тајван, носители на тајвански патни исправи во кои е впишан и бројот на личната карта. На 2 мај 2011 година во Бразилија беше потпишана и Спогодбата меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Федеративна Република Бразил за ослободување од визи. Спогодбата се уште не е ратификувана од страна на бразилскиот Конгрес.

Исто така, беа потпишани Спогодбата меѓу Владата на Република Македонија и Владите на три земји од Регионот за условите за патување (влез и краткорочен престој до 90 дена во шестмесечен период, сметано од денот на првото влегување), освен со важечка патна исправа и со важечка биометриска лична карта (со Владата на Република Србија на 3 октомври 2011 година во Охрид; со Советот на министри на Република Албанија на 14 декември 2011 година во Тирана; со Владата на Црна Гора на 12 април 2012 година во Брисел).

На 15 мај 2012 година во Анкара е потпишана Спогодба меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Турција за условите за патување на државјаните на двете држави, со што беше ставена вон сила старата Спогодба потпишана за време на поранешна СФРЈ, преземена врз основа на сукцесијата.

Освен претходно споменатите активности во периодот 2009-2013 година беа потпишани и меѓудржавни договори / спогодби за укинување на визниот режим за носителите на дипломатски и службени пасоши меѓу Владата на Република Македонија и: Владата на Република Индија (на 20 јануари 2009 година во Њу Делхи)⁴²; Владата на Република Индонезија (стапи на сила на 26 август 2012 година); Аргентинската Република (на 26 април 2013 година во Буенос Аирес).

Од македонска страна покренати се иницијативи за потпишување на спогодби за укинување на визниот режим за краткорочен престој со Молдавија и со Обединетите Арапски Емирати (со оглед дека овие земји во 2014 година се ставени на Анексот 2 на Регулативата на Европскиот совет бр. 539/2001). Освен тоа, во тек се и иницијативи за потпишување на спогодби со Социјалистичка Република Виетнам и Катар за укинување на визниот режим за носителите на дипломатски и службени пасоши.

Имајќи го предвид искуството од досега склучените договори и нивната имплементација, Република Македонија и во наредниот период ќе остане посветена на овие активности, особено на оние кои имплицираат проширување на економската соработка, поголема заштита на нашите граѓани во странство и олеснет влез и престој на странците.

⁴² Во август 2012 година од индиска страна е покрената иницијатива за измена и дополнување на Договорот со вклучување и на службените пасоши во безвизниот режим и започнати се активности за усогласување на текстот на договорот со кој би била реализирана наведената измена.

6. Одговорни / вклучени институции за миграциската политика

Со Миграциската политика на Република Македонија за периодот 2015-2020 година се опфатени сите релевантни аспекти на надворешните миграции, односно легалната емиграција и имиграцијата на населението и работната сила, потоа илегалните миграции, криумчарењето на мигранти и трговијата со луѓе, како и азилот и заштитата на бегалците. Во поглед на инструментите за управување на споменатите миграциски текови, исто така се опсервираат релевантните аспекти на визниот режим и македонското државјанство. Бројот на подрачјата кои се опфатени со миграциската политика и нивната комплексност имплицираат потреба од вклучување на повеќе институции, чии одговорности и надлежности би требало да бидат јасно утврдени, а нивните активности максимално хармонизирани и координирани. Потребата за ваков пристап ја потврдува и составот на Меѓуресорската група за креирање на миграциската политика која ја сочинуваат претставници од дванаесет институции (Министерство за внатрешни работи, Министерство за надворешни работи, Министерство за труд и социјална политика, Министерство за образование и наука, Министерство за правда - Управа за водење матични книги, Министерство за економија, Министерство за финансии, Министерство за здравство, Секретаријат за европски прашања, Државен завод за статистика, Агенција за иселеништво, МАРПИ) и четири меѓународни организации (IOM, ICMPD, UNFPA, UNHCR). Секоја од нив има свои надлежности во својата област, но и споделени надлежности во некоја од другите области кои се предмет на опсервација во миграциската политика.

Врз основа на бројот на надлежните институции за секоја од споменатите области на миграциските движења и за инструментите на миграциската политика, може да се констатира дека во Република Македонија релативно поедноставно е концепирањето и имплементацијата на миграциската политика во оние области каде се надлежни две до три институции. Притоа, комуникацијата помеѓу институциите е поефикасна, а резултатот на нивните активности е поусогласен и поквалитетен. Оваа констатација се однесува на илегалните миграции, криумчарењето на мигранти и трговијата со луѓе, азилот, визниот режим и македонското државјанство. Ова го потврдуваат сознанијата за имплементацијата на миграциската политика за периодот 2009-2014 година, како и текот на активностите за нејзиното конципирање за наредниот петгодишен период.

Битно поразлично е искуството при имплементацијата и концепирањето на миграциската политика во делот на легалната емиграција и имиграција, но со евидентна диференцијација кога станува збор за двата вида на миграција. Имено, за разлика од политиката кон странците (со привремен и постојан престој) и нивната интеграција, значително посложена е имплементацијата и креирањето на политиката во однос на емиграцијата. Тоа е условено од комплексноста на проблематиката на иселеничките движења на граѓаните на Република Македонија во странство, меѓу другото условена од нивната долгорочност, потоа недостигот на релевантни податоци и информации, како и поради големиот број на директно и индиректно вклучени институции во оваа област. Евалуацијата на Миграциската политика за периодот 2009-2014 година покажа дека дел од предвидените мерки и активности во оваа област останаа нереализирани. Концепирањето на политиката за периодот 2015-2020 година, пак, потврди дека доколку се стави акцент на миграциите и развојот тогаш треба да бидат вклучени и други институции (кои не се дел од постојната Меѓуресорска група за креирање на миграциската политика), а координацијата во однос на мерките и активностите за одделните специфични цели да се одвива во рамките на помал број директно инволвирани институции. Така на пример, мерките и активностите за *зајакнување на инфраструктурата за прилив на девизните дознаки преку формалните канали и создавање на можности за нивно попродуктивно користење* беа концепирани во соработка со Народната банка, а мерките и активностите за *пропаѓање и привлекување*

на инвеститори од граѓаните на Република Македонија во странство во консултација со Министерството за економија, Министерството за локална самоуправа и Агенцијата за странски инвестиции.

Имајќи ја предвид долготрајноста на емиграцијата во странство и значењето на воспоставените миграциски мрежи, при имплементацијата на мерките и активностите поврзани со искористувањето на нејзините развојни потенцијали истите би требало да се искористат за воспоставување и продлабочување на соработката на мигрантите и повратниците со институциите на локално ниво. Искуствата на другите земји при користењето на миграциските мрежи за поттикнување на развојот на подрачјата на потекло се мошне инструктивни. Во таа смисла, во Република Македонија неопходна е поголема инволвираност на Центрите на планските региони и општините. Не помало значење во овој процес треба да имаат мигрантските организации во странство и невладиниот сектор во земјата, односно нивната соработка со локалните институции.

Во последната деценија меѓународните организации кои имаат свои канцеларии во Република Македонија со своите активности дадоа значителна стручна и финансиска помош при реализацијата на проектите и активностите во различни области. Нивната експертиза и посветеност при конципирањето на претходната и новата миграциска политика на Република Македонија, а која се одвиваше во координација со надлежните институции, е од огромно значење. Поддршката на претставниците на меѓународните организации ќе биде мошне значајна и при спроведувањето на Миграциската политика 2015-2020 година.

Овие сознанија претпоставуваат поинаква организираност на надлежните институции и оние со споделена надлежност во однос на одделните аспекти и на целината на миграциската политика. Поголема оперативност би се постигнала доколку за секоја од споменатите области би се назначил еден координатор, кој би ја раководел соработката помеѓу институции. Сите координатори би сочинувале едно тело - секретаријат (координативна група), кој би придонел за поефикасна соработка меѓу институциите при реализацијата на миграциската политика. Освен тоа, би требало да се посвети посебно внимание на појавата иста активност да ја реализираат неколку институции без меѓусебна координација, што резултира со неефикасно спроведување на миграциската политика. Како не помалку значаен останува проблемот на обезбедување на релевантни податоци од домашни извори, посебно за емиграцијата, креирањето на исти бази на податоци во различни институции и сл.

Оваа куса дискусија во врска одговорните и вклучените институции за конципирање и спроведување на миграциската политика на Република Македонија, поради нејзината комплексност неспорно ја наметнува потребата за усвојување на посебен документ (стратегија или политика) во кој би биле идентификување сите релевантни аспекти за ефикасно управување на миграциските процеси во земјата.

7. Координација и интеракција на секторските политики и стратешките документи во однос на миграциите

Поврзаноста и интеракцијата на миграциската политика и секторските политики е двострана. Конципирањето на секторските политики може во помала или поголема мера да влијае на намалување на негативните ефектите од трајната емиграцијата и/или поттикнување на повратните текови, односно неспорно е нивното значење во сите фази од миграцискиот циклус. Истовремено, една конзистентна миграциска политика, чии мерки и активности се усогласени со оние во секторските политики, може да придонесе за унапредување на економскиот и социјалниот развој на национално и на регионално ниво, како и на високообразовната и научната дејност во земјата. Оттаму, мошне значајно е посебно внимание да се посвети на координацијата и интеракцијата на секторските

политики и миграциската политика, како битна претпоставка за ублажување на последиците и импликациите од интензивната трајна емиграција, како и растечката илегална имиграција, криумчарење на мигранти и трговија со луѓе во Република Македонија.

Во однос на предемиграциските мерки во делот на легалната емиграција, со кои би можело да се влијае врз намалувањето на емиграцијата на младите, посебно на високообразованите кадри, секако значајно влијание би имало вкрстувањето на миграциската политика со релевантните секторски политики во областа на: развојот на индустријата и аграрниот сектор, регионалниот развој, образовната политика и истражувањето и развојот, политиката на вработување и политиката на пазарот на трудот, социјалната политика и др.

Во овој контекст, не помалку значајно е поврзувањето и координираноста на самите секторски политики. Така на пример, од аспект на намалувањето на трајната емиграција од суштинско значење е поврзувањето на образовната политика и политиката на пазарот на трудот. Доколку високообразовните институции едуцираат кадри кои не се барани на пазарот на трудот се поттикнува вкупната и посебно интелектуалната емиграција. Постојната состојба во Република Македонија укажува на потребата од поголема усогласеност помеѓу пазарот на трудот и високообразовните програми, со цел да се спречи хиперпродукцијата на кадри кои потоа заминуваат од земјата. Во таа насока треба да се одвива и поврзувањето на образовната и на индустриската политика, односно препознавање и вложување во дејности кои ќе бидат фокус и на двете политики, што подразбира намалување на емиграцијата на инженерскиот кадар кој е клучен за развојот на индустријата.

Во врска со претходните опсервации значајно е да истакне и на потребата за поттикнувањето на соработката помеѓу бизнис секторот и високообразовните институции, меѓу другото преку програми за стипендирање и вработување на талентираните дипломирани кадри. Понатаму, исклучително важен дел од превентивните мерки за намалување на интелектуалната емиграција е т.н. „талент менаџмент“, односно воспоставување на програми за препознавање и негување на талентите. Тие би требало да бидат придружени и со механизми за задржување на талентираните луѓе во земјата по оформувањето на нивното образование.

Заложбата за имплементирање на мерките и активностите на миграциската политика преку воспоставување на соработка со граѓаните на Република Македонија кои престојуваат во странство претпоставува поголема искористеност на нивните развојни потенцијали. Тоа може да има позитивно влијание врз развојот на сите сектори, намалувањето на разликите во регионалниот развој, унапредувањето на образовната и научната дејност. Воспоставувањето на соработката би можело да се разгледува преку два аспекти: Фокус на придобивките од поединците и „brain gain“ („прилив на мозоци“) од претставниците од интелектуалната емиграција, кој би вклучувал различни ангажмани на овие луѓе; Фокус на институционалните придобивки, односно од соработката на македонските институции со институциите каде работат претставници на интелектуалната/ научната дијаспора на Република Македонија⁴³.

Во функција на поедноставување на почетните чекори за воспоставување на соработка, корисно би било креирање на различни мрежи (на научници, медицински кадар, инженерски кадар и др.) преку кои ќе се обезбедуваат контакти на заинтересираните страни, а кои би можеле да служат и како форум за дискусија по различни прашања. Преку мрежата би можеле да се одвиваат сите активности поврзани со пост-

⁴³ Поопширно види: *Научната дијаспора од Република Македонија* (Верица Јанеска - редактор, група автори), Универзитет „Св Кирил и Методиј“, Економски институт-Скопје, 2014 година.

емиграциските мерки на креаторите на политиките, со што би се обезбедила конзистентност на активностите и подобро ангажирање на човечкиот капитал за потребите на матичната држава.

Во однос на зголемувањето на можностите за циркуларна миграција од круцијална важност е интеракцијата на миграциската со надворешната политика преку воспоставување на нови иницијативи за меѓудржавна соработка во областа на трудовите миграции.

Од особено значење е и адаптивбилноста на миграциската политика т.е состојбата да одговори на предизвиците предизвикани од елементарни непогоди, и други кризи кои можат да доведат до масовни миграциски текови. Во овој поглед од посебно значење е интеракцијата на миграциската политика со политиките кои се однесуваат на управувањето со кризите кои се во надлежност на Центарот за управување со кризи.

Во последните седум години во Република Македонија беа усвоени стратешки документи и политики во речиси сите области, кои меѓу другото влијаат и врз миграциските процеси. Под притисок на се поизразените проблеми условени од големите демографски промени и недоволните состојби на пазарот на трудот, беа усвоени повеќе стратешки документи во кои директно или индиректно беа третирани демографските процеси, вклучително и емиграцијата во странство. Од нив според значењето секако треба да се издвојат: *Стратегијата за демографски развој на Република Македонија 2008-2015 година* (усвоена 2008 година); *Стратегијата за интеграција на бегалци и странци 2008-2015 година* (усвоена 2009 година); *Националната стратегија за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција во Република Македонија, Национален акциски план за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција во Република Македонија, 2013-2016 година*; *Стратегијата за гранично управување на Република Македонија (2014 година)*; *Национална стратегија за одржлив развој во Република Македонија (2010 година)*; *Стратегија за регионален развој на Република Македонија 2009-2019 година (2009)*; *Национална стратегија за вработување на Република Македонија 2015 година* (усвоена 2011 година), како и *Стратегијата за родова еднаквост 2013-2020*. Координираноста на мерките/активностите на миграциската политика со овие документи може да придонесе за нејзина ефикасна реализација и ублажување на постојните демографски и развојни проблеми на национално и регионално ниво.

ВТОР ДЕЛ - МИГРАЦИСКА ПОЛИТИКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, 2015-2020 ГОДИНА

1. Насоки и цели на миграциската политика

Креирањето на сеопфатен и конзистентен пристап за ефикасно управување на миграциските процеси во областа на легалните, присилните и илегалните меѓународни миграции останува основна цел и на миграциската политика на Република Македонија за периодот 2015-2020 година.

Со оглед на промените во обемот, динамиката и видовите на миграциските движења, како и комплексноста на миграциите од аспект на нивната причинско-последична поврзаност со демографскиот и социо-економскиот развој, при креирањето на миграциската политика Република Македонија е посветена на создавањето на единствен пристап во оваа област и на заложбата за:

- Ефикасно и транспарентно управување со легалната миграција согласно националниот развој, посебно демографскиот и економскиот развој на земјата;

- Почитување на човековите права, согласно националното и меѓународното законодавство и склучените договори во областа на присилните миграции;
- Јасни и ефективни процедури насочени кон спречување на илегалните преминувања на границата, прекуграничниот криминал, трговијата со луѓе и криминалот на мигранти

За ефикасна имплементација на миграциската политика на Република Македонија, неопходно е:

- Користење на легалните миграции како дел од севкупниот економски и социјален развој, а со цел проширување на слободната економска иницијатива и поттикнување на тековите на капитал, човечки ресурси и идеи во Регионот и пошироко;
- Креирање на сеопфатна и конзистентна политика кон граѓаните на Република Македонија во странство, односно фокусирање на нејзините развојни потенцијали за напредокот на земјата;
- Регулација на имиграцијата согласно развојната стратегија на земјата и потребите на пазарот на трудот;
- Интеграција на странците во Република Македонија и нивна целосна социјална и економска кохезија;
Ефикасно интегрирано гранично управување во борбата против илегалната миграција, криминалот со мигранти и трговијата со луѓе;
- Натамошно проширување на меѓудржавната соработка во областа на визната политика (визниот режим) и унапредување на политиката во областа на државјанството;
- Континуирано прилагодување на националното законодавство и процедурите во областа на миграциите согласно промените во законодавството на Европската унија и меѓународните стандарди;
- Постојано проширување и унапредување на билатералната и меѓународната соработка, со други земји, меѓународни организации, невладини организации и други релевантни чинители во областа на миграциите;
- Ефикасна поврзаност и поголема координираност на сите релевантни институции и организации во земјата по прашањето на миграциите, на начин кој ќе овозможи оптимална комуникација и соработка, вклучително востановување на заеднички анализи и следење на актуелните состојби и
- Поголема координираност на миграциската политика со секторските политики и другите стратешки документи во Република Македонија.

2. Стратешки и специфични цели во одделни области на миграциската политика

За ефикасна и координирана имплементација, како и раководење на миграциската политика на Република Македонија за периодот 2015-2020 година, неопходна е реализација на повеќе стратешки и специфични цели во однос на сите релевантни аспекти на легалната и илегалната миграција, потоа визниот режим, државјанството и другите инструменти на миграциската политика, како и во поглед на координацијата на надлежните институции и интеракцијата со секторските политики.

2.1. Легална миграција - емиграција

Стратешка цел 1. Намалување на интензитетот на трајната емиграција, посебно на интелектуалната емиграција, преку континуирано адресирање на причините за изразените миграциски намери

Специфични цели:

1.1. Согледување на миграцискиот потенцијал (вкупно и во однос на одделни категории на македонски граѓани) и идентификување на причините за изразените миграциски намери

1.2. Превенција на трајната емиграција на одделни категории на граѓани на Република Македонија преку подобрување на нивната интеграција во општеството

1.3. Помал интензитет на емиграција на младите високообразовани кадри и талентите, која претставува brain drain („одлив на мозоци“)

1.4. Поголема застапеност на привремената миграција и циркулацијата на работната сила

Очекувани резултати:

1.1. Обезбедени релевантни информации за обемот и структурните белези на потенцијалната миграција од РМ, потоа миграциските намери на средношколците и студентите на факултетите од областа на техничките, природните и медицинските науки, како и на постојниот медицински и инженерски кадар во земјата; Согледани причините за изразените миграциски намери; Идентификувани промените во миграциските политики на земјите на прием

1.2. Постепено усогласување на понудата и побарувачката на работна сила на пазарот на труд; Пораст на вработеноста на лицата (до 35 години) во регионите кои се карактеризираат со голема трајна емиграција; Намалување на интензитетот на емиграцијата на медицинскиот и инженерскиот кадар

1.3. Намалување на емиграцијата на талантираните студенти по дипломирањето, посебно на регионално ниво, пораст на вработеноста на талантираните кадри во реалниот сектор, финансиските и други институции

1.4. Подобрени можности за привремено вработување / привремена/циркуларна миграција во странство преку воспоставување на информациона систем за пазарите на труд во земјите на прием во однос на можностите за привремено / сезонско вработување, како и поголема информираност на граѓаните на РМ за можностите за привремена емиграција во странство по основ на образование, обука и сл.

Засегнати страни и партнери: Министерство за образование и наука, Министерство за труд и социјална политика (Агенција за вработување), Министерство за здравство, Министерство за економија, Министерство за локална самоуправа, Министерство за надворешна политика, Агенција за иселеништво, Министерство за финансии, Државен завод за статистика

Финансиски импликации: Министерство за образование и наука, Министерство за труд и социјална политика, Министерство за економија, Министерство за здравство, Министерство за финансии, Државен завод за статистика

Стратешка цел 2. Обезбедување на релевантни податоци за граѓаните на Република Македонија во странство и поголема искористеност на нивните потенцијали во функција на развојот на земјата, преку воспоставување на мрежи на соработка со мигрантите, унапредување на соработката со мигрантските организации.

Специфични цели:

- 2.1. Воспоставување на релевантни статистики од домашни извори за граѓаните на Република Македонија кои заминуваат од земјата и за оние кои престојуваат во странство, циркуларната миграција и повратниците
- 2.2. Достапни податоци за граѓаните на РМ во странство - вкупно и за одделни категории (научници и стручњаци, бизнисмени, медицински кадар и др.)
- 2.3. Зајакнување на инфраструктурата за прилив на девизните дознаки преку формалните канали и создавање на можности за нивно попродуктивно користење
- 2.4. Зголемени инвестиции од страна на граѓаните на РМ во странство (дијаспората)
- 2.5. Трансфер на човечки капитал (преку „враќање на талентите“, „циркулација на талентите“, „виртуелно враќање“)
- 2.6. Промовирање на дијаспора туризам
- 2.7. Унапредување на заштитата на правата и на интересите на граѓаните на Република Македонија во странство
- 2.8. Зголемување на информираноста и поддршката на членовите на семејствата на мигрантите во земјата

Очекувани резултати:

- 2.1. Обезбедени податоци од домашни извори за сите аспекти на емиграцијата на граѓаните на Република Македонија во странство, преку воспоставување на функционален регистар на населението, воведување на целосно автоматизирана матична евиденција, доследна примена на законската обврска за пријава на државјаните на Република Македонија при одење/враќање од странство
- 2.2. Воспоставени и континуирано ажурирани бази на податоци за одделни категории на мигранти (научници и стручњаци од различни области, бизнисмени, медицински кадар - *care brain*, уметници и сл.); Воспоставени електронски бази на податоци во ДКП-ата за одделни категории на македонски граѓани
- 2.3. Намалени трансакциски трошоци за испраќање на девизни дознаки и воспоставени комплементарни финансиски услуги и продукти на комерцијалните банки заедно со услугите за дознаките, како значајна претпоставка за пораст на приливот на девизни дознаки преку формалните канали и нивно попродуктивно користење; Попродуктивно

користење на девизните дознаки на мигрантите и зголемен број на инвестиции на локално ниво финансирани преку обврзници на мигрантите

2.4. Зголемен бројот на инвеститори од дијаспората преку нивно континуирано информирање за можностите, процедурите и погодностите за инвестирање на регионално/локално ниво во реалниот сектор и преку јавно-приватно партнерство, вклучително и креирање на нова кредитна линија; Воспоставена логистичка и советодавна поддршка на дијаспората при истражување на инвестициските можности во земјата; Воспоставена соработка на локалните претприемачи / бизнисмени со нивни партнери во дијаспората, посебно со познатите бизнисмени; Зајакнати капацитети на инвеститорите од дијаспората (вклучително и преку обуки) за реализација на бизнис потфатите; Реализирани проекти во различни области (образование, здравство, култура и спорт; комунална и патната инфраструктура, урбаната опрема; продуктивни општински проекти; и сл.)

2.5. Воспоставени програми во различни области со користење на знаења и компетенции на стручњаци и научници од дијаспората; Реализирани програми за, јакнење на капацитетите на локалните власти и стимулирање на локалниот развој, преку зголемен трансфер на знаење на високообразованите мигранти од различни области; Воспоставени наставни програми, организирање на академски настани, реализација на истражувачки проекти, програми за мобилност во соработка со научници од дијаспората; Зголемена конкурентност на македонската економија преку соработка со стручњаци во странство од областа на техничките науки и унапредена здравствената дејност во земјата преку соработка со стручњаци во странство од областа на медицинските науки

2.6. Зголемен број на туристички престои на граѓаните на Република Македонија во странство и зголемено користење на туристичките капацитети, по основ на медицински и деловен туризам, престои за време на културни настани и верски празници

2.7. Поголема и континуирана грижа за заштитата на правата на граѓаните на Република Македонија во странство, меѓу другото и преку издавање на имотни листови, изводи од матичните книги и пасоши на граѓаните во странство од страна на дипломатските и конзуларните претставништва на РМ; Воспоставени механизми за заштита на правата на мигрантите, со посебен акцент на ранливите категории на мигранти

2.8. Воспоставена соработка со членовите на семејствата на мигрантите, преку нивна поголема информираност и зголемување на нивната финансиска писменост, како и преку создавање поволни услови за институционално згрижување и поголема достапност на услужни дејности на стари лица чии деца се надвор од земјата

Засегнати страни и партнери: Министерство за внатрешни работи, Министерство за надворешни работи, Министерство за труд и социјална политика (Агенција за вработување), Министерство за образование и наука, Министерство за економија, Министерство за здравство, Министерство за локална самоуправа, Министерство за финансии, Народна банка на Република Македонија, Државен завод за статистика, Агенција за иселеништво, Центри на планските региони

Финансиски импликации: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за образование и наука, Министерство за економија, Министерство за здравство, Министерство за финансии, Народна банка на Република Македонија

Стратешка цел 3. Поттикнување на повратните миграциски текови и реинтеграција на повратниците, во функција на поголема искористеност на нивните развојни потенцијали**Специфични цели:**

3.1. Согледување на обемот и особеностите на повратниците од странство и нивна реинтеграција

3.2. Осознавање на особеностите на повратниците кои повторно заминале во странство и причините за реемиграцијата

3.3. Воспоставување на соработка со граѓаните на Република Македонија во странство, посебно на високообразовани кадри, и создавање претпоставки за нивно враќање

3.4. Создавање на поволни услови за инвестирање на повратниците и воспоставување на различни форми на соработка за трансфер на нивните знаења и претприемнички вештини

Очекувани резултати:

3.1. Обезбедени релевантни сознанија за бројот и структурните карактеристики на повратниците од странство и нивната економска и социјална реинтеграција

3.2. Идентификувани особеностите на реемиграцијата и основните детерминанти за повторното заминување од земјата

3.3. Унапредена високообразовна и научна дејност во земјата со поддршка на научната дијаспора; Решавање проблеми и унапредување на развојот на различни сектори на македонската економија, вклучително и на здравствениот сектор, преку трансфер на знаење – brain gain („прилив на мозоци“)

3.4. Искористување на развојните потенцијали на повратниците по основ на инвестиции, трансфер на знаење и претприемнички искуства, преку продолжување на нивната економска активност и пораст на бројот на реализирани инвестициски проекти на повратниците; Континуирано запознавање на повратниците со процедурите и погодностите за започнување на бизнис

Засегнати страни и партнери: Министерство за внатрешни работи, Министерство за надворешни работи, Државен завод за статистика, Агенција за иселеништво Министерство за труд и социјална политика / Агенција за вработување, Министерство за образование и наука, Министерство за финансии, Министерство за економија, Министерство за здравство, Министерство за локална самоуправа, центри на планските региони

Финансиски импликации: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за внатрешни работи, Министерство за надворешни работи, Државен завод за статистика, Министерство за финансии, Агенција за иселеништво

2.2. Регуларна миграција - имиграција

Стратешка цел 1. Усогласување на националното законодавство со легислативата на Европската унија и јакнење на институционалните капацитети во областа на престојот на странците

Специфични цели:

- 1.1. Усогласување на националното законодавство со законодавството на ЕУ во областа на престојот на странците
- 1.2. Јакнење на институционалните капацитети во областа на престојот на странците

Очекувани резултати:

- 1.1. Хармонизиран Законот за странци на Република Македонија со регулативите на ЕУ во областа на престојот на странците; Воведени нови причини за издавање на дозвола за престој на странци и забрзана постапката за добивање на дозвола за престој и работна дозвола; Имплементирани стандарди и постапки за враќање на државјани на трета земја со нелегален престој
- 1.2. Целосна функционалност на Интегрираната база на податоци за странци; Поефикасна и поквалитетна имплементација на легислативата во областа на престојот на странци

Засегнати страни и партнери: Министерство за внатрешни работи, Министерство за надворешни работи, Министерство за труд и социјална политика (Агенција за вработување на Република Македонија)

Финансиски импликации: Министерство за внатрешни работи, Министерство за труд и социјална политика

Стратешка цел 2. Опеснет пристап на странците со регулиран престој до нивните права и решавање на статусот на лицата кои потекнуваат од бившите ЈУ-републики

Специфични цели:

- 2.1. Отварање на информативна канцеларија за начин и постапки за остварување на правата за интеграција на странците во Република Македонија загарантирани со закон
- 2.2. Поттикнување на дијалогот меѓу имигрантите и домицилното население, за надминување на проблемите на ксенофобија и дискриминација
- 2.3. Усвојување на законско решение за решавање на статусот на лицата кои потекнуваат од бившите ЈУ-републики
- 2.4. Зголемување на социјалната сигурност на странците кои престојуваат во РМ

Очекувани резултати:

- 2.1. Создадени законски предпоставки за воспоставување на информативната канцеларија

и олеснет пристап на странците со регулиран престој во Република Македонија до правата кои им се загарантирани со закон

2.2. Поголема интегрираност и намалена ксенофобија и дискриминација кон странците кои престојуваат во Република Македонија

2.3. Решавање на статусот и целосна интеграција на лицата кои потекнуваат од бившите ЈУ-републики

2.4. Воспоставени нови меѓудржавни договори за социјално осигурување

Засегнати страни и партнери: Министерство за внатрешни работи, Министерство за труд и социјална политика / Агенција за вработување

Финансиски импликации: Министерство за внатрешни работи, Министерство за труд и социјална политика

2.3. Илегална миграција и криумчарење на мигранти

Стратешка цел 1. Подобрена ефикасност на надлежните институции во откривање и спречување на илегалната миграција

Специфични цели:

1.1. Унапредување на меѓагенциската и билатерална соработка со цел континуирано следење на состојбата со илегалната миграција

1.2. Унапредување и понатамошна операционализација на регионалната и меѓународната соработка со цел поефикасно справување со илегалната миграција

1.3. Усогласување на националното законодавство со законодавството на ЕУ во делот кој се однесува на граничното работење и континуирано следење на новитетите во законодавството на ЕУ и нивно транспонирање во националното законодавство

1.4. Подобрување на материјално-техничките и човечки капацитети во рамки на граничната полиција

Очекувани резултати:

1.1. Воспоставена меѓагенциската и билатерална соработка во насока на континуирано следење на состојбата со илегалната миграција во регионот и пошироко; Натамошно зајакнување на меѓагенциската соработка во борбата против илегална миграција

1.2. Поефикасно справување со илегалната миграција преку продолжена и зајакната соработка со Фронтекс (Frontex), покоординиран регионален пристап и взаемна соработка, како и високо ниво на билатерална прекугранична полициска соработка со надлежните служби на соседните држави

1.3. Усогласено национално законодавство со ЕУ легислативата и најдобрите практики во делот на граничното работење

1.4. Зајакнати капацитетите на граничната полиција и унапреден систем за Интегрирано гранично управување

Засегнати страни и партнери: Министерство за внатрешни работи, Министерство за надворешни работи и други надлежни институции со компетенции во областа на Интегрираното гранично управување

Финансиски импликации: Министерство за внатрешни работи

Стратешка цел 2. Почитување на правата и заштита на ранливите категории на мигранти при постапување со истите

Специфични цели:

2.1. Почитувањето на правата и заштитата на мигрантите особено на ранливите категории е подобро во насока на усогласување со меѓународните стандарди

2.2. Унапредување на механизми за реадмисија и враќање на илегални мигранти

Очекувани резултати:

2.1. Унапредени стандарди за прифат и постапување со илегални мигранти преку подобрување на механизмите за идентификација на спецификите и потребите, упатување, сместување и заштита

2.2. Унапредени механизми за реадмисија и враќање на илегалните мигранти во земјите на влез, односно потекло

Засегнати страни и партнери: Министерство за внатрешни работи, Министерство за надворешни работи

Финансиски импликации: Министерство за внатрешни работи

2.4. Азил

Стратешка цел 1, Хармонизација на националното законодавство и издавањето на идентификациони документи во областа на азилот согласно промените со законодавството на Европската унија

Специфични цели:

1.1. Усогласување на националното законодавство и постапките за издавање документи во областа на азилот со ЕУ легислативата

1.2. Воведување на право на паричен надоместок за баратели на азил

Очекувани резултати:

1.1. Утврдени минимални стандарди за давање привремена заштита при масовен прилив на раселени лица, лица од трети земји или без државјанство и при семејно обединување. Издавање на лични документи за лицата под меѓународна заштита во Република Македонија со легислативата на ЕУ

1.2. Измени на Законот за социјална заштита и обезбеден паричен надоместок за баратели на азил кои нема да бидат сместени во Прифатниот центар за баратели на азил

Засегнати страни и партнери: Министерство за внатрешни работи, Министерство за труд и социјална политика

Финансиски импликации: Министерство за внатрешни работи, Министерство за труд и социјална политика

Стратешка цел 2. Континуирано јакнење на капацитетите на МВР и МТСП во областа на азилот

Специфични цели:

2.1. Унапредување на состојбите во установата за прифат на баратели на азил

Очекувани резултати:

2.1. Функционален Прифатен центар со соодветен капацитет и солидна техничка опременост; Воспоставени стандардни оперативни процедури за прифат на нови баратели на азил, како и воведување на нови и подобрени услуги кои се даваат во рамки на Прифатниот центар

Засегнати страни и партнери: Министерство за внатрешни работи, Министерство за труд и социјална политика

Финансиски импликации: Министерство за внатрешни работи, Министерство за труд и социјална политика

2.5. Визен режим

Стратешка цел 1. Натамошно усогласување на визниот режим и визната политика со ЕУ *acquis communautaire*

Специфични цели:

1.1 Натамошно усогласување на законите на Република Македонија во областа на визниот режим и визната политика со Регулативата на ЕУ

1.2. Дополнување на Правилникот за визи согласно измените во Законот за странци и изработка на други релевантни документи

Очекувани резултати:

1.1. Целосно хармонизирано националното законодавство со постојните Регулации на Советот на ЕУ во областа на визниот режим (укинати/воведени визи за краткорочен престој кон трети земји за ЕУ; издавање виза на граничен премини; усвоени процедури за поништување и отповикување на важноста на визата; воведен унифициран образец покана/гарантно писмо за добивање на виза; склучени договори со надворешни даватели на услуги и комерцијални посредници при аплицирање за виза; земање на биометриски податоци при аплицирање за виза; воведено право на жалба на одбиените апликанти за виза)

1.2. Воведување образец за издавање на виза на странски патни исправи/документи кои не се признаени од страна на Република Македонија

Засегнати страни и партнери: Министерство за надворешни работи,
Министерство за внатрешни работи

Финансиски импликации: Министерство за надворешни работи,
Министерство за внатрешни работи

Стратешка цел 2. Јакнење на институционалните капацитети во областа на визниот режим и унапредување на Националниот визен информациски систем (Н-ВИС)

Специфични цели:

2.1. Надградба и одржувањена опремата за Н-ВИС

2.2. Зајакнување на кадровските капацитети на граничните премини на Република Македонија во дипломатските и конзуларните претставништва

2.3. Натомошно поврзување на Н-ВИС со новоотворените дипломатско-конзуларни претставништва во странство

Очекувани резултати:

2.1. Целосна техничка опременост на Визниот центар, дипломатските и конзуларните претставништва на РМ во странство и останатите корисници на Н-ВИС со нова опрема и нејзино одржување

2.2. Унапредени знаења, компетенции и вештини на вработените на граничните премини, во дипломатските и конзуларните претставништва на Република Македонија, во Визниот центар и кај останатите корисници на Н-ВИС

2.3. Целосна поврзаност на Н-ВИС со новоотворените дипломатски и конзуларни претставништва на Република Македонија во странство

Засегнати страни и партнери: Министерство за надворешни работи,
Министерство за внатрешни работи

Финансиски импликации: Министерство за надворешни работи,
Министерство за внатрешни работи

2.6. Државјанство

Стратешка цел 1. Понатамошна хармонизација и унапредување на политиките во областа на државјанството

Специфични цели:

- 1.1. Следење и усогласување со законодавството на Европската унија во областа на државјанството
- 1.2. Подобрување на состојбите во областа на бездржавјанство
- 1.3. Создавање на услови за олеснет пристап до документи од Република Македонија на државјаните кои живеат во странство

Очекувани резултати:

- 1.1. Хармонизирано домашно законодавство со промените во законодавството на Европската унија
- 1.2. Намален број на лица кои се во ризик од бездржавјанство
- 1.3. Издадени патни исправи и изводи од матичните книги на државјаните на РМ кои престојуваат во странство преку дипломатско-конзуларни претставништва

Засегнати страни и партнери: Министерство за надворешни работи, Министерство за внатрешни работи, Управа за водење на матичните книги

Финансиски импликации: Министерство за надворешни работи, Управа за водење на матичните книги

2.7. Координација и интеракција на секторските политики и стратешките документи во однос на миграциите

Стратешка цел 1. Релевантните секторски политики и стратешките документи придонесуваат за остварување на целите на миграциската политика и обратно

Специфични цели:

- 1.1. Постоене на координираност помеѓу миграциската и другите секторски политики и стратегии

Очекувани резултати:

- 1.1. Усогласени инструменти и мерки на секторските политики и стратешки документи со целите на миграциската политика

Засегнати страни и партнери: Меѓуресорско тело за миграциска политика

Финансиски импликации: /**3. Мониторинг и евалуација на прогресот на имплементацијата на мерките и активностите на миграциската политика**

Со цел успешна реализација на Миграциската политика на Република Македонија и Акцискиот план за периодот 2015-2020 година, имплементацијата на утврдените мерки и активности ќе биде редовно мониторирана. Министерствата одговорни за реализацијата на одделни мерки и активности на миграциската политика на секои шест месеци (по потреба и почесто) ќе поднесуваат извештаи до Меѓуресорската група за креирање на миграциската политика. Мониторингот ќе се спроведува со цел да се утврди прогресот во реализацијата на усвоените мерки и активности и идентификување на причините за забавената динамика на нивната имплементација, потоа за максимизирање на ефикасноста, како и за рационално користење на ресурсите. Напредокот на реализацијата на мерките и активностите на Миграциската политика ќе се мери преку утврдените индикатори во документот.

Евалуацијата на Миграциската политика на Република Македонија и Акцискиот план за периодот 2015-2020 година ќе се спроведува секоја година (или секоја втора година). Напоредно со внатрешната евалуација, доколку има услови може да се спроведува и надворешна евалуација. Врз база на препораките на евалуаторите, документот може да биде ревидиран со цел да се унапреди неговата релевантност, ефикасност и одржливост на мерките и активностите, а во насока на поставените стратешки и специфични цели на миграциската политика.

За целосно имплементирање на оваа Миграциската политика во наредните пет години Република Македонија ќе треба да издвои значителни финансиски средства. Релативно голем дел од финансиските средства за реализацијата на миграциската политика би биле обезбедени преку буџетот за редовните активности на министерствата во врска со одделни аспекти на миграциите, како и преку средствата за имплементација на мерките утврдени во одделните секторските политики. Тоа, само го потврдува значењето на координирањето на миграциската политика со другите секторски политики. Освен тоа, со документот е предвидено да се изработат поголем број на проекти / истражувања. Дел од нив би можеле да се реализираат со поддршка на канцелариите на меѓународните организации во земјата. Попрецизна сума на потребните дополнителни финансиски средства од Буџетот на Република Македонија за реализација на Миграциската политика ќе биде утврдувана со годишните оперативни планови.

Заклучок

Респектирајќи ги сознанијата за промените во обемот и особеностите на легалните и илегалните миграциски движења во последните пет години, како и значењето на инструментите на миграциската политика, при идентификувањето на насоките, стратешките и специфичните цели на Миграциската политика за периодот 2015-2020 година, како и при утврдувањето на мерките и активностите во Акцискиот план, Република Македонија останува посветена на заложбата за градење на сеопфатна и конзистентна политика и за ефикасно управување со миграциските процеси. Притоа, се води грижа за националниот, општествениот, економскиот и културниот развој на земјата.

Миграциската политика се базира на начелата на: почитување на меѓународните стандарди, заштита на човековите права и слободи; креирање на сеопфатна политика базирана на докази, која е развиена во тесна соработка со релевантните партнери; адресирање на социо-економските потреби на мигрантите, односно интегрирање на

новите мигранти, реинтеграција на повратниците, како и обезбедување на пристап до здравствени и социјални услуги за сите мигранти; политика која се залага за користење на предностите на легалните миграциски движења, во насока на проширување на слободната економска иницијатива и слободните текови на капитал; Политика која на странците ќе им овозможи да останат привремено или постојано и да се интегрираат во македонското општество, вклучително и да побараат азил. Креирање на адаптивна политика која може да одговори на предизвиците во време на криза и да ги ублажи ризиците поврзани со движењето на мигрантите;

Република Македонија и во наредниот петгодишен период ќе води современа миграциска политика, регулирајќи ја легалната и илегалната миграција согласно развојната стратегија на земјата, на тој начин што:

- Со пакет на предемиграциски мерки ќе настојува да го намали интензитетот на трајното иселување на младите и високообразовани кадри од земјата;
- Ќе го поттикнува враќањето на иселениците и граѓаните на Република Македонија коишто престојуваат во странство и ќе го олеснува доселувањето на членовите на нивните семејства;
- Ќе создава услови за поголема искористеност на развојните потенцијали на граѓаните на Република Македонија во странство, преку воспоставување на мрежи на соработка со мигрантите и зајакнување на врските со мигрантските организации;
- Ќе ги усогласува доселувањата со состојбите на пазарот на труд и потребниот прилив на работна сила од одредени профили, преку годишни квоти за вработување на странци;
- Доследно ќе ја почитува Женевската конвенција за статусот на бегалците, како и ЕУ мерките од областа на азилот;
- Ефикасно ќе се бори против илегалната миграција и криумчарењето на мигранти, првенствено преку натамошно унапредување на системот на интегрирано гранично управување и
- Континуирано ќе ги зајакнува институционалните капацитети и човечките ресурси во надлежните институции во областа на миграциите.

Република Македонија и понатаму ќе го прилагодува националното законодавство и процедурите во областа на миграциите согласно промените во законодавството на Европската унија и меѓународните стандарди. Притоа, посебно внимание ќе посвети на регулативата која се однесува на интеграцијата на странците во македонското општество, спречувањето на ксенофобијата, дискриминацијата и маргинализацијата. Во таа смисла, посебно ќе се залага за конципирање и реализација на програми за поттикнување на дијалогот меѓу имигрантите и домицилното население.

Во насока на успешна реализација на миграциската политика останува потребата за натамошно јакнење на институционалните капацитети. Во таа насока, во некои институции ќе биде неопходно вработување на нови лица и континуирано унапредување на компетенциите на постојните човечки ресурси и/или натамошно материјално - техничко доопремување. Имајќи ја предвид комплексноста на миграциската политика, за успешна реализација на предвидените активности потребно е координирање на меѓусебната соработка на надлежните органи и институции, како и допрецизирање на надлежностите на веќе формираните тела и работни групи во областа на миграциските текови во државата и интеграцијата на странците. Согласно процесот на децентрализација, неопходно ќе биде да се утврдат одделни активности на регионално/локално ниво, особено при спроведувањето на мерките и активностите во однос на воспоставувањето

соработка и искористувањето на развојните потенцијали на граѓаните на Република Македонија кои престојуваат во странство, како и за доселувањата и интеграција на странците во локалните заедници.

Миграциската политика на Република Македонија и Акцискиот план за периодот 2015-2020 година, е документ чија имплементација континуирано ќе се следи и ќе се оценуваат ефектите од преземените мерки и активности. Со оглед на карактерот на оваа проблематика, тој останува отворен документ за евентуални дополнувања и промени на мерките и активностите, а со цел нејзина доследна реализација.

ПРИЛОЗИ

Прилог 1**Број на македонски граѓани во одделни европски и прекуокеански земји на прием**

Земји на прием	Податоци на Светска Банка, 2010 година	Податоци на Евростат		Официјални статистики на земјите	
		Број	Година	Број	Извор на податоци и година
Прекуокеански земји					
Австралија	59013			83983 93571	Статистичко биро, 2006 Попис на население, 2011
САД	7892			51955	Попис на население, 2002
Канада	9901			31265 37050	Попис на население, 2001 Завод за статистика, 2006
Нов Зеланд	870			807	Попис на население, 2006
Земји на Европската унија					
Австрија	20420	19323	2013	13696 16473	Попис на население, 2006
Белгија	61	6898	2013	10667 2535	Завод за статистика, 2002 Попис на население, 2007
Бугарија	0	1111	2013	5071	Попис на население, 2001
Чешка Република	538	1773	2013	533 1746	Попис на население, 2001 Завод за статистика, 2007
Кипар	18				
Данска	2689	2653	2013	1607 3815	Попис на население, 2002 Попис на население, 2008
Естонија		1	2013		
Финска	280	218	2012	23 679	2000 2009
Франција	10498	2839	2005	2560	Попис на население, 1999
Германија	99646	77200	2013	62295 67147	Сојузен завод за статистика, 2006 Сојузен завод за статистика, 2011
Грција	1366	747	2001	936	2001
Унгарија	25	140	2013	73	2001
Ирска	79	66	2013	35	2002
Италија	101539	74415	2013	78090 92919	Статистички институт, 2007 2010
Латвија		2	2010		
Литванија	1				
Луксембург	304	356	2001	254	2001
Малта		23	2008		
Холандија	25	856	2013	23 1091	1995-2000 Попис на население, 2012
Хрватска	12047			4270 4138	Попис на население, 2001 Попис на население, 2011
Обединето Кралство	1702	41621	2005	1284	Попис на население, 2001
Полска	248	54	2013	204 316	Попис на население, 2001 Завод за статистика, 2008
Португалија	17	21	2013	12	2001
Романија		142	2012		
Словачка	2883	403	2013	156 623	2001 Попис на население, 2011
Словенија	15650	9550	2013	3972 7618	Попис на население, 2002 Попис на население, 2011
Шпанија	551	563	2013	205	2001
Шведска	3601	1780	2013	3669 7087	Завод за статистика, 2006 Попис на население, 2011

Продолжение на Прилог 1

Земји на прием	Податоци на Светска Банка (состојба 2010 година)	Податоци на Евростат		Официјални статистики на земјите	
		Број	Година (последни расположлив и податоци)	Број	Извор на податоци (пописи на населението или официјална статистика) и година
Други европски земји					
Норвешка	1040			715 3136	Попис на население, 2002 Биро за статистика, 2007
Русија				492	Попис на население, 2010
Швајцарија	46581			56092 61668	Федерално статистичко биро, 2000, Федерално статистичко биро, 2012
Соседни земји					
Албанија	6457			4697	1989
Босна и Херцеговина	20			2278	Попис на население, 2005
Србија				25847	Попис на население, 2002
Други земји					
Аргентина	246				
Бразил	337				
Јапонија	30			15	2000
Мексико	3			2	2000
Република Турција	35308			31515	2000

Извор: World Bank (2011): Bilateral Migration Matrix (November 2010). in: <http://go.worldbank.org/JTTC7NYTT0> (last access 31.05.2011) and World Bank Fact book on Migration and Remittances 2011; Eurostat; Council of Europe, Recent Demographic Developments in Europe; OECD.

Прилог 2

Вкупен број на македонски граѓани во Европските земји на прием, период 1996-2013 година

Земја	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Европска Унија	33984	54395	61511	71482	79271	107149	109493	119638	137369	189894	152905	169474	179879	193015	179887	184394	202245	196772
Австрија				826		13696	13202	14427	15288	15998	16275	16271	16797	18001			19214	19323
Белгија						1119	2462	1747					2703	2931	3290	5976	7068	6898
Бугарија						1391							1373	1385		1335	1223	1111
Чешка																		
Република Кипар					1170	921	761	845	843	821	1116	1277	1481	1817	1989	1854	1770	1733
Данска			834	1103	1415	1545	1694	1803	1898	1949	2024	2109	2185	2259	2337	2416	2499	2653
Естонија																		1
Финска		53	80	116	131	144	150	147	155	167	163	162	155	170	192	199	218	
Франција			2073					2073		2839								
Германија	33984	38774	42550	46167	49420	51841	55986	58250	61019	61105	62093	66219	66433	66196	66651	70140	71517	77200
Грција			44			747												
Унгарија			26	34	43	41	39	32	50	52	56	62	77	81	128	144	141	140
Ирска														28	36	34	40	66
Италија		11596	13456	16647	21110	26051	28073	34019	51208	58460	63245	74162	78090	89066	92847	89900	85825	74415
Латвија			1	1	1	1	1	1	1	19	9	3	3	3	2			5
Литванија										3	3	9	12					
Луксембург						356												
Малта						25							23					
Холандија		449	480	505	500	590	646	677	711	762	762	710	711	717	764	775	843	856
Полска							88					63	65	91	97	96	53	54
Португалија		1	1	1	4	22	24	27				44	51	19	20	11		21
Романија					1	1	120		120	121	121	121	121	120			142	
Словачка									388	185	204	580	651	349	421	488	392	403
Словенија		2200	2412	2277	3565	4125	4323	3897	4057	4134	5122	5936	7448	7818	9087	8817	9079	9550
Шпанија		19	33	56	92	148	209	273	305	354	424	408	471	530	509	549	538	563
Шведска		1303	1594	1676	1819	1925	1715	1420	1326	1304	1288	1338	1297	1434	1517	1660	1683	1780
Обединето Кралство						2459				41621								
Други европски земји	39611	45330	48723	51403	54597	56191	59136	60421	61141	61381	60362	60184	59909	60043	60426	60741	61631	62534
Исланд			3	6	10	16	17	20	18									19
Лихтенштајн	71	71	77	77	80	83	98	107	113									
Норвешка		113	140	178	207		289	341	334	373								
Швајцарија*	39540	45146	48503	51142	54300	56092	58585	59953	60676	60898	60362	60184	59909	60043	60426	60741	61631	62515
Украина							147											
ВКУПНО	73595	99725	110234	122885	133868	163340	168629	180059	198510	251275	213267	229658	239788	253058	240313	245135	263876	259306

* Switzerland Migration Office data for 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013.

Извор: Eurostat (2012): Population by sex, age and citizenship (migr_pop1ctz), in: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>; Council of Europe, Recent Demographic Developments in Europe; Switzerland Migration Office;<http://www.bfm.admin.ch/content/bfm/en/tools/kontakte.html>

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Бр. 08-292/1
16 јануари 2015 година
Скопје

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

АКЦИСКИ ПЛАН ЗА МИГРАЦИСКАТА ПОЛИТИКА НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, 2015-2020

Очекувани результати	Мерки / активности	Индикатори за очекуваните результати	Надлежни институции, / организации	Временска рамка (квартал / година)	Буџет / носител на буџетот
ЛЕГАЛНА МИГРАЦИЈА – ЕМИГРАЦИЈА					
Стратешка цел 1. Намалување на интензитетот на трајната емиграција, посебно на интелектуалната емиграција, преку континуирано адресирање на причините за изразените миграциски намери					
Индикатори:					
<ul style="list-style-type: none"> • Број на граѓани на Република Македонија кои трајно емигрирале, по одделни години • Број на високообразовани лица кои трајно емигрирале од Република Македонија, по одделни години 					

Извор на податоци: Расположливи податоци од домашни и странски извори						
Специфична цел 1.1. Сопледување на миграцискиот потенцијал (вкупно и во однос на одделни категории на граѓани на РМ) и идентификување на причините за миграцискиот потенцијал						
Индикатори: Обем и структура на миграцискиот потенцијал; Информации за изразените миграциски намери; Информации за промените во миграциските политики на земјите на прием						
Извор на податоци: АРС; Реализирани истражувања; Анализи на миграциските политики на одделни земји						
Добиени релевантни сознанија за обемот и структурните белези на постојните и потенцијалните мигранти, како и на причините за заминување во странство	Воведување на модул емиграција во рамките на АРС за проучување на бројот на граѓани на РМ во странство и миграцискиот потенцијал, како и причините за емиграција (на годишно ниво)	Број и структура на постојните и потенцијалните мигранти, основни причини за емиграцијата	ДЗС, АРС	2018 година	Влада на РМ	
Сопледани обемот и причините за изразените миграциски намери на средношколците и студентите на факултетите од областа на техничките, природните и медицинските науки	Спроведено истражување за миграциските намери и причините за емиграција на одделни категории македонски граѓани - средношколци и студенти (на факултети од областа на техничките, природните и медицинските науки)	Извор на податоци: АРС Број и профил на испитаници кои изразиле миграциони намери; причини за изразените миграциски намери	МОН во соработка со училишта и универзитети	2016 ; 2018; 2020	Од буџетот на МОН	
Сопледани обемот и причините за изразените миграциски намери кај одредени професии (како што се медицинскиот кадар, инженерскиот кадар и др.)	Истражување на миграциските намери и причините за емиграција на одделни високообразовани кадри (како што се медицинскиот кадар, инженерскиот кадар и др.)	Број и профил на испитаниците кои изразиле миграциони намери; причини за изразените миграциски намери	МЗ, Медицински факултет-Скопје, МЕ, Машински и електротехнички факултети, АВРМ	2015; 2017; 2019	Од буџетот на: МЗ	

Идентификувани промените во миграциските политики на земјите на прием кои може да условат пораст на емиграцијата или на повратните текови.	Анализа на промените во миграциските политики на земјите на прием	Извор на податоци: Реализирани истражувања	МНР, Агенција за иселеништво	Континуирано	Нема импликации
Специфична цел 1.2. Превенција на трајната емиграција на граѓани на Република Македонија преку подобрување на нивната интеграција во општеството Индикатор: Број на лица од одделни категории кои трајно заминале од Република Македонија во странство, по години Извор на податоци: МОН, МЗ, Министерство за економија, МТСП, АВРМ					
Усогласена продукцијата на кадри со потребите на пазарот на трудот	<p>Континуирано испитување на афинитетите на младите,</p> <p>достапност на професионална ориентација и насочување кон дефицитарни струки на пазарот на трудот</p>	<p>Број на лица до 15 години (тестирањето за професионална ориентација треба да се реализира во деветто одделение во основното образование) опфатени со тестирање за професионална ориентација; Број на жени (до 15 години) опфатени со тестирање за професионална ориентација; Број на вработени млади лица (до 29 год.) во дефицитарни струки на пазарот на трудот; Број</p>	МОН, МТСП, АВРМ	Континуирано	МОН, МТСП, АВРМ

			на вработени жени (до 29 години) во дефицитарни струки на пазарот на трудот <i>Извор на податоци:</i> МОН, МТСП, АВРМ			
Пораст на вработеноста на лицата (до 35 години) во регионите кои се карактеризираат со голема трајна емиграција	Достапност на програми за стимулирање на вработувањето на лицата (до 35 години) во регионите кои се карактеризираат со голема трајна емиграција	Број на вработени лица (до 35 год.) во регионите кои се карактеризираат со голема трајна емиграција; Број на вработени жени (до 35 год.); Број на новововедени програми за вработување во овие региони <i>Извор на податоци:</i> МТСП, АВРМ	Министерство за локална самоуправа, МТСП, АВРМ	Континуирано	МТСП, АВРМ	
Намалување на интензитетот на емиграцијата на медицинскиот кадар	Развиени мерки за адресирање на причините за порастот на емиграцијата на медицинскиот кадар	Број на новововедени мерки за адресирање на причините за порастот на емиграцијата на медицинскиот кадар; Перцепција на медицинскиот кадар за адекватноста на мерките за адресирање на причините за емиграцијата <i>Извор на податоци:</i> МЗ, АВРМ, Анкетни истражувања	МЗ, Медицински факултет-Скопје, МТСП, АВРМ	Континуирано	МЗ	
Намалување на	Развиени мерки за	Број на новововедени	Министерство за			МЕ

интензитетот на емиграцијата на инженерскиот кадар	адресирање на причините за порастот на емиграцијата на инженерскиот кадар	мерки за адресирање на причините за порастот на емиграцијата на инженерскиот кадар; Перцепција на инженерскиот кадар за адекватноста на мерките за адресирање на причините за емиграцијата. <i>Извор на податоци:</i> МОЕ, МТСП, АВРМ; Анкетни истражувања	економија, МОН, МТСП, АВРМ	Континуирано	
Специфична цел 1.3. Намалување на емиграцијата на младите високообразовани кадри и талентите, која претставува одлив на мозоци (brain drain) Индикатор: Број на високообразовани лица кои трајно заминале во странство, по години Извор на податоци: МОН, Министерство за финансии, АВРМ, Претпријатија, финансиски институции и др.					
Намалена емиграција на талентирани дипломирани студенти/кадри, на регионално ниво	Достапност на посебни програми за вработување на високообразовани / талентирани кадри веднаш по дипломирањето, на регионално ниво	Број на вработени високообразовани / талентирани кадри; Број на вработени жени високообразовани/таленти-рани кадри; Број на нововедени програми за вработување на високообразовани / талентирани кадри <i>Извори на податоци:</i> АВРМ	МТСП, АВРМ, Министерство за локална самоуправа (Центри на планските региони)	Континуирано	МТСП
Поддршка и вработување на талентирани кадри во реалниот сектор, финансиските и други институции	Промовирање на добрите практики на општествена одговорност на претпријатијата, финансиските и други	Број на стипендирани и вработени високообразовани / талентирани кадри; Број на стипендирани и	МОН, Универзитети, Министерство за економија	Континуирано	Нема импликаци и

	институции при стипендирањето и вработувањето на талентите	вработени жени високо образовани/таленти <i>Извори на податоци:</i> Претпријатија, финансиски институции и др.		
Поддршка и вработување на талентираниите кадри во реалниот сектор	Поддршка и субвенционирање на отворање/закривување на истражувачките центри во претпријатијата	Број на вработени лица во истражувачките центри; Број на вработени жени во истражувачките центри <i>Извори на податоци:</i> Претпријатија	Министерство за економија	Континуирано ME
Специфична цел 1.4. Поголема застапеност на привремената миграција и циркулацијата на работната сила Индикатор: Број на граѓани на РМ кои привремено престојувале во странство поради вработување, школување, обуки и по други основи), по години Извор на податоци: МТСП, МОН, АВРМ				
Воспоставен информациски систем за пазарите на труд во земјите на прием во однос на можностите за привремено / сезонско вработување	Континуирано идентификување на можностите за привремена емиграција и циркулација на работната сила	Број на идентификувани и реализирани можности за привремена емиграција и циркулација на работната сила <i>Извор на податоци:</i> МТСП, АВРМ	МТСП, АВРМ	МТСП Континуирано
Поголема информираност на македонските граѓани за можностите за привремена емиграција по основ на образование, обука, како и привременото /сезонско вработување во странство	Отворање на миграциски сервисни центри во сите или во поголем број од центрите за вработување на АВРМ, со цел информирање на потенцијалните мигранти за можностите за мигрирање	Број на отворени Миграциски сервисни центри; Број на граѓани на РМ кои се информирани за можностите за привремена емиграција/сезонско вработување во	МТСП, АВРМ	МТСП Континуирано

Подобрени можности за привремено вработување / привремена/циркуларна миграција во странство	Склучување на договори и воспоставување на други форми на соработка за привремено вработување во странство / циркуларна работната сила	<p>странство; Број на потенцијални мигранти - жени кои се информирани за можностите за привремена емиграција /сезонско вработување во странство</p> <p><i>Извор на податоци:</i> ABPM, Миграциски сервисни центри</p> <p>Број на склучени договори за привремено вработување во странство /циркуларна работната сила; Број на реализирани иницијативи за привремено вработување во странство/циркуларна работната сила ; Број на жени вклучени во програмите за циркуларна миграција</p> <p><i>Извор на податоци:</i> МТСП</p>	МТСП	Континуирано	Нема импликаци и
Подобрени можности за привремено вработување / циркуларна миграција во странство	Континуирано унапредување на стандардите во средното и високото образование за меѓународно признавање на стручното образование и квалификациите на граѓаните на Република Македонија	<p>Број на меѓународно признаени наставни програми</p> <p><i>Извор на податоци:</i> МОН</p>	МОН	Почеток на 2017 (со имплементацијата на Националната рамка за квалификации)	Нема импликаци и

<p>Стратешка цел 2. Обезбедување на релевантни податоци за граѓаните на Република Македонија во странство и поголема искористеност на нивните потенцијали во функција на развојот на земјата, преку воспоставување на мрежи на соработка со мигрантите и унапредување на соработката со мигрантските организации.</p> <p>Индикатори:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Број и структура на граѓаните на Република Македонија во странство и на повратниците; • Број и вид на реализирани иницијативи за соработка и поддршка на дијаспората • Број и вид на реализирани активности за искористување на развојниот потенцијал на дијаспората <p>Извор на податоци: Надлежна институција за регистарот на населението; Управа за водење на матичните книги; МВР; МНР, Агенција за иселеништво; НБРМ, комерцијални банки; Министерство за финансии; центри за развој на планските региони; Агенција за странски инвестиции; Македонска банка за поддршка на развојот; Деловни банки; АВРМ; МОН, МТСП, МЕ, МЗ, универзитети; АВРМ;</p> <p>Специфична цел 2.1. Воспоставување на релевантни статистики од домашни извори за граѓаните на РМ кои заминуваат од земјата и за оние кои престојуваат во странство, циркуларната миграција и повратниците</p> <p>Индикатори:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Број и структура на граѓаните на РМ во странство и на повратниците • Број на родени, умрени, сключени бракови во странство <p>Извор на податоци: Надлежна институција за регистарот на населението; Управа за водење на матичните книги; МВР</p>				
Воспоставен функционален регистар на населението во Република Македонија	Формирање на меѓуресурска работна група и започнување на постапка за воспоставување на регистар на населението во РМ	Формирана меѓуресурска работна група и доставена информација до Владата на РМ	Влада на Република Македонија	Нема импликации
	Подготовка на проект/план и утврдување на активности за воспоставување на регистар на населението во РМ	Извор на податоци: Владата на РМ Изработен и усвоен проект / план од страна на Владата на РМ Извор на податоци: Владата на РМ	Меѓуресурска работна група и Владата на РМ	Нема импликации
	Донесување на закон и подзаконски акти - усвојување на регулатива за воспоставување на регистар на населението во РМ	Усвоени Закон и подзаконски акти, („Објавено во Службен весник на РМ") Извор на податоци: Надлежна институција	Надлежна институција за регистарот на населението и Владата на РМ	Нема импликации

		за регистарот на населението	Ниво на техничка опременост на институцијата; Број на вработени / обучени лица. <i>Извор на податоци:</i> Надлежна институција за регистарот на населението	Надлежна институција за регистарот на населението во РМ	2018 година	Буџет на Република Македонија и донатори
	Материјално-техничко и кадровско екипирање на надлежната институција, обезбедување на технички и човечки ресурси за воспоставување на регистар на население	Податоци за бројот на структурата на граѓаните на РМ во странство. <i>Извор на податоци:</i> Надлежна институција за регистарот на населението	Надлежна институција за регистарот на населението во РМ	Нема импликаци и		
	Ставање на регистарот во функција и негово пополнување, добиени првични податоци за бројот и структурата на граѓаните во странство	Поврзување со 52 матични подрачја <i>Извор на податоци:</i> Управа за водење на матичните книги	Министерство за правда, Управа за водење на матичните книги	Нема импликаци и	Декември, 2014 година	Нема импликаци и
	Целосно воспоставување на електронскиот матичен регистар (регистар на родени, умрени и венчани) и добиени податоци од електронскиот матичен регистар за целата земја	Креирање на модули за комуникација и колаборација меѓу вработените (е-форум), модулот за менаџмент на финансискиот дел на Управата и модулот за поврзување на ДКП-ата. Завршување на набавката за комплетирање решението на воведувањето на целосно автоматизирана матична евиденција	Креирани модули, завршени набавки <i>Извор на податоци:</i> Управа за водење на матичните книги	Министерство за правда, Управа за водење на матичните книги	Мај, 2015 година	Управа за водење на матичните книги
Воведена целосно	Поврзување на електронскиот матичен регистар со здравствени институции и погребални организации и негово	Редовен прилив на податоци од здравствени институции	Министерство за правда, Управа за водење на	Нема импликаци и		

автоматизирана витапна, односно матична евиденција на граѓаните во Република Македонија	пополнување со податоци од здравствените институции и погребалните организации	и погребални организации <i>Извор на податоци:</i> Управа за водење на матичните книги	матичните книги, МЗ, погребални организации	Јануари, 2015 година	
	Електронска размена на податоци помеѓу УВМК и ФЗО од матичната книга на родените - реализација на Меморандумот за размена на податоци по електронски пат (потпишан на 18.9.2013 година	Редовна електронска размена на податоци <i>Извор на податоци:</i> Управа за водење на матичните книги	Министерство за правда, Управа за водење на матичните книги, Фонд за здравствено осигурување		Нема импликации
	Донесување на Правилник за содржината и начинот на водење на матичните книги во електронска форма во кој се утврдени содржината и процедурите за водење на матичните книги во електронска форма	Усвоен Правилник за водење на матичните книги во електронска форма <i>Извор на податоци:</i> Управа за водење на матичните книги	Министерство за правда, Управа за водење на матичните книги	Јануари 2015 година	Нема импликации
	Поверзување на електронскиот матичен регистар со ДКП-ата Формирање на работна група и започнување на постапка за поврзување на електронскиот матичен регистар со ДКП-ата	Формирана работна група <i>Извор на податоци:</i> Управа за водење на матичните книги, МНР	Министерство за правда, Управа за водење на матичните книги, МНР	Декември, 2014 година	Нема импликации
	Поверзување на електронскиот матичен регистар со ДКП-ата Изменување и дополнување на Законот за матична евиденција за создавање на правна рамка за поврзување на електронскиот матичен регистар со ДКП-ата	Усвоени измени на Законот за матична евиденција (Објавено во „Службен весник на РМ“) <i>Извор на податоци:</i>	Министерство за правда, Управа за водење на матичните книги, МНР	Август, 2015 година	Нема импликации

		Управа за водење на матичните книги	Министерство за правда, Управа за водење на матичните книги, МНР	Октомври, 2015 година	Нема импликации
	Поерзување на електронскиот матичен регистар со ДКП-ата Донесување на подзаконски акти и создавање на правна рамка со која ќе се уреди начинот на комуникација и електронската размена на податоци помеѓу УВМК и ДКП-ата.	Усвоени подзаконски акти (Објавено во „Службен весник на РМ“) Извор на податоци: Управа за водење на матичните книги, МНР			
	Континуирана дистрибуција на информативни материјали и информирање на граѓаните за законската обврска за одјава/пријава на македонските државјани	Број на македонски граѓани кои се пријавиле при одење/враќање од странство. Извор на податоци: МВР	МНР, МВР	Континуирано	Од буџетот на МВР
Доследна примена на законската обврска за пријава на државјани на Република Македонија при одење/враќање од странство	Јакнење на капацитетите во надлежните институции за доследна примена на законската обврска - Набавка на дополнителна техничка опрема за унапредување на нивото на техничка опременост на надлежните институции	Набавени скенери, компјутери и др. Извор на податоци: МВР	МНР, МВР	Континуирано	Од буџетот на Министерството за внатрешни работи
	Јакнење на капацитетите во надлежните институции за доследна примена на законската обврска - Обука на лица на гранични премини, полициски станици, управни служби и ДКП	Број на обучени лица Извор на податоци: МВР	МНР, МВР	Континуирано	Од буџетот на МВР
	Достава на податоци од ДКП до МВР за пријави на престој во странство подолг од три месеци	Добиени податоци за бројот на македонски граѓани со подолготраен престој во странство	МНР, ДКП Сектор за конзуларни работи	Континуирано	Нема импликации

	Извор на податоци: MBP			
Специфична цел 2.2. Достапни податоци за граѓаните на РМ во странство - вкупно и за одделни категории (научници и стручњаци, бизнисмени, медицински кадар и др.) Индикатори: <ul style="list-style-type: none"> • Број и структура на граѓаните на РМ во странство • Број и структурни карактеристики на научниците, медицинскиот кадар, бизнисмените, уметниците во странство Извор на податоци: MHP, Агенција за иселеништво				
Оформена и ажурирана база на податоци за бројот и особеностите на граѓаните на РМ во одделни земји на прием	Креирање и континуирано ажурирање на база на податоци во која ќе се прибираат и систематизираат сите расположливи податоци (од домашни и странски извори) за граѓаните на РМ во одделни земји на прием	Податоци за бројот и структурните белези на граѓаните на РМ во одделни земји на прием Извор на податоци: MHP, Агенција за иселеништво	MHP, Агенција за иселеништво, ДКП во странство	Од буџетот на MHP
Оформена и ажурирана база на податоци за научниците во странство по потекло од РМ	Креирање и континуирано ажурирање на електронска база на податоци за научниците во странство по потекло од РМ	Податоци за бројот и структурните белези на научниците во странство по потекло од РМ Извор на податоци: MHP, Агенција за иселеништво	MHP, Агенција за иселеништво, универзитети	Нема импликации
Оформена и ажурирана база на податоци за истакнати бизнисмени во странство по потекло од РМ	Креирање и континуирано ажурирање на електронска база на податоци за истакнати бизнисмени во странство по потекло од РМ	Податоци за бројот и профилот на бизнисмените во странство по потекло од РМ Извор на податоци: MHP, Агенција за иселеништво	MHP, Агенција за иселеништво	Нема импликации
Оформена и ажурирана база на податоци за	Креирање и континуирано ажурирање на електронска база на податоци за медицинскиот кадар (care brain) во	Податоци за бројот и особеностите на медицинскиот кадар во	MHP, Агенција за иселеништво, УКИМ	Нема импликации

медицинскиот кадар (sage brain) во странство по потекло од РМ	странство по потекло од РМ	странство по потекло од РМ Извор на податоци: МНР, Агенција за иселеништво	Медицински факултет		
Воспоставени електронски бази на податоци во ДКП-ата за одделни категории на македонски граѓани	Инструирање на Дипломатско-конзуларните претставништва за креирањето на електронски бази на податоци за одделни категории на македонски граѓани во странство (научници, бизнисмени, медицински кадар)	Дистрибуирани инструкции Извор на податоци: МНР	МНР / ДКП во странство, Сектор за дијаспора	Континуирано	Нема импликации
	Прием на податоци од Дипломатско-конзуларните претставништва за електронските бази на податоци за одделни категории на македонски граѓани во странство (медицински кадар, бизнисмени, научници, уметници и др.)	Расположливи податоци од ДКП за бројот и структурните карактеристики на одделни категории на македонски граѓани во странство Извор на податоци: МНР	МНР / ДКП во странство, Сектор за дијаспора	Континуирано	Нема импликации
Специфична цел 2.3. Зајакнување на инфраструктурата за прилив на девизните дознаки преку формалните канали и создавање на можности за нивно попродуктивно користење					
Индикатори: Обем на приливот и структурата на девизните дознаки; Податоци / информации за користењето на девизните дознаки Извор на податоци: НБРМ, комерцијални банки; Министерството за финансии					
Поголема информираност на граѓаните во странство за трансакциските трошоци	Анализа на можностите за воспоставување на ранг-листа (score card) и/или прибирање и објавување на споредбени податоци за надоместоците на банките и институциите даватели на услуги, брз трансфер на пари на приливот од странство.	Анализа на можностите за прибирање податоци за рејтинг-листа на провизите на банките за приливите од странство.	НБРМ	2015 година	Нема импликации
	Прилагодување / надградување на платниот систем МИПС со можност за	Надграден платен системен МИПС			

Воспоставен алтернативен систем за прекугранични плаќања кој ќе придонесе за намалување на трансакциските трошоци поврзани со плаќањата во евра	прекугранични плаќања во евра. Намалување на трансакциските трошоци за испраќање на девизни дознаки преку алтернативни канали	Извор на податоци: НБРМ	НБРМ	2015 година	НБРМ
Зголемен трансфер на дознаките на мигрантите преку официјални канали	Измени во законската и подзаконската регулатива за платен промет со странство заради правно интегрирање на новиот систем за прекугранични плаќања. Создавање на правна рамка за воспоставување на алтернативен систем за прекугранични плаќања	Усвоени измени во регулативата за платен промет со странство (Објавено во „Службен весник“ на РМ) Извор на податоци: НБРМ	Министерство за финансии НБРМ	2015 година	Нема импликаци и
Идентификуван и можности за пораст на приливот на девизните дознаки од мигрантите преку официјални банки	Промоција на официјалните канали (вклучително и новиот платен канал) и изнаоѓање на начини за привлекување на средствата на мигрантите	Дистрибуирани промотивни материјали, во печатена или во електронска форма, за официјалните канали за трансфер на девизни дознаки Извор на податоци: НБРМ	НБРМ, деловните банки, МНР, Агенција за иселеништво	Континуирано	Нема импликаци и
Идентификуван и можности за пораст на приливот на девизните дознаки од мигрантите преку официјални банки	Анализа на можностите за натамошна либерализација на девизниот режим во насока на мобилизација на девизните дознаки од мигрантите преку официјални банкарски канали. (Мерката се однесува за приливи од сите резидентно-физички лица кои привремено престојуваат во странство врз основа на виза за престој или договор за работа и по таа основ имаат отворено сметка во странска банка.)	Број на идентификувани и имплементирани можности за пораст на приливот на девизните дознаки Извор на податоци: НБРМ	НБРМ	Континуирано	Нема импликаци и
Идентификуван и извори и причини за	Анкетна анализа на приватните трансфери	Реализирани анкетни истражувања	НБРМ	Континуирано	НБРМ

трансферот на девизните дознаки од мигрантите	Извор на податоци: Анкетни истражувања на НБРМ	Министерство за финансии, НБРМ, МНР, Агенција за иселеништво	Континуирано	Министерство за финансии
Зголемена финансиска писменост на мигрантите	Креирање на информативни брошури за функционирањето на македонскиот финансиски систем	Број на печатени брошури/ Број на мигранти кои се здобиле со брошурите <i>Извор на податоци:</i> НБРМ, МНР, Агенција за иселеништво	Континуирано	Министерство за финансии
Попродуктивно користење на девизните дознаки на мигрантите	Обезбедување на комплементарни финансиски услуги и продукти на комерцијалните банки за дознаките (кредити за отворање бизниси, купување недвижен имот и сл.)	Број на нови финансиски услуги и продукти на комерцијалните банки/ Број на мигранти, (како и број на жени мигранти) кои ги користат финансиските услуги и продукти <i>Извор на податоци:</i> Комерцијални банки	Деловни банки	Нема импликации
	Воведување на кредитни продукти кои како залог ги користат девизните дознаки (купување на дукани, станови за мигрантите / нивните семејства, независно дали се враќаат во земјата) или со дознаките се плаќа кредитот, а недвижниот имот се користи како залог.	Број на нови кредитни продукти на комерцијалните банки/ Број на мигранти, (како и број на жени мигранти) кои ги користат финансиските услуги и продукти <i>Извор на податоци:</i> Комерцијални банки	Деловни банки	Нема импликации
Зголемен број на инвестиции	Обезбедување на процесот на идните текови на девизните дознаки како	Број на финансиски проекти со издавање на		Нема импликации

на локално ниво финансирани преку обврзници на мигрантите	алтернативен метод за финансирање на јавните инвестиции на локално ниво (издавање на обврзници)	обврзници <i>Извор на податоци:</i> Министерство за финансии	Министерство за финансии	Континуирано	и
Специфична цел 2.4. Зголемени инвестиции од страна на граѓаните на РМ во странство (дијаспората) Индикатори: <ul style="list-style-type: none"> Број и вид на реализирани инвестиции на граѓаните на РМ од странство по години Извор на податоци: Центри за развој на планските региони; Агенција за странски инвестиции; Македонска банка за поддршка на развојот; деловни банки; ABPM;					
Граѓаните на РМ во странство (дијаспората) се запознаени со можностите за инвестирање во реалниот сектор и преку јавно-приватно партнерство, како и со процедурите и погодностите за започнување на бизнис	Воспоставување и одржување на портал за инвестициските можности во реалниот сектор, на ниво на сите плански региони / општини	Воспоставен портал; Листи на можни инвестиции во одделни сектори, на ниво на региони <i>Извор на податоци:</i> Центри за развој на планските региони	Министерство за локална самоуправа, центри за развој на планските региони, во соработка со: Агенција за странски инвестиции, МНР, Агенција за иселеништво	Континуирано	Министерство за локална самоуправа, центри за развој на планските региони
	Воспоставување и одржување на портал за инвестициските можности преку ЈПП, на ниво на сите плански региони/општини	Воспоставен портал; Листи на можни инвестиции преку ЈПП, на ниво на региони <i>Извор на податоци:</i> Центри за развој на планските региони	Министерство за локална самоуправа, центри за развој на планските региони, во соработка со: Агенција за странски инвестиции, МНР, Агенција за иселеништво	Континуирано	Министерство за локална самоуправа, центри за развој на планските региони
	Креирање на веб-локација - електронски	Креирана веб-локација	Агенција за	Континуирано	Агенција за

	едношаптерски систем за информирање на претприемачите од дијаспората	Број на реализирани инвестиции на граѓаните на РМ од странство <i>Извор на податоци:</i> Агенција за странски инвестиции	странски инвестиции, МНР, Агенција за иселеништво	странски инвестиции, МНР, Агенција за иселеништво	странски инвестиции
Граѓаните на РМ во странство (дијаспората) се информирани за можностите за инвестирање во подрачјата од кои потекнуваат	Воспоставување мрежи на организациите во дијаспората според регионалното потекло - Организирање на манифестации за бизнисмените од дијаспората на регионално/локално ниво.	Број на организирани манифестации <i>Извор на податоци:</i> Агенција за иселеништво	Агенција за странски инвестиции, центри за развој на планските региони, во соработка со МНР, Агенција за иселеништво	Континуирано	МНР, Агенција за странски инвестиции
Воспоставена соработка на локалните претприемачи / бизнисмени со нивни партнери во дијаспората	Воспоставување мрежи на организациите во дијаспората според регионалното потекло - Спојување на локалните претприемачи, бизнисмени и владини претставници со нивни партнери во дијаспората	Број на реализирани договори за соработка <i>Извор на податоци:</i> Центри за развој на планските региони	Агенција за странски инвестиции, центри за развој на планските региони, во соработка со МНР, Агенција за иселеништво,	Континуирано	МНР, Агенција за странски инвестиции
Воспоставена соработка со познатите бизнисмени да го поддржат развојот на родниот крај	Воспоставување мрежи на организациите во дијаспората според регионалното потекло - Креирање на меѓународни мрежи на најдобрите бизнисмени од дијаспората од одделни региони/подрачја	Број на воспоставени меѓународни мрежи на познати бизнисмени; Број на иницијативи за поддржување на развојот на родниот крај <i>Извор на податоци:</i> Центри за развој на	Агенција за странски инвестиции, центри за развој на планските региони, во соработка со: МНР, Агенција	Континуирано	МНР, Агенција за странски инвестиции

		планските региони	за иселеништво		
Воспоставена нова кредитна програма на Македонската банка за поддршка на развојот - Фонд за дијаспора	Измени во законската регулатива. Обезбедување на законска основа за воспоставување на нова кредитна програма за повратници од странство - Фонд за дијаспора	Усвоени измени во Законот за царинска тарифа. (Објавено во „Службен весник на РМ“) <i>Извор на податоци:</i> Македонска банка за поддршка на развојот	Македонска банка за поддршка на развојот	Втор квартал 2015 година	Македонска банка за поддршка на развојот
	Воспоставување на новата кредитна програма. Обезбедување на дополнителни финансиски средства за поттикнување на инвестициите на повратниците од странство	Број на одобрени кредити од Фондот за дијаспора/ број на корисници на новата кредитна програма/ Број на жени корисници на новата кредитна програма <i>Извор на податоци:</i> Македонска банка за поддршка на развојот	Македонска банка за поддршка на развојот	Четврт квартал 2015 година	Македонска банка за поддршка на развојот
Обезбедени дополнителни финансиски средства за поттикнување на инвестициите на повратниците од странство	Воспоставување на посебни кредитни линии за граѓаните на РМ во странство	Број на одобрени кредити <i>Извор на податоци:</i> НБРМ, деловни банки	Деловни банки	Четврт квартал 2015 година	Деловни банки
Обезбеден пристап до специјализиран и обуки на мигрантите за отворање на	Обезбедување на непосредни специјализирани обуки	Број на реализирани обуки/Вкупен број на мигранти кои учествуваат во специјализираните обуки/ Број на жени	МОН, АВРМ	2016 година, (Со формирање на Академијата за техничко образование и предвидени	МОН, АВРМ

нови бизниси	мигранти кои учествуваат во специјализираните обуки <i>Извор на податоци:</i> ABPM	средства во Буџетот)	
Зајакнати капацитети на инвеститорите од дијаспората за реализација на бизнис потфатите	Поддршка на програми за обуки обезбедени од невладин сектор и меѓународни организации	МОН ABPM	МОН (преку Центарот за образование на возрасни), ABPM
Реализирани проекти во областа на: образованието, здравството и спортот; комуналната инфраструктура; патната инфраструктура; урбаната опрема; продуктивни општински проекти; културата и сл.	Насочување на приватните фондови од дијаспората за финансирање на бизниси или изградба на јавна инфраструктура - Креирање на програми по принципот 3X1 (при што домашните инвеститори учествуваат со три, а мигрантите со еден дел во финансирањето на програмите)	Центри за развој на планските региони, општини	Центри за развој на планските региони, општини
Воспоставена логистичка и советодавна поддршка на дијаспората при истражување на	Формирање инвестициско советодавно одделение за граѓаните на РМ во странство (дијаспората) - во рамките на Секторот за услуги на инвеститори при Агенцијата за странски инвестиции	Агенција за странски инвестиции	Агенција за странски инвестиции

инвестициските можности во земјата и олеснување на комуникацијата со институциите во РМ.	инвестиции				
Специфична цел 2.5. Трансфер на човечки капитал (преку „враќање на талентите“, „виртуелно враќање“) Индикатори: Број на реализирани проекти, програми; Број на стручњаци и научници, високообразовни кадри од областа на техничките науки, медицински кадри од странство кои се ангажирани во програмите; Број на реализирани виртуелни и/или краткотрајни враќања на македонската интелектуална и експертска дијаспора Извор на податоци: МОН, МТСП, МЕ, универзитети, центри за развој на плански региони					
Воспоставени програми во различни области со користење на знаења и компетенции на стручњаци и научници од дијаспората	Креирање на програми со волонтерска помош на стручњаци и научници од дијаспората во различни области	Број на реализирани програми/ Број на волонери кои учествувале во програмите <i>Извор на податоци:</i> Центри за развој на плански региони	Влада на РМ, универзитети, центри за развој на плански региони	Континуиран	Влада на РМ, универзитети, центри за развој на плански региони
	Креирање на програми со ангажирање (со материјален и нематеријален надоместок) на стручњаци и научници од дијаспората во различни области	Број на реализирани програми/ Број на стручњаци и научници кои се ангажирани во програмите <i>Извор на податоци:</i> Центри за развој на плански региони	Влада на РМ, универзитети, центри за развој на плански региони	Континуиран	Влада на РМ, универзитети, центри за развој на плански региони
	Реализирање на програми за „враќање“ на стручњаци и научници од дијаспората во партнерство со меѓународни организации и други актери (привремено враќање на кадри, виртуелно враќање - TOKTEN)	Број на реализирани програми/ Број на ангажирани стручњаци и научници/Учество на жените научници и стручњаци во овие програми	Влада на РМ, универзитети, центри за развој на плански региони	Континуиран	Влада на РМ, универзитети, центри за развој на плански региони

	Извор на податоци: Центри за развој на плански региони			региони
Воспоставени програми за: јакнење на капацитетите на локалните власти; стимулирање на локалниот развој; унапредување на образованието на локално ниво и др.	Ангажирање на претставници на дијаспората како партнери - Креирање на заеднички програми на претставници од дијаспората и на локални институции (во различни области)	Број на реализирани програми/Број на ангажирани претставници од дијаспората Извор на податоци: Центри за развој на плански региони	Влада на РМ, универзитети, центри за развој на плански региони	Влада на РМ, универзи- тети, центри за развој на плански региони, општини
Воспоставени наставни програми, организирање на академски настани, реализација на истражувачки проекти, програми за мобилност во соработка со научници од дијаспората	Ангажирање на претставници на дијаспората како партнери - Поврзување на локални заедници во странство со општините на потекло преку твининг програми (аранжмани)	Број на реализирани твининг програми на локално ниво/ Број на ангажирани претставници од дијаспората Извор на податоци: Центри за развој на плански региони	универзитети, центри за развој на плански региони, Општин и	универзи- тети, центри за развој на плански региони, општини
Зголемена конкурентност	Воспоставување на мрежи на високообразовани кадри во странство, како платформа за прилив на мозоци („Brain gain“) 1. Континуирано надоградување на мрежата на научната дијаспора и поддршка на соработката со домашните високообразовни институции	Број на реализирани програми, проекти, академски настани Извор на податоци: МОН, универзитети	Влада на РМ, МОН, универзитети	Влада на РМ (МОН) универзи- тети
	Воспоставување на мрежи на високообразовани кадри во странство,	Број на реализирани програми, проекти	Влада на РМ	Влада на РМ

на македонската економија преку соработка со стручњаци во странство од областа на техничките науки	како платформа за прилив на мозоци („Brain gain”) 2. Креирање на мрежа на високообразовните кадри во странство од областа на техничките науки и поддршка на соработката со домашните институции /претпријатија	Извор на податоци: МОН			
Унапредување на здравствената дејност во земјата преку соработка со стручњаци во странство од областа на медицинските науки	Воспоставување на мрежи на високообразовани кадри во странство, како платформа за „Brain gain” 3. Креирање на мрежа на високообразовните медицински кадри во странство и поддршка на соработката со здравствени институции	Број на реализирани програми, проекти Извор на податоци: МЗ	Влада на РМ, МЗ	континуирано	Влада на РМ, Министер-ство за здравство
Јакнење на соработката со македонската дијаспора	Формирање на тело кое ќе ги идентификува потребите на македонските институции и компании и лоцирање на потребни експерти од македонската дијаспора кои се заинтересирани за трансфер на нивното знаење	Број на реализирани краткотрајни враќања на македонската интелектуална и експертска дијаспора Извор на податоци: МОН, МТСП, МЕ	Влада на Република Македонија, МОН, МТСП, МЕ	2017 година, континуирано	Влада на Република Македонија, МОН, МТСП
Специфична цел 2.6. Промовирање на дијаспора туризам					
Индикатори: Број на реализирани престој поради користење на здравствени услуги, деловни цели, културни настани, верски празници					
Извор на податоци: МЕ, МЗ, Министерство за локална самоуправа					
Зголемено користење на здравствените услуги во РМ од страна на	Промовирање на медицински туризам за граѓаните на РМ кои престојуваат во странство	Број на реализирани престој поради користење на здравствени услуги	Министерство за здравство Агенција за поддршка и	континуирано	Министер-ство за здравство

нејзините граѓани во странство	Извор на податоци: МЗ	промоција на туризмот	Агенција за промоција на туризмот	Агенција за поддршка и промоција на туризмот	Министерство во за локална самоуправа
Зголемено користење на туристичките капацитет во РМ од страна на нејзините граѓани во странство	Промовирање на деловен (бизнис) туризам за граѓаните на РМ кои престојуваат во странство	Број на реализирани туристички престои поради деловни цели	Извор на податоци: Агенција за поддршка и промоција на туризмот	Број на реализирани престои поврзани со културни настани, верски празници	Министерство за локална самоуправа
Зголемен број на престои на граѓаните на РМ во странство поврзани со културни настани, верски празници	Промовирање на туризам поврзан со културни настани, верски празници и сл. за граѓаните на РМ кои престојуваат во странство	Извор на податоци: Министерство за локална самоуправа	Број на реализирани престои поврзани со културни настани, верски празници	Извор на податоци: Министерство за локална самоуправа	Министерство за локална самоуправа
Специфична цел 2.7. Унапредување на заштитата на правата и на интересите на граѓаните на РМ во странство					
Индикатори: Број и вид на механизми за унапредување на заштитата на правата и интересите на граѓаните на РМ во странство опфатени со активностите на заштита на правата и интересите					
Извор на податоци: МНР, МТСП, АВРМ					
Отпочнато издавање на имотни листови од страна на дипломатските и конзуларните претставништва на РМ	Воведување на нови конзуларни услуги - Реализација на пилот -проект за издавање на имотни листови од страна на дипломатско-конзуларните претставништва на Република Македонија во Белград, Виена, Детроит и Торонто	Број на издадени имотни листови од страна на ДКП-ата на Република Македонија во Белград, Виена, Детроит и Торонто	Извор на податоци: МНР	Министерство за надворешни работи, Агенција за катастар на недвижности	Министерство за надворешни работи
Отпочнато издавање на	Воведување на нови конзуларни услуги - Реализација на пилот-проект за издавање	Број на издадени изводи од матичните	МНР, Министерство за	Прв квартал, 2015 година	МНР

изводи од матичните книги од страна на дипломатските и конзуларните претставништва на РМ	на изводи од матичните книги од страна на Амбасадата на Република Македонија во Белград	книги од страна на Амбасадата на Република Македонија во Белград <i>Извор на податоци:</i> МНР	правда-Управа за водење на матичните книги	
Инсталирани т.н. „Базни станици“ во дипломатските и конзуларните претставништва на РМ во прекуокеанските и одреден број европски држави за издавање на пасоши на граѓаните на РМ во странство	Набавка и инсталирање на т.н. „Базни станици“ за издавање на пасоши на граѓаните на РМ во странство од страна на дипломатските и конзуларните претставништва на Република Македонија во прекуокеанските и одреден број европски држави	Број на издадени пасоши на граѓаните на РМ во прекуокеанските и одреден број европски држави <i>Извор на податоци:</i> МВР	МНР, МВР	МНР, МВР Четврт квартал, 2018 година
Постоење на механизми за заштита на правата на мигрантите, со посебен акцент на ранливите категории на мигранти (сезонски работници, нискоквалификувани	Воспоставување на советодавни услуги за потенцијалните мигранти/мигрантите во однос на заштитата на нивните права преку Миграциските сервисни центри	Број на потенцијални мигранти/мигранти кои учествуваат во советодавните услуги; Учество на жените мигранти/потенцијални мигранти во советодавните услуги <i>Извор на податоци:</i> АВРМ	МТСП, АВРМ	МТСП
	Континуиран мониторинг на работењето на агенциите за посредување при вработување во странство	Број на агенции над кои е спроведен мониторинг/вкупен број	МТСП	континуирано

работници и жените (мигранти)		на агенции Извор на податоци: МТСП			МТСП
	Регулирање на условите за регрутирање на мигрантите во билатералните договори за привремено/сезонско вработување	Билатералните договори содржат одредби за договорните услови под кои се регрутираат мигрантите Извор на податоци: МТСП	МТСП	континуирано	МТСП
	Потпишување на меѓагенциски договори со кои ќе се гарантира за заштита на правата на упатените работници на привремена и сезонска работа во странство	Број на лица за кои АВРМ посредувала при нивно вработување во странство/ Број на потпишани меѓагенциски договори Извор на податоци: МТСП, АВРМ	МНР, МТСП, АВРМ	2016 година континуирано	Нема импликаци и
Специфична цел 2.8. Зголемување на информираноста и поддршката на членовите на семејствата на мигрантите во земјата Индикатори: Број на печатени брошури; Број на отворени домови за стари лица/Број на згрижени лица чии деца се надвор од земјата; Број на реализирани програми/Број на стари лица чии деца се надвор од земјата кои се корисници на ваквите програми Извор на податоци: Министерство за финансии; НБРМ; МТСП					
Поголема финансиска писменост членовите на семејствата	Креирање на информативни брошури за можностите за безбеден прием на девизни дознаки за членовите на семејствата на мигрантите	Број на печатени брошури/Број на членови на семејствата кои се добиле со брошурите Извор на податоци: Министерство за финансии, НБРМ	Министерство за финансии, НБРМ; Министерство за локална самоуправа	Континуирано	Министерство за финансии
Создадени поволни услови за институционално згрижување	Поддршка на приватни иницијативи за институционално згрижување на стари лица чии деца се надвор од земјата	Број на отворени домови за стари лица/Број на згрижени лица чии деца се надвор од земјата	МТСП	Континуирано	Нема импликаци и

на стари лица чи деца се надвор од земјата		Извор на податоци: МТСП			
Поголема достапност на услуги дејности за стари лица чи деца се надвор од земјата;	Креирање на програми за развој на услуги дејности за семејства на стари лица чи деца се надвор од земјата	Број на реализирани програми/Број на стари лица чи деца се надвор од земјата кои се корисници на ваквите програми Извор на податоци: МТСП	МТСП	Континуирано	МТСП
ЛЕГАЛНА МИГРАЦИЈА – ЕМИГРАЦИЈА					
Стратешка цел 3. Поттикнување на повратните миграциските текови и реинтеграција на повратниците, во функција на поголема искористеност на нивните развојни потенцијали					
Индикатори:					
<ul style="list-style-type: none"> Број на реализирани проекти / програми за повратниците од странство и нивната реемиграција; Број на реализирани проекти за ангажирање на научниците, инженерскиот кадар, медицинскиот кадар во странство; Број на реализирани проекти за трансфер на знаења и на претприемничките вештини на повратниците 					
Извор на податоци: Агенција за иселеништво, МОН; универзитети и научни институти, МЕ; МЗ; Агенција за странски инвестиции; центри за развој на планските региони					
Специфична цел 3.1. Согледување на обемот и особеностите на повратниците од странство и нивна реинтеграција					
Индикатори: Број на реализирани проекти за повратниците и програми за нивна реинтеграција;					
Извор на податоци: Агенција за иселеништво					
Добие релевантни сознанија за обемот и структурните белези на повратниците	Реализација на проекти за осознавање на особеностите на повратниците од странство	Број на реализирани проекти Извор на податоци: Агенција за иселеништво	Министерство за локална самоуправа, Агенција за иселеништво	Континуирано	Агенција за иселеништво
Зајакната социо- економската реинтеграција	Креирање на програми за реинтеграција на повратниците од странство	Број на реализирани програми/Број на успешно реинтегрирани повратници	Министерство за локална самоуправа, Агенција за	Континуирано	Агенција за иселеништво

на повратниците од странство		Извор на податоци: Агенција за иселеништво	иселеништво		
Специфична цел 3.2. Осознавање на особеностите на повратниците кои повторно заминале во странство и причините за реемиграцијата					
Индикатори: Број на реализирани проекти за повратниците кои повторно заминале во странство и за причините за реемиграцијата; Извор на податоци: Агенција за иселеништво					
Добиени релевантни сознанија за особеностите на реемиграцијата	Реализација на проекти за согледување на обемот и структурните белези на повратниците кои повторно заминале во странство, на регионално ниво	Број на реализирани проекти/Податоци за обемот и структурните белези на реемиграцијата Извор на податоци: Агенција за иселеништво	Министерство за локална самоуправа, Агенција за иселеништво	Континуирано	Агенција за иселеништво
Идентификуван и причините за реемиграцијата и создавање претпоставки за нејзино намалување	Реализација на проекти за идентификување на причините за реемиграцијата и креирање на политики за адресирање на истите, на регионално ниво	Број на реализирани проекти/Број на воведени мерки за адресирање на реемиграцијата Извор на податоци: Агенција за иселеништво	Министерство за локална самоуправа, Агенција за иселеништво	Континуирано	Агенција за иселеништво
Специфична цел 3.3. Воспоставување на соработка со граѓаните на РМ во странство, посебно на високообразованите кадри, и создавање претпоставки за нивно враќање					
Индикатори: Број на реализирани програми за ангажирање на научниците, инженерскиот кадар, медицинскиот кадар во странство; Извор на податоци: МОН, универзитети и научни институти; МЕ, МЗ					
Унапредена високообразовна и научна дејност во земјата со поддршка на	Креирање на програми за ангажирање на научници во странство во реализација на образовни и научни проекти	Број на реализирани програми/Број на ангажирани научници Извор на податоци: МОН; универзитети и	Универзитети и научни институти МОН	Континуирано	Универзитети и научни институти

научната дијаспора	научни институти			
Решавање проблеми во различни сектори на македонската економија преку трансфер на знаење – brain gain (прилив на мозоци)	Креирање на програми за ангажирање на инженерскиот кадар од странство во реализацијата на проектите во реалниот сектор	Број на реализирани програми Извор на податоци: МОН	МОН, Министерство за локална самоуправа	Континуирано МОН
Унапредени состојбите во здравствениот сектор преку трансфер на знаење - brain gain (прилив на мозоци)	Креирање на програми за ангажирање на медицинскиот кадар во странство во реализацијата на проекти во здравствениот сектор	Број на реализирани програми Извор на податоци: МЗ	МЗ	Континуирано Министерство за здравство
Специфична цел 3.4. Создавање на поволни услови за инвестирање на повратниците и воспоставување на различни форми на соработка за трансфер на нивните знаења и претприемнички вештини				
Индикатори: Број на реализирани програми за трансфер на знаења и на претприемничките вештини на повратниците Извор на податоци: Агенција за странски инвестиции; центри за развој на планските региони				
Продолжување на економската активност на повратниците и пораст на бројот на нивните реализирани инвестициски проекти	Креирање на информативни брошури за повратниците за можностите за инвестирање во реалниот сектор и преку јавно приватно партнерство, на регионално ниво	Број на печатени информативни брошури/Број на повратници кои се добиле со брошури Извор на податоци: Центри за развој на планските региони, Агенција за странски инвестиции	Министерство за локална самоуправа, центри за развој на планските региони, Агенција за странски инвестиции	Континуирано Министерство за локална самоуправа
Запознавање на	Обезбедување пристап до информации за	Број на креирани веб-	Министерство за	Континуирано Министер

повратниците со процедурите и погодностите за започнување на бизнис	погодностите и процедурите за инвестирање на ниво на региони преку креирање на веб-локации	локации за повратниците <i>Извор на податоци:</i> Агенција за странски инвестиции	локална самоуправа, Агенција за странски инвестиции	во за локална самоуправа
Зголемен трансфер на знаења и странски искуства за поттикнување на претприемнишвото	Креирање на програми за ангажирање на повратниците во трансфер на знаењата и на претприемничките вештини на повратниците, на регионално ниво	Број на реализирани програми <i>Извор на податоци:</i> Центри за развој на планските региони, Агенција за странски инвестиции	Министерство за локална самоуправа, центри за развој на планските региони, Агенција за странски инвестиции	Министерство за локална самоуправа
ЛЕГАЛНА МИГРАЦИЈА – ИМИГРАЦИЈА				
Стратешка цел 1. Усогласување на националното законодавство со легислативата на Европската унија и јакнење на институционалните капацитети во областа на престојот на странците				
<i>Индикатори:</i>				
<ul style="list-style-type: none"> Усвоен нов Закон за странци; Расположливи податоци од Интегрираната база на податоци за странци; Број на реализирани обуки 				
<i>Извор на податоци:</i> МВР, МНР, МТСП				
Специфична цел 1.1. Хармонизација на националното законодавство со законодавството на ЕУ во областа на престојот на странците				
<i>Индикатори:</i> Усвоен нов Закон за странци и подзаконски акти и негово континуирано усогласување со легислативата на ЕУ				
<i>Извор на податоци:</i> МВР				
Воведени нови причини за издавање на дозвола за престој на странци	Усвојување на нов Закон за странци и негови подзаконски акти, во делот на причини за издавање на дозвола за престој на странци	Усвоен нов Закон за странци и подзаконски акти (Објавено во „Службен весник на РМ“) <i>Извор на податоци:</i> МВР	МВР, МНР	Нема импликации (Доколку се транспонираат Директивата на ЕУ
			Пра квартал 2015 година, (подзаконските акти 6 месеци по донесување на Законот)	

Олеснета и забрзана постапката за добивање на дозвола за престој и работна дозвола	Усвојување на нов Закон за странци и негови подзаконски акти, во делот на издавање на дозволи за престој и работни дозволи	Усвоен нов Закон за странци и подзаконски акти (Објавено во „Службен весник на РМ“) <i>Извор на податоци: МВР</i>	МВР, МНР (ABPM)	Прв квартал 2015 година, (подзаконските акти 6 месеци по донесување на Законот)	Нема импликации (Доколку се транспонира Директивата на ЕУ 2011/98/EU ќе постојат финансиски импликации)
Имплементиран и стандарди и постапки за враќање на државјани на трета земја со нелегален престој	Усвојување на нов Закон за странци и негови подзаконски акти, во делот на враќање на државјани на трета земја со нелегален престој	Усвоен нов Закон за странци и подзаконски акти (Објавено во „Службен весник на РМ“) <i>Извор на податоци: МВР</i>	МВР, МНР	Прв квартал 2015 година, (подзаконските акти 6 месеци по донесување на Законот)	Нема импликации
Хармонизиран Законот за странци на Република Македонија со регулативите на ЕУ во областа на престојот на странците	Континуирано усогласување на Законот за странци со промените во регулативите на ЕУ во областа на престојот на странците	Усвоени измени во Законот за странци и подзаконските акти (Објавено во „Службен весник на РМ“) <i>Извор на податоци: МВР</i>	МВР, МНР	Континуирано	Нема импликации

Специфична цел 1.2. Јакнење на институционалните капацитети Индикатори: Оперативна размена на податоци помеѓу инволвираните институции во Интегрираната база на податоци за странци; Број на организирани обуки, семинари курсеви Извор на податоци: МВР					
Целосна функционалност на Интегрираната база на податоци за странци, со поврзување на МНР и МТСП и АВРМ	Реализација на втората фаза од проектот -Интегрирана база на податоци за странци	Оперативна размена на податоци помеѓу инволвираните институции Извор на податоци: МВР, МНР, МТСП	МВР, МНР, МТСП, АВРМ	Прв квартал 2015 година	МВР, МНР, МТСП
Поефикасна и поквалитетна имплементација на легислативата во областа на престојот на странци	Организирање на обуки, курсеви, семинари за стручно оспособување и стекнување на нови вештини и знаења на човечките ресурси во надлежните институции	Број на организирани обуки, семинари курсеви Извор на податоци: МВР, МНР, МТСП	МВР, МТСП	Континуирано	МВР, МТСП
ЛЕГАЛНА МИГРАЦИЈА – ИМИГРАЦИЈА					
Стратешка цел 2. Опеснет пристап на странците со регулиран престој до нивните права и решавање на статусот на лицата кои потекнуваат од бившите ЈУ-републики Индикатори: <ul style="list-style-type: none"> • Отворена и функционална Информативна канцеларија за странци; • Број на реализирани програми за поттикнување на дијалогот меѓу имигрантите и домицилното население • Усвоен нов Закон за странци и подзаконски акти во делот на решавање на статусот на лицата од бившите ЈУ-републики Извор на податоци: МВР, МТСП					
Специфична цел 2.1. Отварање на информативна канцеларија за начин и постапки за остварување на одредени права за интеграција на странците на странците во РМ Индикатори: Број на лица кои ги користеле услугите на Информативната канцеларија за странци Извор на податоци: МВР, МТСП					
Создадени	Законски измени за воспоставување на	Усвоени законски	МТСП, АВРМ	2017 година	Нема

законски препоставки за вспоставување на информативнат а канцеларија	информативната канцеларија	измени (Објавено во „Службен весник на РМ“) <i>Извор на податоци:</i> МТСП		импликаци и
Олеснет пристап на странците со регулиран престој во Република Македонија до правата кои им се загарантирани со Закон	Вспоставена и функционална информативната канцеларија	Број на лица кои ги користеле услугите на информативната канцеларија/Број на странци, вклучително и жени, кои се добиле со одредени права на интеграција кои им се загарантирани со закон	МТСП, АВРМ 2017 година, континуирано	МТСП
Специфична цел 2.2. Поттикнување на дијалогот меѓу имигрантите и домицилното население за надминување на проблемите на ксенофобија и дискриминација Индикатори: Број на реализирани програми за поттикнување на дијалогот меѓу имигрантите и домицилното население Извор на податоци: МТСП, МВР				
Намалена ксенофобија и дискриминација на странците во Република Македонија	Вспоставување на програми за поттикнување на дијалогот меѓу имигрантите и домицилното население, во насока на надминување на проблемите на ксенофобија и дискриминација	Број на реализирани програми <i>Извор на податоци:</i> МТСП, МВР	МТСП, МВР, АВРМ	МТСП, МВР
Специфична цел 2.3. Усвојување на законско решение за решавање на статусот на лицата кои потекнуваат од бившите ЈУ-републики Индикатори: Усвоен нов Закон за странци и подзаконски акти, во делот на решавање на статусот на лицата од бившите ЈУ-републики Извор на податоци: МВР				
Целосна	Усвојување на нов Закон за странци и	Усвоен нов Закон за	МВР, МНР	Прв квартал
				Нема

интеграција на лицата кои потекнуваат од бившите ЈУ-републики	негови подзаконски акти, во делот на решавање на статусот на лицата од бившите ЈУ-републики	странци и подзаконски акти (Објавено во „Службен весник на РМ“) Извор на податоци: МВР	2015 година, (подзаконските акти 6 месеци по донесување на Законот)	импликаци и
Специфична цел 2.4. Зголемување на социјалната сигурност на странците кои престојуваат во Македонија Индикатори: Број на потпишани договори за социјално осигурување Извор на податоци: МТСП				
Воспоставени нови меѓудржавни договори за социјално осигурување	Преземање на мерки за потпишување на меѓудржавни договори за социјално осигурување	Број на потпишани договори Извор на податоци: МТСП	МТСП	Континуирано МТСП
ИЛЕГАЛНА МИГРАЦИЈА И КРИУМЧАРЕЊЕ НА МИГРАНТИ				
Стратешка цел 1. Подобрена ефикасност на надлежните институции во откривање и спречување на илегалната миграција Индикатори:				
<ul style="list-style-type: none"> Број на одржани средби, состаноци, учества на настани со Фронтекс (Frontex), реализирани обуки, потпишани протоколи за соработка; Воспоставен Заеднички контакт-центар со Р. Грција; Усвоен нов Закон за странци и подзаконски акти и измени во Законот за гранично работење и подзаконски акти; Усвоена Стратегија за развој на гранична полиција со Акциски план; Целосно технички опремена Мобилната единица; Број на реализирани обуки; Усвоена Национална стратегија за развој на интегрираното гранично управување за периодот 2015-2019 година и реализиран Акциски план 				
Извор на податоци: МВР, МНР, МТСП				
Специфична цел 1.1. Унапредување на меѓагенциската и белатерална соработка со цел континуирано следење на состојбата со илегалната миграција Индикатори: Број на одржани средби, состаноци, учества на настани со Фронтекс (Frontex) ; Број на потпишани протоколи за соработка; Број на реализирани обуки Извор на податоци: МВР; Други надлежни министерства				
Состојбата со илегалната	Редовна размена на статистички податоци со Фронтекс (Frontex)	Број на разменети статистички податоци	МВР	Континуирано, неделно и Нема импликаци

миграција во регионот и пошироко континуирано се следи	Редовно учество на состаноци на Фронтекс (Frontex) Мрежа за анализа на ризик во Западен Балкан (WBRAN)	Извор на податоци: МВР	Број на учества на состаноци <i>Извор на податоци: МВР</i>	МВР	Континуирано, на покана на Фронтекс (Frontex)	и
	Редовно одржување на средби на локално, регионално и централно ниво со надлежни служби на соседните држави	Број на одржани средби согласно утврдената динамика <i>Извор на податоци: МВР</i>	Број на учества на настани <i>Извор на податоци: МВР</i>	МВР	Континуирано, согласно заеднички утврдена динамика	Од буџетот на МВР
	Редовно учество на состаноци, конференции, работилници на тема илегална миграција	Број на учества на настани <i>Извор на податоци: МВР</i>	Број на учества на настани <i>Извор на податоци: МВР</i>	МВР	Континуирано	Од буџетот на МВР, организатори, меѓународни организации
	Користење на воспоставените веб-платформи за размена на статистички податоци и рано предупредување во регионот	Веб платформите активно се користат <i>Извор на податоци: МВР</i>	Веб платформите активно се користат <i>Извор на податоци: МВР</i>	МВР, овластени лица со пристап до платформите	Континуирано, согласно потребите	Нема импликации
	Следење и користење на јавни гласила и официјални странски извори за прашања во врска со ИМ	Изворите се користени при изготвување на националните анализи на ризик <i>Извор на податоци: МВР</i>	Изворите се користени при изготвување на националните анализи на ризик <i>Извор на податоци: МВР</i>	МВР	Континуирано	Нема импликации
	Изготвување на анализа на ризик за илегалната миграција на стратешко, регионално и локално ниво	Изготвени анализи на ризик <i>Извор на податоци: МВР</i>	Изготвени анализи на ризик <i>Извор на податоци: МВР</i>	МВР	Согласно утврдената динамика	Нема импликации

Натамошно зајакнување на меѓагенцискат а соработка во борбата против илегална миграција	Продлабочување на постоечките и потпишување нови меморандуми и протоколи за соработка	Број на потпишани и ревидирани Протоколи за соработка <i>Извор на податоци:</i> MBP	MBP Други ресурсни министерства	По утврдена потреба	Нема импликаци и
	Заеднички обуки и вежби со претставници на други ресурсни министерства	Број на реализирани обуки и вежби <i>Извор на податоци:</i> MBP	MBP Други ресурсни министерства	Континуирано, по план за обука	Од буџетот на MBP
	Редовни состаноци со претставници на другите надлежни министерства	Број на одржани состаноци <i>Извор на податоци:</i> MBP	MBP Други ресурсни министерства	Континуирано, по потреба	Нема импликаци и
	Редовна размена на информации со другите надлежни министерства	Број на разменети информации <i>Извор на податоци:</i> MBP	MBP Други ресурсни министерства	Континуирано, по потреба	Нема импликаци и
Специфична цел 1.2. Унапредување и понатамошна операционализација на регионалната и меѓународната соработка со цел поефикасно справување со илегалната миграција Индикатори: Број на реализирани заеднички оперативни активности и проекти; Воспоставување на Заеднички контакт центар со Р. Грција; Извор на податоци: MBP					
Соработката со Фронтекс (Frontex) е продолжена и зајакната	Учество во оперативни активности на Фронтекс (Frontex)	Број на оперативни активности во кои е учествувано и број на учесници <i>Извор на податоци:</i> MBP	MBP	Континуирано, на покана на Фронтекс (Frontex)	Фронтекс (Frontex)
	Учество на други состаноци и други настани во организација на Фронтекс (Frontex)	Број на учества <i>Извор на податоци:</i> MBP	MBP	Континуирано, на покана на Фронтекс (Frontex)	Фронтекс (Frontex)
	Учество во изготвување на продукти на анализа на ризик на Фронтекс (Frontex)	Извештаите до Frontex се доставуваат редовно <i>Извор на податоци:</i>	MBP	Континуирано, неделно, месечно,	Нема импликаци и

	МВР		МВР	годишно	
Постигнат координиран регионален пристап и взаемна соработка во справувањето со илегалната миграција	Учество во подготовка на материјали за обука на Фронтекс (Frontex)	Број на учества <i>Извор на податоци:</i> МВР	МВР	Континуирано, на покана на Фронтекс (Frontex)	Фронтекс (Frontex)
	Учество во заеднички и координирани операции	Број на учества <i>Извор на податоци:</i> МВР	МВР	Континуирано, по заеднички договор	Од буџетот на МВР
	Иницирање на нови регионални проекти и програми кои се однесуваат на зајакнување на капацитетите за справување со илегалната миграција и за подобрување на условите за престој на илегалните мигранти и барателите на азил;	Број на нови регионални проекти <i>Извор на податоци:</i> МВР	МВР	Континуирано	Проекти
	Реализација на тековните регионални и меѓународни проекти	Број на реализирани тековни проекти <i>Извор на податоци:</i> МВР	МВР	Континуирано	Проекти
Високо ниво на билатерална прекугранична полициска соработка со надлежните служби на соседните држави	Имплементација на заеднички летови за враќање на државјани на трети земји	Број на реализирани заеднички летови <i>Извор на податоци:</i> МВР	МВР	Континуирано, по потреба	Буџет и странска помош
	Размена на информации преку воспоставените заеднички контакт центри за полициска соработка	Број на разменети информации преку ЗКЦ <i>Извор на податоци:</i> МВР	МВР	Континуирано	Нема импликации
	Воспоставување на Заеднички контакт - центар со Р. Грција	Отворен ЗКЦ <i>Извор на податоци:</i> МВР	МВР	2015 година	Од буџетот на МВР
	Заеднички обуки и вежби	Број на заеднички обуки и вежби <i>Извор на податоци:</i> МВР	МВР	Континуирано	Од буџетот на МВР
	Реализација на мешани патроли	Број на реализирани мешани патроли	МВР	Континуирано, по претходно	Нема импликации

		Извор на податоци: МВР	утврдена динамика	и
Специфична цел 1.3. Националното законодавство е усогласено со ЕУ легислативата во делот кој се однесува на граничното работење, новитетите во ЕУ законодавството континуирано се следат и транспонираат во националното законодавство Индикатори: Усвоен нов Закон за странци и подзаконски акти; Усвоени измени во Законот за гранично работење и подзаконски акти Извор на податоци: МВР, МНР, МТСП				
Усогласеност на легислативната рамка со правните прописи на ЕУ и најдобрите практики	Изготвување и усвојување на нов Закон за странците и соодветни подзаконски акти	Усвоен нов Закон за странци и подзаконски акти (Објавено во „Службен весник на РМ“) Извор на податоци: МВР, МНР, МТСП	МВР, МНР, МТСП	Нема имплекации
	Изменување и дополнувања на Законот за гранично работење и другите законските и подзаконски акти кои се однесуваат на граничното работење заради усогласување со новитети во ЕУ легислативата	Усвоени измени во Законот за гранично работење и подзаконски акти(Објавено во „Службен весник на РМ“) Извор на податоци: МВР	МВР	Нема имплекации
Специфична цел 1.4. Материјално-техничките и човечки капацитети на граничната полиција се подобрани Индикатори: Усвоена Стратегија за развој на гранична полиција со Акциски план; Целосно технички опремена Мобилната единица; Број на реализирани обуки; Усвоена Национална стратегија за развој на интегрираното гранично управување за периодот 2015-2019 година и реализиран Акциски план Извор на податоци: МВР, надлежни министерства				
Зајакнати капацитети на граничната полиција	Донесување на Стратегија за развој на гранична полиција со Акциски план за нејзината имплементација (во рамки на Стратегија за развој на МВР на РМ)	Усвоена Стратегија за развој на гранична полиција со Акциски план Извор на податоци: МВР	МВР	ИПА 2010, Национално кофинансирање
	Донесување на Антикорупциска програма за гранична полиција (во рамки на Антикорупциска програма на МВР на РМ)	Усвоена програма Извор на податоци:	МВР	ИПА 2010/национално

	МВР	МВР	МВР	МВР	МВР	кофинансирање
Развивање на концепт на полициско работење со разузнавачки информации во рамките на централните, регионалните и локалните полициски служби и регионалните центри за гранични работи во Бирото за јавна безбедност	Финален извештај на Проектот <i>Извор на податоци:</i> МВР	Финален извештај на Проектот <i>Извор на податоци:</i> МВР	Сите ПС се поврзани со централна база на податоци <i>Извор на податоци:</i> МВР	Број на службеници кои се опфатени со активностите за јакнење на капацитетите <i>Извор на податоци:</i> ИОМ	Надлежни институции во соработка со ИОМ	ИПА
Поврзување на шест полициски станици за граничен надзор со централна база на податоци	МВР	МВР	МВР	МВР	МВР	Буџет на МВР
Јакнење на капацитетите со цел справување со илегалната миграција и трговијата со луѓе (преку учество во проектните активности на ИОМ)	Изработка и имплементација на Проектот за јакнење на капацитетите на граничната полиција во однос на зајакнување на откривачката функција во однос на сите форми на меѓуграничен криминал	Имплементација на Елаборатот за минимум/оптимум стандарди за техничко опремување на полициските станици за гранични проверки и граничен надзор, ПС за обезбедување на државната граница и мешовитите полициски станици, согласно одобрените финансиски средства	МВР	МВР	МВР	Буџет на МВР и донации
Техничко доопремување на Мобилната единица за сузбивање на прекуграничниот криминал и за компензаторни мерки	МВР	МВР	МВР	МВР	МВР	Буџет на МВР и донации

	Спроведување обуки за припадници на граничната полиција согласно Наставната програма за напредни и специјални обуки за граничната полиција	МВР Број на реализирани обуки <i>Извор на податоци:</i> МВР	МВР	Континуирано	Од буџет на МВР и странски донации
Системот за интегрирано гранично управување е унапреден	Надградување на постојната база на податоци за специмени и фалсификувани документи	Зголемен број на специмени и документи во базата <i>Извор на податоци:</i> МВР	МВР	Континуирано	Од буџет на МВР
	Интегрирано гранично управување - завршување на имплементација на ТЕТРА стандардите – ИПА 2009	Целосно имплементирани ТЕТРА стандарди <i>Извор на податоци:</i> МВР	МВР и др. институции	2016	Од буџет на МВР и ИПА 2009
	Донесување Национална стратегија за развој на интегрираното гранично управување за периодот 2015-2019, со Акциски план за нејзина имплементација	Усвоена НС за развој на ИГУ <i>Извор на податоци:</i> МВР	НКЦ за ИГУ и надлежни министерства	2015	Нема имплекации
	Спроведување на Акцискиот план за развој на воспоставениот систем за интегрирано гранично управување	АП е реализиран <i>Извор на податоци:</i> МВР	Сите надлежни министерства	2015-2019	Од буџет на МВР
	Имплементација на потпишаните меморандуми за разбирање меѓу институциите што имаат надлежност во ИГУ и иницирање на постапки за потпишување нови меморандуми за соработка	Број на потпишани и ревидирани Меморандуми за соработка <i>Извор на податоци:</i> МВР	Надлежни ресорни министерства	Континуирана активност	Од буџет на МВР
	Јакнење на капацитетите на агенциите со компетенции во граничното управување во насока на соодветен одговор на зголемените миграциски текови предизвикани од хуманитарни кризи	Број на спроведени обуки <i>Извор на податоци:</i> надлежни министерства	Надлежни ресорни министерства	Континуирана активност	Проектни активности

ИЛЕГАЛНА МИГРАЦИЈА И КРИУМЧАРЕЊЕ НА МИГРАНТИ					
Стратешка цел 2. Почитување на правата и заштита на ранливите категории на мигранти при постапување со истите					
Индикатори:					
<ul style="list-style-type: none">• Број на сместувачки капацитети (вкупно, жени, деца);• Унапредени стандардни оперативни процедури за прифат во гранични премини;• Број на илегални мигранти кои користеле помош при превод;• Број на реализирани обуки; број на обучени лица;• Имплементирани стандардни процедури за доброволно враќање на мигранти					
Извор на податоци: MBR, MHR, MTSP					
Специфична цел 2.1. Почитувањето на правата и заштитата на мигрантите особено на ранливите категории е подобро во насока на усогласување со меѓународните стандарди					
Индикатори: Број на сместувачки капацитети (вкупно, жени, деца); Унапредени стандардни оперативни процедури за прифат во гранични премини; Број на лица (илегални мигранти) кои користеле помош при превод; Број на реализирани обуки					
Извор на податоци: MBR, MTSP					
Унапредени стандарди за прифат и постапување со илегални мигранти преку подобрување на механизмите за идентификација на спецификите и потребите,	Подобрување на капацитетите за прифат и сместување на илегални мигранти особено на ранливите категории (непридружувани малолетници, жени, жртви на насилство и/или тортура)	Број на соодветни капацитети за сместување на жени и деца <i>Извор на податоци:</i> MBR, MTSP	MBR, MTSP	2015-2020 година	Буџет на РМ меѓународни фондови и донации
	Развивање и/или унапредување на стандардни оперативни процедури за прифатните центри, правилници и други акти со кои се уредува работењето на истите	Изготвени/подоброени СОП и/или други акти <i>Извор на податоци:</i> MBR	MBR	2016 година	MBR, меѓународни организации
	Развивање и/или унапредување на стандардни оперативни процедури за прифат во гранични премини, правилници и други акти со кои се уредува работењето на истите во насока на соодветна идентификација на потребите на ранливите категории на илегални мигранти (непридружувани малолетни лица, жртви на насилство и/или тортура, жени, семејства)	Изготвени/подоброени СОП и/или други акти <i>Извор на податоци:</i> MBR	MBR, Гранична полиција	2015 година	MBR, меѓународни организации
	Воспоставување на стандарди и	Изготвени СОП за	MBR, MTSP	2016 година	MBR

упатување, смесување и заштита.	имплементација на истите за утврдување и остварување на најдобриот на интерес на детето мигрант (непридружувани и/или разделени деца)	утврдување и остварување на најдобриот на интерес на детето мигрант (непридружувани и/или разделени деца) <i>Извор на податоци:</i> МВР, МТСП		МТСП, меѓународни организации и фондови
	Изработка на брошури за статусот, правата и обврските на илегалните мигранти, нивно преведување на јазиците	Изготвени брошури и број на јазици на кои се преведени и испечатени <i>Извор на податоци:</i> МВР, МНР	МВР, МНР, меѓународни организации	МВР, МНР, меѓународни организации и фондови
	Операционализација на програми за илегалните мигранти (здравствена и правна помош, советување, помош при остварување на контакти со семејството или пријатели, назначување на старател за непридружувани малолетници).	Број на програми и број на лица кои биле вклучени во истите <i>Извор на податоци:</i> МВР, МТСП	МВР, МТСП, граѓански сектор	Буџет на РМ
	Воспоставување на механизми (преку користење на материјално технички и/или човечки ресурси) за превод од/на јазиците кои ги зборуваат илегалните мигранти во насока на воспоставување на ефективна комуникација и остварување на подобра заштита	Број на лица (илегални мигранти) кои користеле помош при превод <i>Извор на податоци:</i> МВР	МВР	Буџет на РМ, меѓународни организации и фондови
	Обуки за професионалците од граничната полиција и други институции кои се во контакт со илегалните мигранти во насока на заштита на правата на ранливите мигранти и подобрување на ефикасноста - оплеснување на легалниот проток на добра и лица, а спречување на нелегалниот проток на добра и лица.	Број на спроведени обуки и број на обучени лица <i>Извор на податоци:</i> МВР, МТСП	МВР, МТСП, ЈО меѓународни организации	МВР, меѓународни организации и фондови

меѓународна заштита						
Извор на податоци: МВР, МТСП						
Утврдени минимални стандарди за давање привремена заштита во случај на масовен прилив на раселени лица;	Донесување на нов Закон за азил и привремена заштита со цел усогласување со Директивата 2001/55/EЗ на Советот, Директивата 2011/95/EЗ на Европскиот парламент и на Советот и на Директивата 2003/86/EЗ	Усвоен нов Закон за азил и привремена заштита (Објавен во „Службен весник на РМ“)	МВР, МТСП	2016 година	Нема импликации	
Утврдени стандарди за лица од трети земји или лица без државјанство кои се корисници на меѓународна заштита;	Донесување на Правилник согласно новиот Закон за азил и привремена заштита	Усвоен правилник (Објавен во „Службен весник на РМ“)	МВР	2017 година	Нема импликации	
Усвоена регулатива за семејно обединување.		Извор на податоци: МВР				
Хармонизација на постапката за издавање на лични документи за лицата под меѓународна заштита во РМ со легислативата	Унапредување на постапката за издавање на лични документи на лицата под меѓународна заштита	Број на издадени лични документи за лицата под меѓународна заштита во РМ	МВР	Континуирано	МВР	
		Извор на податоци: МВР				

на ЕУ						
Специфична цел 1.2. Воведување на право на паричен надоместок за барателите на азил						
Индикатори: Формирана работна група; Усвоени измени во Закон за социјална заштита						
Извор на податоци: МТСП						
Измени на Законот за социјална заштита со кој ќе се уреди правото на паричен надоместок за барателите на азил кои нема да бидат сместени во прифатниот центар за барателите на азил	Формирање на работна група која ќе работи на предложените измени	Започната постапка за подготовка на законски измени <i>Извор на податоци:</i> МТСП	МТСП	2017 година	Нема имплекации	
	Донесување на измени на Законот за социјална заштита за уредување на правото на паричен надоместок за барателите на азил кои нема да бидат сместени во прифатниот центар за барателите на азил	Усвоени измени во Закон за социјална заштита (Објавен во „Службен весник на РМ“) <i>Извор на податоци:</i> МТСП	МТСП	2017 година	Нема имплекации	
АЗИЛ						
Стратешка цел 2. Континуирано јакнење на капацитетите на МТСП во областа на азилот						
Индикатори: Број на вработени, реализирани обуки и нови услуги во Прифатниот центар						
Извор на податоци: МТСП, НВО						
Специфична цел 2.1. Унапредување на состојбите во установата за прифат на барателите на азил						
Индикатори: Број на нови вработувања; Број на реализирани обуки; Број на нови услуги во Прифатниот центар за азил;						
Извор на податоци: МТСП, НВО						
Воспоставени стандардни оперативни процедури за прифат на нови барателите на азил	Кадровско и техничко екипирање на Прифатниот центар за барателите на азил во село Визбегово	Број на ново вработени лица во Прифатниот центар; Број на посетени обуки <i>Извор на податоци:</i> МТСП	МТСП	2015 година	МТСП	
Воведување на	Вклучување на НВО во работењето на	Број на нови услуги кои	МТСП, НВО	2015 година	МТСП	

нови и подобрени услуги кои се даваат во рамки на Прифатниот центар	установата	им се даваат на барателите на азил			
		Извор на податоци: МТСП			
ВИЗЕН РЕЖИМ					
Стратешка цел 1. Натомошно усогласување на визниот режим и визната политика со ЕУ <i>acquis communautaire</i>					
Индикатори: Усвоен нов Закон за странци; Измена на Правилникот за начинот на издавање на визи за странци					
Извор на податоци:					
Специфична цел 1.1. Натомошно усогласување на законите на Република Македонија во областа на визниот режим и визната политика со Регулацијата на ЕУ					
Индикатори: Усвоен нов Закон за странци и негова хармонизација со ЕУ легислативата во областа на визниот режим					
Извор на податоци: МНР, МВР					
Укинати / воведени визи за краткорочен престој кон трети земји за ЕУ	Усогласување на Законот за странци на РМ со Регулацијата на Европскиот совет бр. 539/2001	Усвоени измени во Закон за странци (Објавен во „Службен весник на РМ“)	МНР	Континуирано	Нема импликации
Издавање виза на граничен премини од страна на Министерството за внатрешни работи	Усогласување на Законот за странци на РМ со Регулацијата (ЕЗ) бр. 810/2009 на Европскиот парламент и Советот на Европа за воспоставување на Кодекс за визи на заедницата (Кодекс за визи), од 13.7.2009 година	Усвоен нов Закон за странци (Објавен во „Службен весник на РМ“)	МВР, МНР	Четврт квартал, 2015 година	Нема импликации
Усвоени процедури за начинот на понитување на налепницата за виза при понитување и отповикување	Усогласување на Законот за странци на РМ со Регулацијата (ЕЗ) бр. 810/2009 на Европскиот парламент и Советот на Европа за воспоставување на Кодекс за визи на заедницата (Кодекс за визи), од 13.7.2009 година	Извор на податоци: МВР, МНР	МВР, МНР	Четврт квартал, 2015 година	Нема импликации

на важноста на визата.						
Воведен унифициран образец поканал/гарантно писмо за добивање на виза за Република Македонија	Усогласување на Законот за странци на РМ со Регулативата (ЕЗ) бр. 810/2009 на Европскиот парламент и Советот на Европа за воспоставување на Кодекс за визи на заедницата (Кодекс за визи), од 13.7.2009 година	Усоен нов Закон за странци (Објавен во „Службен весник на РМ“)	МВР, МНР	Четврт квартал, 2015 година	Нема импликаци и	
Склучени договори со надворешни даватели на услуги и комерцијални посредници при аплицирање за виза за Република Македонија	Усогласувањена Законот за странци на РМ со Регулативата (ЕЗ) бр. (ЕЗ) бр. 810/2009 на Европскиот парламент и Советот на Европа за воспоставување на Кодекс за визи на заедницата (Кодекс за визи), од 13.7.2009 година	Усоен нов Закон за странци (Објавен во „Службен весник на РМ“)	МВР, МНР	Четврт квартал, 2015 година	МНР	
Земање на биометриски податоци (отисоци од прсти) при аплицирање за виза	Усогласување на Законот за странци на РМ со Регулативата (ЕЗ) бр. 810/2009 на Европскиот парламент и Советот на Европа за воспоставување на Кодекс за визи на заедницата (Кодекс за визи), од 13.07.2009 година	Измена на Законот за странци (Објавен во „Службен весник на РМ“)	МВР, МНР	Четврт квартал, 2016 година	МНР	
Воведено право на жалба на одбиените апликанти за виза	Усогласување на Законот за странци на РМ со Регулативата (ЕЗ) бр. 810/2009 на Европскиот парламент и Советот на Европа за воспоставување на Кодекс за визи на заедницата (Кодекс за визи), од 13.07.2009 година	Измени на Законот за странци (Објавен во „Службен весник на РМ“)	МВР, МНР	Четврт квартал на 2016 година	Влада на РМ-Комисија за жалби	

Специфична цел 1.2. Дополнување на Правилникот за визи согласно измените во Законот за странци и изработка на други

релевантни документи				
Индикатори: Усвоена измена на Правилникот за начинот на издавање на визи за странци Извор на податоци: MHP, MBP				
Воведен образец за издавање на виза на странски патни исправи/документи кои не се признаени од страна на Република Македонија	Усогласување на Законот за странци на РМ со Регулацијата (ЕЗ) бр. 333/2002 на Советот од 18 февруари 2002 година	Измена на Правилникот за начинот на издавање на визи за странци, продолжување и скратување на нивната важност, отповикување и поништување на визи, како и на образецот за визи и за водење на евиденција	MHP, MBP	Четврт кварта, 2015 година MHP
Извор на податоци: MHP, MBP				
ВИЗЕН РЕЖИМ				
Стратешка цел 2. Јакнење на институционалните капацитети во областа на визниот режим и унапредување на националниот визен информатски систем (Н-ВИС)				
Индикатори: <ul style="list-style-type: none"> • Целосно технички опремен Н-ВИС; • Унапредени капацитети на вработените на граничните премини; • Електронско издавање на визи во новоотворените дипломатски и конзуларни претставништва 				
Извор на податоци: MHP				
Специфична цел 2.1. Надградба и одржување на опремата за Н-ВИС				
Индикатори: Целосно технички опремен Н-ВИС;				
Извор на податоци: MHP				
Целосна техничка опременост на Визниот центар, дипломатските и конзуларните претставништва на РМ во странство и	Опременување на сите корисници на Н-ВИС со нова опрема, односно техничка надградба, како и нејзино одржување	Целосно функционален и опремен Н-ВИС Извор на податоци: MHP	MHP	Континуирано MHP

останатите корисници на Н-ВИС со нова опрема и нејзино одржување					
Специфична цел 2.2. Зајакнување на кадровските капацитети на граничните премини на Република Македонија, во дипломатските и конзуларните претставништва Индикатори: Унапредени знаења и вештини на вработените на граничните премини; Извор на податоци: МНР					
Унапредени знаења и вештини на вработените на граничните премини на Република Македонија, во дипломатските и конзуларните претставништва на Република Македонија во странство, во Визниот центар и кај останатите корисници на Н-ВИС	Организирање обуки и предавања за законските прописи кои ја регулираат визната политика и користењето на Н-ВИС	Целосно подготвени кадри кои го користат Н-ВИС Извор на податоци: МНР	МНР	Континуирано	Нема импликации
Специфична цел 2.3. Натамошно поврзување на Н-ВИС со новоотворените дипломатско-конзуларни претставништва во странство Индикатори: Електорноско издавање на визи во новоотворените дипломатски и конзуларни претставништва Извор на податоци: МНР					
Целосна поврзаност на Н-ВИС со новоотворените	Поврзување на новоотворените дипломатски и конзуларни претставништва со Н-ВИС	Електорноско издавање на визи во новоотворените дипломатски и конзуларни претставништва	МНР	Континуирано	МНР

дипломатски и конзуларни претставништва на Република Македонија во странство	конзуларни претставништва на Република Македонија	Извор на податоци: МНР		
ДРЖАВЈАНСТВО				
Стратешка цел 1. Понатамошна хармонизација и унапредување на политиките во областа на државјанството				
Индикатори: Усвоени законски измени во областа на државјанството; Извор на податоци:				
Специфична цел 1.1. Следење и усогласување со законодавството на Европската унија во областа на државјанството				
Индикатори:				
<ul style="list-style-type: none"> • Хармонизирана легислатива во областа на државјанството • Број на идентификувани лица во ризик од бездржавјанство; Број на решени предмети на лица без државјанство • Број на издадени патни исправи и изводи на државјани на РМ кои живеат во странство 				
Извор на податоци: МВР, МНР, МП-УВМК, МТСП				
Хармонизирано домашно законодавство со промените на законодавството на Европската унија	Транспонирање на новите одредби од Европските директиви кои ја третираат областа на државјанството	Усвоени законски измени (Објавено во „Службен весник на РМ“)	МВР, МП-УВМК, МТСП	Нема импликаци
		Извор на податоци: МВР	Континуирано	и
Специфична цел 1.2. Подобрување на состојбите во областа на бездржавјанство				
Индикатори: Број на идентификувани лица од ризик од бездржавјанство; Број на решени предмети на лица без државјанство				
Извор на податоци: МВР, МП-УВМК, МТСП				
Намален број на лица кои се во ризик од бездржавјанство	Анализа за утврдување на состојбите во однос на лицата без државјанство	Број на лица коишто се идентификувани како лица во ризик од бездржавјанство	МВР, МП-УВМК, МТСП	Нема импликаци
		Извор на податоци: МВР, МП-УВМК, МТСП	2015-2016 година	и
о	Анализа и утврдување потребите од измени во законската регулатива	Усвоени измени во законодавството	МВР, УВМК	Нема импликаци

		(Објавено во „Службен весник на РМ“) Извор на податоци: МВР, МП-УВМК			и
	Решавање на поединечни предмети на лице без државјанство	Број на решени предмети Извор на податоци: МВР, МП-УВМК	МВР, МП-УВМК	2017 година	Нема импликаци и
Специфична цел 1.3. Создавање на услови за олеснет пристап до документи од Република Македонија на државјаните кои живеат во странство Индикатор: Број на издадени патни исправи и изводи Извор на податоци: МВР, МНР, МП-УВМК					
Издадени патни исправи и изводи од матичните книги во странство	Опфат на поголем број на ДКП во издавање на патни исправи во странство	Број на издадени патни исправи Извор на податоци: МНР, МВР	МНР, МВР	Континуирано	Во рамките на буџетот на МНР
	Создавање на услови за издавање на изводи од матичните книги	Број на издадени изводи на родени Извор на податоци: МНР, МП-УВМК	МНР, МП-УВМК	Континуирано	Во рамките на буџетот на УВМК
КООРДИНАЦИЈА И ИНТЕРАКЦИЈА НА СЕКТОРСКИТЕ ПОЛИТИКИ И СТРАТЕШКИТЕ ДОКУМЕНТИ ВО ОДНОС НА МИГРАЦИИТЕ					
Стратешка цел 1. Релевантните секторски политики и стратешките документи придонесуваат за остварување на целите на миграциската политика и обратно Индикатор: Перцепција на креаторите на политиките за координираноста на мерките и инструментите на секторските политики и миграциската политика Извор на податок: Анкетно истражување на креаторите на политиките					
Специфична цел: 1.1. Постоене на координираност помеѓу миграциската и другите секторски политики и стратегии Индикатор: Број на работни групи; Број на одржани координирани мерки и активности на миграциската политика и секторските политики Извор на податок: Меѓуресурска група за креирање на миграциска политика					
Инструментите и мерките на секторските политики и стратегии се	Активно учество на претставници од Меѓуресурската група за креирање на миграциска политика во други работни групи за дизајнирање и имплементирање на политики кои имаат меѓусебни	Број и вид на работни групи во кои се номинирани претставници од Меѓуресурската група	Меѓуресурска група за креирање на миграциска политика	Континуирано	Нема импликаци и

конзистентни со целите на миграциската политика и обратно	импликации	за креирање на миграциска политика; Број и вид на мерки од миграциската и другите секторски политики кои се меѓусебно конзистентни <i>Извор на податоци:</i> Меѓуресурска група за креирање на миграциска политика		
---	------------	--	--	--